

17.3.2009 - שיעור מס' 1.

תחום דיני המשפחה הוא תחום נפרד, בפני עצמו, למרות שהוא מסווג בתחום האזרחי. לתחום זה יש ערכאות מיוחדות: בתי הדין הרבניים ובית המשפט לענייני משפחה. יש כללי ראיות משלו, דינים משלו, תקנות משלו שיטות משלו. המשותף לשתי הערכאות הללו הוא שעדיף לסגור עניינים ללא ערכאות אלו אם אפשר. היות שידוע כיצד מתחילים אבל לא כיצד מסיימים, הדברים משתנים בין המקרים ובין השופטים.

נעסוק בעיקר בנושא החיובים שבין בעל לאשתו, ומעט מאוד בחיובים בין ההורים לילדים, כשמדובר בבני זוג, בעל ואישה. במדינת ישראל האופציה היחידה ליהודים להתחתן היא אך ורק דרך הרבנות. נישואים אזרחיים אינם חוקיים במ"י. כדי להינשא בנישואין אזרחיים ניתן לנסוע לחו"ל למדינה שם הנישואין האזרחיים חוקיים, ואז לחזור לארץ ולאשר אותם. גם מי שנישא בנישואין אזרחיים, בכול מקרה צריך להתגרש בגט כדת משה בישראל. ככלל, מבחינה משפטית, עדיף להינשא בנישואין אזרחיים מאשר בדתיים. כי בדתיים קשה יותר להתגרש, כי זה עשוי להיות כרוך בסחיטה וכיו"ב. מספיק שהגבר או האישה לא מסכימים לגט, לא יהיה גט. קשה מאוד לאלץ את הצד השני. קשה מאוד לכפות ולחייב את הצד השני. כדי לעשות זאת דבר ראשון שצריך להוכיח זה "עילת גירושין". למשל: "זנתה תחתיו" (המינוח המקצועי). הלכתי לבגידה) זאת עילה. את זה צריך להוכיח, אבל כמעט שלא ניתן להוכיח זאת כי יש פס"ד של העליון, שמתבסס על צנעת הפרט והגנת הפרטיות, שאסור לצלם וכד', גם לא הבעל את האישה (או הפוך) בביתם המשותף. עוה"ד של הבוגדת או הבוגד אמור להתנגד להצגת הראייה, ואז לא יציגו אותה, גם לא בבית הדין הרבני.

לעומת זאת אם הבעל יטען שהאישה זנתה תחתיו, זה יהיה בעייתי מבחינתו, כי במקרה כזה, היא אסורה על הבעל. כך יוצא שהבעל לא הצליח להוכיח את הטענה וזה לא מקדם את ענייניו, ולמרות שלא הוכיח זאת עליו היא אסורה. כלומר זאת טענה טובה אבל מסוכנת מאוד מכיוון שקשה להוכיח אותה.

בפועל קשה כיום למצוא עילות ולהוכיח אותם בבית הדין הרבני. לעומת זאת, בנישואין אזרחיים לא צריך להוכיח שום עילה. הרבה בעיות היו יכולות להיפתר אילו בני הזוג היו נישאים בנישואים אזרחיים (אפילו 20% מהמגזר הדתי נישאים בנישואין אזרחיים).

לעיתים בית הדין הרבני נותן גט לחומרה, אבל במקרה כזה לא ניתן להפעיל את כל הסנקציות שניתן להפעיל במקרה של גט רגיל ומלא.

במקרים מסוימים, יש אפשרות לביטול הנישואים. למשל היה מקרה שנמצא שמישהי שהייתה גרושה נישאה לכהן, ללא שזה היה ידוע, לפיכך בית הדין הרבני ביטל את הנישואין = פקיעת נישואין.

ברגע שבני הזוג נישאים יש השפעה רבה להלכה היהודית. תחום דיני המשפחה הוא התחום היחיד שלהלכה יש נפקות גם על בתי הדין, כמובן, וגם על בית המשפט האזרחי. יש לפסוק לפי הדין האישי (ליהודים דין עברי) גם בבית המשפט האזרחי. ס' 3(א) לחוק שיפוט בתי הדין הרבניים. לכן

חיובים גם לגעת בהלכה ובמשפט העברי, לראות איך הוא מתייחס לזוג, מה מצופה מהם, מה החובות והזכויות שהמשפט העברי מצפה מהם, היות שלזה יש השפעה אח"כ. זה מזוונות וזה כל מה שקשור לגירושין.

2. רמב"ם, הלכות אישות, פט"ו הי"ז - ה"כ

הלכה יז

וחובה על כל איש לקנות לאשתו, אמרו חכמים אין אדם מקנא לאשתו אלא אם כן נכנסה בו רוח טהרה, ולא יקנא לה ביותר מדאי, ולא יאנוס אותה ויבעול בעל כרחה אלא לדעתה ומתוך שיחה ושמחה.

לעיתים מגיעות נשים לבתי הדין והן לא יודעות שיש להן עילת גירושין נגד הבעל. לפי המשפט העברי, האישה לא חייבת להיענות לבעלה והיא אינה חפץ שלו. אם משהו נעשה כנגד רצונה והסכמתה זאת עילת גירושין. זה לעיתים מתקבל בבית הדין על סמך עדות האישה בלבד אם מאמינים לה. אם למשל שואלים את הבעל למה כפית עצמך עליה? והוא עונה "למה לא? כי זאת אשתי" – התיק נגמר, ואפילו לעיתים מעבירים תלונה למשטרה בגין אונס. המקור לכך שזאת עילה לגירושין היא פסיקה של בתי הדין. זה נקרא "בעילה שלא כדרכה". = אונס מבחינת האישה. אם זה הפוך ואישה מאלצת את הגבר זה מתקשר ל"הוצאת זרע לבטלה". הגבר חייב לספק את צרכי המין של אשתו, אבל האישה לא חייבת לספק את צרכי המין של בעלה. העילה שהיא "מורדת" לא מועילה, כי ניתן לחייב אותה רק בהתראה של חצי שנה.

2. רמב"ם, הלכות אישות, פט"ו הי"ז - ה"כ

הלכה יח

וכן צוו חכמים על האשה שתהיה צנועה בתוך ביתה ולא תרבה בשחוק וקלות ראש בפני בעלה ולא תתבע תשמיש המטה בפיה ולא תהיה מדברת בעסק זה, ולא תמנע מבעלה כדי לצערו עד שיוסיף באהבתה אלא נשמעת לו בכל עת שירצה, ותזהר מקרוביו ובני ביתו כדי שלא יעבור עליו רוח קנאה, ותתרחק מן הכיעור ומן הדומה לכיעור.

מהחלק הראשון נובע עניין הצניעות. האם זאת עילה לגירושין? נראה בהמשך.

הלכה יט

וכן צוו חכמים שיהיה אדם מכבד את אשתו יתר מגופו ואוהבה כגופו, ואם יש לו ממון מרבה בטובתה כפי הממון, ולא יטיל עליה אימה יתירה ויהיה דיבורו עמה בנחת ולא יהיה עצב ולא רוגז.

נאמר שיש לכבד ולאהוב את האישה יותר מאשר את עצמך. לזה יש השלכה על דיני המזונות. מזה בא העניין של עולה עימו אבל לא יורדת עימו.

אם האישה מורגלת לתנאי חיים מסוימים ואח"כ הבעל לא יכול לספק לאשתו את רמת החיים שסיפק לה לפני כן, אזי זאת עילת גירושים מבחינת האישה. מבחינת הבעל לא, כי הבעל חייב לזון את אשתו והאישה לא חייבת לזון את בעלה. אם יש לבעל כסף הוא חייב לתת לה כפי יכולתו. אם בעל רגיל לדבר לא יפה, לצעוק, להשתולל וכד' כדאי להקליט אותו וזאת עילה לבית הדין.

הלכה כ

וכן צוו חכמים על האשה שתהיה מכבדת את בעלה ביותר מדאי ויהיה לו עליה מורא ותעשה כל מעשיה על פיו ויהיה בעיניה כמו שר או מלך מהלכת בתאות לבו ומרחקת כל שישנא, וזה הוא דרך בנות ישראל ובני ישראל הקדושים הטהורים בזיווגן, ובדרכים אלו יהיה ישובן נאה ומשובח.

המשפט העברי רואה כיצד יש לקיים חיי משפחה.

ביום החתונה חותמים על כתובה, ומתחייבים בדברים שלא תמיד מבינים למה. יש דעה רווחת, בקרב הציבור החילוני בעיקר, שכתובה היא משהו לא מחייב. אנשים זורקים סכומים גבוהים כמו מליון ₪ וכד'. כיום הטרנד בבית הדין לענייני המשפחה הוא תביעות בעניין הכתובה. בית משפט לא יכול לומר שכתובה היא דבר סמלי ובית דין רבני בוודאי שלא יאמר זאת.

היות שכיום אין כמעט עילות גירושין בפועל. המרצה לא ממליץ ללכת לבית הדין הרבני. היום זה הפוך ממה שהיה ידוע, היום מומלץ לאישה ללכת לבית הדין ולגבר ללכת לבית משפט לענייני משפחה. יש שני נוסחי כתובה: אשכנזי וספרדי. הרוב זה ספרדי שם נוקבים בסכום. באשכנזי כתוב "200 זקוקים כסף" – אין כזה סוג של כסף. ומי שחתום על זה לא חייב כלום. לכן לבעל כדאי לבקש לחתום בחתונה על כתובה אשכנזית.

ניתן פס"ד של בית הדין הרבני הגדול שהכתובה ריאלית, עניינית צריכה להיות עד סכום של 120,000 ₪. אבל זה לא מחייב את בית הדין האזורי.

החוק והפסיקה קובעים שקודם מחלקים לשניים ואח"כ הבעל משלם את הכתובה מהחצי שלו בהאיזון. זה יכול לגרום למצב בו בגירושין לבעל לא יישאר כלום, כי לעיתים הסכום של הכתובה מגיעה לחצי של הבעל ויותר. זאת סיבה לגבר לא ללכת לבית הדין הרבני ולאישה כן. לפיכך בפסה"ד הנ"ל בית הדין הרבני הגדול עשה את המניפולציה ההיא.

המטרה של הכתובה "שלא תהייה קלה בעיניו להוציאה". במקור 7 עמ' 3 . אחרת היה קל מאוד לגרש את האישה מספיק היה לומר מגורשת. זה השתנה רק בחרם רבנו גרשום. כשכתבו את הכתובה לא היה חוק יחסי ממון. האישה קיבלה רק את הכתובה. כיום זה גם חצי מרכוש וגם את הכתובה. לפיכך פסק ביה"ד במקרה הנ"ל שיש לשלם רק כתובה סבירה והוא יצר מנגנון וקבע שזה 200 זוז כי זה מספיק לשנה מחייה, וזה יוצא כיום 120,000 ש. ביה"ד הרבני הגדול החזיר את התיק לבית הדין הרבני האזורי שלא קיבל את הפסק ואמר שבית הדין הגדול טעה (הוא לא מחויב לגדול). גם שאר בתי הדין בד"כ לא מקבלים פסק זה.

יש שלושה חלקים לכתובה:

עיקר הכתובה – חלק זה בד"כ כבר מלא: 200 זוז לבתולה (מי שנישאת בפעם הראשונה), ו 100 לאלמנה או גרושה. לא ניתן להתנות על עיקר הכתובה. יש מחלוקת מהם 200 זוז לפי הרב עובדיה יוסף זה כ \$500, ולפי החזון איש זה 52,000 ש. הרוב כיום הולכים לפי הרב עובדיה יוסף.
תוספת הכתובה - זה המקום ששם ממלאים סכום ומכריזים – שם רושמים לעיתים מליון ש, מליון וחצי וכד'.

נכסי צאן ברזל ונכסי מלוג – אלו הם רכוש שהאישה מביאה מהבית. נכסי צאן ברזל - אם האישה מביאה דירה ומעבירה את השם על בעלה זה נכסי צאן ברזל. נכסי מלוג - אם הנכסים נשארים על שם האישה זה מנכסי מלוג. ביום הגירושין הבעל לא חייב לתת לה בחזרה את נכסי צאן הברזל עצמם אלא את השווי, ביום שנתנה לו. לא חשוב המחיר כיום, אם הבית עלה והוא הרוויח ואם ירד מפסיד. נכסי מלוג זה נשאר שלה, כל עוד הם נשואים הבעל זכאי ליהנות רק מהפירות. אם הבעל מסרב לתת גט, לכאורה הוא יכול לתבוע פירות נכסי מלוג זה מבחינת הדין הרבני. אבל בס' 5 לחוק שיווי זכויות האישה 1953 נאמר שלבעל אין זכות ברכוש האישה. זה נחקק בעקבות פס"ד סידס אז הזוג נפרד והבעל סירב להתגרש ותבע פירות מנכסי מלוג וקיבל.

בכתובה ניתן להוסיף כל סעיף שרוצים, כולל בכתב יד, זה חוזה לכול דבר. ניתן גם לשנות אותה אחר כך, בהסכמה. הכתובה האחרונה היא התופסת. כתובה היא לתמיד, היא איננה מתיישנת.

הכתובה היא בארמית ולא תתפוס הטענה שהיא בארמית ולא הבינו אותה, כבר ניסו לטעון זאת. פעמים רבות בחתונה הרב המחתיך מסביר את הכתובה.

בהסכם הממון יש לכתוב שהכתובה על מרכיביה היא חלק מהסכם הממון ושהאישה לא תקבל אותה. זה תופס כי כתובה היא משהו ממוני וניתן להתנות עליו. אחרת, אם נעשה הסכם ממון, אח"כ האישה יכולה לקבל, מעבר למה שכתוב בהסכם יחסי הממון, גם את הכתובה היות שיש לה תוקף.

24.3.2009 - שיעור מס' 2.

כתובה – המשך.

יש להבין שהכתובה, למרות שיש הסבורים שהיא תיאורטית, היא מסמך חי, נושם ובוטע, שיש לו השלכות מרחיקות לכת גם בימנו. אין כמעט סכסוך גירושין שהכתובה לא מרכיב בסכסוך. על הכתובה חותמים לפני החופה או במהלך החופה. בחופה מבצעים את שלושת שלבי הנישואין:

1. אירוסין, 2. קידושין 3. נישואין. בעבר השלבים היו מופרדים.

בקידושין צריך שני עדים. עדים אלו הם מהותיים. אם פוגעים בתוקף של העדים אוטומטית פוגמים בתוקף הכתובה.

אם בא רב ומלווה זה בסדר כי עם הרב ברור שאין בעיה וזה שמלווה אותו גם מוכר ע"י הרב. אבל אם החתן מבקש להביא את החבר שלו, זה יכול להיות עד לא כשר. לעיתים הרב מסכים שיביאו משהו אבל זה לכאורה ולמעשה הרב מתבסס על עצמו ועל העד שלו.

חשוב לדעת מי הם העדים ואם יש אחד שאינו עד כשר, מבחינת המשפט העברי, אזי אין תוקף לקידושין היות שמדובר בעדים מהותיים "עדי קיום".

אם מצליחים לפגוע בתוקף הקידושין, למשל אם אחד העדים מחלל שבת או לא אוכל כשר וכד' דברים שמספיק כדי לפסול אותו מבחינת המשפט העברי, והיות שכתובה הוא שטר ממוני לגביו יש הכלל המוציא מחברו עליו הראייה. אבל אם פוגמים בתוקף הקידושין ואנו במצב של קידושין מספק, אזי לא מתקיים הכלל של המוציא מחברו עליו הראייה, ואז מבחינת הגבר כדאי לטעון שאין תוקף לכתובה. זה לפני שמתווכחים על הכתובה ומה לתת או לא לתת.

איך מוכיחים? לרוב העדים רשומים בכתובה וניתן לומר על מי מהם שהוא מחלל שבת. או ניתן להביא את צילומי החתונה ולראות שם מי העדים שעומדים מתחת לחופה.

לדבר יש משמעות גם מבחינת דיני העגינות של האישה.

לדוגמא, מקרה אמיתי, אישה צעירה נישאה בגיל 20. לאחר שנישאה החל לחשוד בה בעלה שהיא בוגדת עם אחרים, לפיכך החל לקבל התקפות קינאה, להכות אותה ולאנוס אותה. האישה התלוננה עליו במשטרה וזו הוציאה נגדו כתב אישום, אבל לא הוציאה צו עיכוב יציאה מהארץ והוא נעלם.

האישה נשארה נשואה. בית הדין הרבני שלח אליו שליחים שייתן לה גט, והוא התנה את מתן הגט בביטול כתב האישום, וכך היה בהסכמת היועמ"ש. בהמשך הוא ראה כי טוב וניסה לסחוט סחט ממנה כספים.

בינתיים האישה הכירה וחיה עם גבר אחר ונולד להם ילד.

בשחרור הודיעו לבית החולים/ משרד הפנים מי האב ואלו סירבו לרשום אותו כאב ללא אישור בית המשפט. אבל, בית המשפט לא הסכים, אלא לרשום אותו כהורה מאמץ, הגם שהוא האב הביולוגי לטענתו.

הבעל המקורי ביקש הסדרי ראייה כאילו הוא האב ורצה לקחת את הילד.

לא מאפשרים בדיקת רקמות מחשש למזרות אם הבדיקה מוטעית – על זה ידובר בהמשך.

האישה הגיעה למרצה וזה מצא שאחד העדים לא היה כשר הלכו על העילה שהקידושים מבוטלים, לפיכך לא הייתה בעיית ממזרות מה שאפשר לעשות בדיקת רקמות והתברר מי האב. יש מצבים שנותנים לרב כסף. על זה יש ויכוח האם מותר לו לקחת כסף היות שהוא מקבל משכורת מהרבנות. יש פוסקים שאומרים שמותר לו לקבל משהו סביר בתמורה לביטול זמנו. אבל

אם נותנים לו סכומים מעבר לשכר הסביר, למשל יותר מ 1,000 ₪, יש פוסקים שרואים אותו כ"נוגע בדבר" כלומר בעל עניין לבצע את הקידושין מה שפוסל אותו ואת זה ניתן יהיה לטעון בבוא היום. הבעיה שאין על זה ראיות לרוב. כאמור הרב מביא עד מטעמו כדי למנוע ספקות של כשרות העדים.

הערת ביניים:

ממזר – יש שני סוגים:

1. כל מי שנולד מאיסורי עריות, הרשימה בפרק י"ח ספר ויקרא. למשל אבא ובת, אימא ובן, אח ואחות, סבתא ונכד. נגד ממזר כזה לא ניתן לעשות כלום.

2. גם מרשימת העריות אבל מוגדר בנפרד : אישה יהודיה, שנשואה ליהודי, כדת משה וישראל (לא אזרחי), שהביאה ילד מיהודי אחר שאיננו בעלה והילד נולד מקיום יחסי מין.

רוב הפוסקים, כמו הרב עובדיה יוסף, בעל אגרות משה ואחרים, אומרים שכדי שיהיה ממזר צריך יחסי מין מלאים. לפי השיטה הזאת מי שנולד מהפריה או הזרעה מלאכותי לא יהיה ממזר, כי לשיטתם, הרציונאל הוא למנוע קיום יחסי מין של אישה נשואה עם גבר אחר. **לעומת זאת, יש הטוענים** שיש הבדל בין הזרעה מלאכותית להפריה מלאכותית. לשיטתם הזרעה מלאכותית היא כמו קיום יחסי מין, שיש כאן את אותה פעולה, מה שנקרה בשפה ההלכתית "יורק החץ"?? וגם במקרה כזה הילד יהיה ממזר.

מיעוט מהפוסקים אומרים לא חשוב אם היו יחסי מין עצם העובדה שיש זרע מגבר אחר זה הופך את הילד לממזר. לשיטתם המילה ממזר מורכבת מהמילים מום – זר. כלומר יש בעצם העובדה משום מום. הרמב"ם הוא לפי שיטה זאת, יש לציין שבתקופתו של הרמב"ם לא היו הפריה או הזרעה מלאכותי ולפיכך יתכן שהיה פוסק אחרת.

ממזר הוא רק מי שבית הדין הרבני מכריז עליו כזה. בתי הדין הרבני לא מכריזים על ממזרים (מהסוג השני) והם יעשו הכול כדי לברוח מהבעיה ולהגדיר מישהו כממזר. ההלכה אומרת שממזר שנטמע נטמע והוא לא ממזר.

בן של ממזר הוא ממזר.

ממזר יכול להתחתן עם גויה והבן יכול להתגייר אחר כך, והוא יהיה יהודי כשר.

יש ברבנות **רשימה של מספר אלפי פסולי חיתון**. הרשימה אינה מעודכנת ויש איתה בעיות. אחת הבעיות שמי שברשימה לא יודע על כך כל עוד הוא לא בא להתחתן. לא מודיעים על זה וגם לא ניתן לשאול אם מישהו ברשימה כולל לא אדם לגבי עצמו.

חזרה לנושא הכתובה:

בעבר היו אירוסין אח"כ קידושין ולאחר שנה עושים את הנישואין. ניתן לחתום על הכתובה בכול אחד מהשלבים.

בכתובה הגבר מתחייב לאשתו ב- 10 דברים: שולחן ערוך, אבן העזר (מקור 1 עמ' 2).
(האישה מתחייבת ב 4 דברים).

1. שו"ע, אבן העזר, סי' סט סע' ב - ג

סעיף ב

ב אלו הן העשרה דברים: מזונותיה, וכסותה, ועונתה, ועיקר כתובתה, ורפואתה, ולפדותה אם נשבית, וקבורתה, ולהיות ניזונת מנכסיו ויושבת בביתו אחר מותו כל זמן אלמנותה, ולהיות בנותיו ניזונות אחר מותו עד שיתארסו, ולהיות בניה הזכרים ממנו יורשים כתובתה יותר על חלקם בירושה שעם אחיהם.

סעיף ג

אלו הם הארבע: מעשה ידיה, ומציאתה, ופירותיה, וירושתה.

1. מזונותיה –

בעל חייב לפרנס את אשתו לפי צרכה, לפי הכלל עולה עימו ואינה יורדת. ראינו כבר שיש להרבות בטובתה כפי הממון שיש לגבר.

בניגוד למקובל, המרצה ממליץ לגבר לא לכרוך את המזונות בבית הדין הרבני. הנוהג של בתי המשפט לענייני משפחה היא לא לפסוק לאישה מזונות אם היא משתכרת מספיק, ומספיק יכול להיות גם 4,000-5,000 ₪ בזוג ממוצע.

לעומת זאת, בתי דין רבניים נותנים הרבה יותר מזונות וביתר קלות. דווקא בתי הדין ידם קלה יותר על ההדק בעניין מזונות האישה. אם אישה תגיד שהיא התרגלה ליותר למשל 7,000 ₪ יש סיכוי טוב שתקבל יותר.

האישה מקבלת את המזונות היות שהיא "עושה עבור בעלה". אישה יכולה לבוא לבעל ולומר לו "איני ניזונת ואיני עושה". כלומר אני לא אעשה עבורך ואתה אל תשלם לי מזונות. זה תנאי רק שהאישה יכולה להתנות.

המשכורת של האישה מבחינת המשפט העברי שייכת לגבר. אם היא משתכרת יותר מהגבר לא כדאי לה לדרוש מזונות כי אמנם תקבל את המזונות אבל השכר שלה יועבר לבעל. לפיכך במקרה ששכר האישה גבוה יותר עדיף לה לומר "איני ניזונת ואיני עושה".

מדובר בבית הדין הרבני, למרות שהדין בבית הדין הרבני ובית המשפט לענייני משפחה אמורים להיות זהים לפי ס' 2 לחוק המזונות שעוסק בדיני מזונות יפסוק לפי הדין האישי של הבעל

חוק לתיקון דיני המשפחה (מזונות), תשי"ט-1959

2. מזונות לבן-זוג

(א) אדם חייב במזונות בן-זוגו לפי הוראות הדין האישי החל עליו, והוראות חוק זה לא יחולו

על מזונות אלה

זה יכול להיות בעייתי למשל בסיטואציה שהאישה לא יהודיה והבעל הוא יהודי. במקרה כזה על פי הדין העברי לאישה לא מגיע מזונות כי היא גויה, לפי ההלכה האב גם לא חייב במזונות לילדי אישה גויה, כי הם גויים גם כן.

אבל בתי המשפט לא יכולים להשלים עם זה שלילדים לא יגיעו מזונות. לפיכך הם פירשו את החוק כך שגם אם אין חובת מזונות לילד לפי הדין האישי, בתי המשפט יפסקו לפי ס' 4 לחוק לפי ההורים של הילד ישאו במזונות הילדים בשווה ביניהם, ואז ישלם הגבר מחצית מהמזונות שהיה משלם לו הילד היה יהודי.

הערת ביניים:

ייבום – אם מישהו ניפטר, אחיו צריך להינשא לאשתו, אם אין לה ילדים.
חליצה - אם האח, וזאת רק החלטה שלו, לא מעוניין להינשא עושים חליצה. יש טכס של חליצת נעל (יש אומרים זריקתה על האח) ויריקה, וכך פוטרים אותם מלהינשא.
היום עושים רק חליצה. למרות שהרב עובדיה אומר, לגבי ספרדים לפחות, שיש לעשות קודם ייבום.
אם האח הוא בן פחות מ- 13 יש להמתין עד שיגיע ל 13 ואז לעשות לה חליצה.

נחזור למזונות אישה

לגבי האישה, יכולה לומר "איני ניזונת ואיני עושה" ולדרוש מזונות. לעומתה הבעל חייב לעבוד. יש תרגיל שהאישה מתפטרת לפני הגירושים ודורשת מזונות אישה, ואז האישה לא תירצה להתגרש. נגד זה לבתי הדין הרבניים יש כלל שאומר "דרכן של נשים לעבוד" שמשמעו שאישה שהייתה רגילה לעבוד והתפטרה לפני הגירושים ובמקרה כזה בית הדין וגם בית המשפט לענייני משפחה מתחשב בזה ופוסק לה סכומים נמוכים אם בכלל.
ניתן לבקש **בקשה למדור ספציפי** במסגרת המזונות. נניח שבעל מגיש תביעת גירושין והאישה מגישה תביעה למזונות ובמסגרת זאת מבקשת מדור, וידוע שעולה עימו, ולכן פירוק שיתוף וחלוקה של הדירה לשניים אינה מותירה לאישה מספיק. במקרה כזה כמעט תמיד בית הדין הרבני ייתן לאישה **צו למדור ספציפי** והאישה תישאר עם הדירה. מבחינת הבעל, קשה מאוד להתמודד עם זה. כמובן שצו זה, כמו המזונות, תקף רק כול עוד אין גט או שבית הדין מחייב אותה בגירושין.
שוב זאת סיבה נוספת, לדעת המרצה, שעדיף לאישה ללכת לבית הדין ולגבר ללכת לבית המשפט לענייני משפחה. זה בניגוד למה שמקובל לחשוב. עדיף גם לייצג את האישה, זה יותר קל.

2. כסותה -

ביגוד לפי מה שהיא רגילה.

3. עונתה.

גבר חייב לספק את צרכיה המיניים של האישה.

האישה לא חייבת, היא רק צריכה להישמע לבעלה, אבל אין מידה או תדירות או חובה שתעמוד בכמות מסוימת. לא להישמע לבעלה מדובר בסירוב ארוך מאוד וגם אז נותנים לאישה התראה של חצי שנה.

לעומת זאת, אם הגבר לא מספק את עונתה זאת עילת גירושין לאישה. זה יכול להיות גם מסיבות אובייקטיביות כגון : אין אונות, שפיכה מוקדמת וכד'. אם יש טענה כזאת בית הדין הרבני עשוי לשלוח אותם למומחה, ויפסוק לפי התוצאה של המומחה.

4. עיקר כתובתה-

על זה דובר בשבוע שעבר. בתולה 200 זוז אלמנה וגרושה 100 זוז.

5. רפואתה.

אם מתגלית מחלה אצל האישה והיא צריכה לקבל תרופה שאין בסל הבריאות. הבעל חייב לשאת בהוצאות תרופותיה גם בהליך גירושין לפני שמתגרשים. יש להבחין בין ניתוחים פלסטיים לצורך קוסמטי לניתוחים לצרכים רפואיים. אבל אם לאחר הניתוח הקוסמטי יש סיבוכים אזי זה כן שייך להוצאות רפואיות.

31.3.2009 - שיעור מס' 3.

6. לפדותה אם נשבית -

אם האישה נופלת בשבי יש חובה לפדותה. יש חובה במשפט העברי לפדות שבויים. כנראה שהיה בעבר נוהג לחטוף נשים ומכאן הוראה זאת.

7. קבורתה -

לא רק לחלקת קבר אלא גם לתכריכים ראויים. ואף לשכור לה מקוננות בעדות בהן זה נהוג.

8. להיות ניזונת מנכסיו ויושבת בביתו אחר מותו כל זמן

- אלמנותה

דוגמא : זוג יהודים נשואים רוכשים דירה. לאחר 30 שנים הבעל נפטר. חוזרים מבית העלמין, האישה מתאבלת, יושבים שבעה. לאחר יומיים נכנסת בחורה צעירה שואלת מי האלמנה? מצביעים עליה, הבחורה אומרת לאישה שהיא המאהבת של בעלה במשך 5 שנים וכן שבעלה השאיר צוואה לפיו מחצית הבית יועבר אל הבחורה הפילגש. האישה הולכת לעורכי דין והם מציעים לה לתקוף את הצוואה בעילות שונות. לאחר שלוש שנים של הליכים הצוואות מאושרות. לאחר תיקון 11 לפיו גם בגין פגמים צורניים לא מבטלים את הצוואה, קשה מאוד לתקוף צוואה. יוצא שיש לקיים את הצוואה, ולשלם הוצאות משפט ודמי שימוש ראויים על שלוש השנים. הערה : יש משקל גדול מאוד לצוואות הדדיות. יש פסיקה שאם יש צוואה הדדית ומישהו משנה את הצוואה שלו ללא ידיעת הצד השני אפשר שהצוואה הקודמת תגבר, אבל לא בטוח. על פי המשפט העברי, האישה לא יורשת את בעלה, אלא הילדים. אם אין ילדים עולה לאחים וכן הלאה.

מה שמגן על האישה שהיורשים לא יסלקו אותה מהבית, הוא שלאחר מות בעלה היא מקבלת את כתובתה, במסגרת זאת היא יכולה לקבל מזונות ולהישאר בבית כל זמן אלמנותה, עד שהיא נישאת לגבר אחר, ואז היא זכאית לגבות מן העיזבון את הכתובה שלה, כלומר את הנכסי צאן ברזל, את העיקר, את התוספת, נכסי מילוג וכד'.
המרצה סבור שעדיף שעוה"ד לא ילך לבית המשפט, אלא לבית הדין הרבני יתבע את כתובתה של האישה ובמסגרת זאת יבקש צו למזור ספציפי וצו מניעה למכירת הבית. התוצאה תהייה שהאלמנה תשב בבית כל ימי חייה.
זה יהיה אמצעי לחץ להשגת פשרות עם הפילגש, היות שהגם שהפילגש לא תפסיד את זכותה, היא תדע שלממש אותה זה ייקח זמן רב.
לפי סעיף 11 לחוק הירושה האישה יכולה לגבות או כתובה או את חלקה בירושה. "מוותרת על חלקי בירושה ורוצה את כתובתי" – זה בבית המשפט לענייני משפחה.
לעומת זאת, לפי המשפט העברי, בבית הדין הרבני, ניתן לדרוש גם וגם. כלומר לדרוש את החלק בירושה ואחר כך בנפרד את הכתובה שהיא אקסטריטוריאלית לחוק ואינה תלויה בדבר.
השאלה איזה תיק פותחים בבית הדין הרבני ? היה עו"ד שהבין את העיקרון אבל לא עד הסוף.
הוא ביקש סעדים אלו במסגרת תיק עיזבונות, אבל תביעה זאת עלולה להדחות כי לדיון בעיזבונות יש לקבל הסכמה מלאה של כל הצדדים בכדי שזה ידון בבית הדין. על פי סעיף 9 לחוק שיפוט בתי הדין הרבניים סמכותו נקנית בהסכמת כולם, והפסיקה קבעה הסכמה בכתב של כולם. לפיכך יש לבקש את הסעדים הללו במסגרת תביעה לכתובה. אותה ניתן לתבוע במסגרת גירושין או מות הבעל.
בדוגמא דובר על מאהבת. אבל יכולה להיות סיטואציה דומה אם הילדים יורשים את הדירה, ואפילו מספיק שאחד מהם מעוניין להוציא את האם מהדירה, אזי ניתן למנוע זאת באותה דרך.

9. להיות בנותיו נזונות אחר מותו עד שיתארסו -

אם לנפטר יש גם בנים וגם בנות, הבנות לא יורשות. אבל הן זכאיות למזונות עד שיתארסו.

- אם יש רק בנות הבנות יורשות, האימא לא יורשת גם במקרה כזה.

- בן בכור יורש כפול משאר הבנים.

10. להיות בניה הזכרים ממנו יורשים כתובתה יותר על חלקם

בירושה שעם אחיהם.

מדובר בסיטואציה שלבעל יש ילדים משתי נשים. אם הגבר נפטר כל הבנים של שתי הנשים יורשים אותו בחלקים שווים (למעט הבכור שיוורש שני חלקים).

אם למשל, אחת הנשים גם היא נפטרת (ביחד עם הבעל או לפניו), הכתובה שלה היא חלק מהעיזבון, אבל רק הילדים שלה יורשים את הכתובה.

עם הנישואין גם אישה מתחייבת במסגרת הכתובה לבעלה בארבעה דברים :

סעיף ג

אלו הם הארבע: מעשה ידיה, ומציאתה, ופירותיה, וירושתה.

1. מעשה ידיה -

זאת המשכורת של האישה. על זה ניתן להתנות ולומר איני ניזונת ואיני עושה. כלומר אומרת אל תיתן לי מזונות ומעשה ידי נשאר אצלי. זה כדאי לה במקרה שמשכורתה עולה על המזונות.

2. מציאתה -

כל מה שהאישה מוצאת שייך לבעלה.

3. פירותיה -

אלו נכסי המילוג, עליהם דובר כבר.

4. ירושתה -

בעל יורש את אשתו.

הכתובה היא למעשה הסכם ממון שעיקר מטרתו הוא לשמור על זכויות האישה. לפיכך לדעת המרצה, יש להחיל עליו את דיני החוזים. כגון גמירות דעת ועוד. היו ניסיונות לטעון שהכתובה בארמית ולא הבינו על מה חתמו. לפיכך, כיום נהוג להסביר לזוג על מה הם חותמים. גם אם לא מסבירים, לרוב טענה זאת נידחת, כי אומרים לאדם שהוא צריך לדעת על מה הוא חותם. זאת בודאי לא עילה לגירושין, וגם את ההתחייבות זה לא מבטל. אבל זה חוזה בכך שניתן להוסיף סעיפים נוספים למה שכתוב בסטנדרט כולל בכתב יד ברוג האחרון.

2. שו"ת הרא"ש, כלל לג סימן ב

ששאלת: רחל תובעת מראובן בעלה לקיים מה שקבל עליו בשטר הכתובה: שאר כסות ועונה, ושלא יוציאנה ממדינה למדינה, לטענת האישה, הבעל התחייב בכתובה שאם הוא יהגר לחו"ל הוא לא ייקח את אשתו איתו. ושאר כסות משנתים שעברו שלא נתן לה.

והוא משיב שהיא טומטום הבעל עונה שהיא נולדה כשאברי המין שלה מכוסים בעור ולא יודעים אם היא זכר או נקבה (זה טומטום)., ועם כל זה, תבא עמו למקומו והוא יכבדנה כפי יכולתו; הוא מוכן לקבל אותה כמו שהיא, בתנאי שהיא תבוא איתו למדינה אליה הוא היגר. כי אינו יכול לדור במקומה מפני אימת כותי הוא אומר שהוא לא יכול לחזור לארץ בגלל ש:, שמעליל עליו

בשביל הרוג שנהרג ואומר שהיה בענין. ותפרו לו תיק וכן ועוד, כי קודם הנישואין התנה עם אביה ואמה לעשות נישואין במקומה ואח"כ תבא אליו, וכן, לטענתו, היה תנאי עם ההורים שלאחר הנישואין הם ייסעו לחו"ל ולכן הוא הסכים לשאת אותה ועל תנאי זה נשאתיה; וכן עשתה, שהיתה הנה יותר משנה אצלו, ואפילו בהתחלה היא נסעה עימו לחו"ל למשך זמן של יותר משנה, ואחר כך היא עזבה מרצונה וחזרה לכאן והלכה לה בלא רשותו. והיא טוענת שאינה טומטום, וגם יש עדים שאומרים כי בלילה הראשון עשה מעשה, היא טוענת שאינה טומטום ואפילו יש עדים שנעשה מעשה בלילה הראשון ועוד נבדקה ע"י אשה חכמה שהיא ככל הנשים. ושהיא נבדקה על ידי אישה ומה שהוא טוען שהוא מאימת כותי, דחייא בעלמא הוא. האישה טוענת גם שהסיפור על תפירת התיק הוא סתם המצאה שלו. ומה שהוא אומר שהתנה עם אביה, ואם הוא טוען שהיה הסכם עם ההורים, אז כיצד בכתובה זה לא רשום אחר התנאי הזה, כשנשאה במקומה, קבל על עצמו אחריות כתובתה.

מכאן התשובה של הרא"ש לסיטואציה: הנה ראיתי מתוך הטענות כי ראובן רוצה להפסיד כתובתה ותנאי כתובתה בשלש טענות: האחד, שטוען שאינה ראויה לאיש, והיא כופרת ואומרת שהיא ככל הנשים. דבר זה יבדק ע"פ נשים הגונות וכשרות יודעות בדבר זה, הטענה הראשונה היא עובדתית שניתן לבדוק אותה בקלות בעזרת מומחים – נשים הגונות וכשרות, ולפי זה יחליטו: אם יתברר שהיא אכן טומטום הכתובה מבוטלת, ואם לא, הטענה הזאת, של הבעל נופלת אם יאמרו שאינה ראויה לאיש, אין לה עליו לא כתובה ולא תנאי כתובה, ואם יאמרו שהיא ראויה לאיש, הרי נתבטלה אותה טענה. וכל זמן שלא נבדקה אינו חייב במזונותיה, ועד שתלך להיבדק לא מגיע לה מזונות מאחר שהוא טוען טענת בריא שאינה ראויה לאיש, וגם דבריו עומדין להתברר לאלתר, ואם כן למה נחייבו מזונות, היא תצוה לבדוק את עצמה, אם היא רוצה להכחישו, ואחר שתבדק תתבטל טענה זו.

ועוד יש לו שתי טענות:

אחת, שטוען שהתנה שתהיה החופה במקומה ואחר החופה תבא לדור במקומו ולא רצה לישא אותה כי אם בתנאי זה. והיא הודית בתנאי זה, אלא שאומרת שאחר זה התנאי קבל על עצמו אחריות כתובה; היא מודה שאכן בשלב ראשון היה הסכם עם ההורים שלה שתיסע עימו לחו"ל. אבל, בסופו של דבר הוא חתם על הכתובה שיש בה סעיף שלא יוציא אותה. לפיכך מה

שכתוב בכתובה הוא שגובר היות שהוא האחרון רוצה לומר אחריות כתובתה, היינו שכתוב בכתובה שלא יוציאנה ממדינה זו בלא דעתה, ובאחריות כתובה זו נמחל התנאי הראשון. ואומר אני, שלא נמחל תנאי הראשון; הרא"ש אומר שהתנאי הראשון לא מבטל את ההתחייבות של ההורים כלפי הבעל בגלל שהכתובה היא למעשה חוזה אחיד. כנראה במקום ההוא הכתובות הסטנדרטיות כללו סעיף מעין זה. כי הכתובה נכתבה כמו שרגילין לכתוב כל הכתובות בארץ הזאת, ולא לעקור תנאי שהתנה בפירוש. ומה שתופס הוא התנאי שהתנה בפירוש ועוד, שהוצרכה לתנאי שנכתב בכתובה שלא יוציאנה ממקומו, דהיינו ממדינה שקבלה לדור בה, ואדעתא דהכי נשאת לו, שתדור שמה לא יוכל להוציאה. נמצא, שאחריות כתובתה אינו עוקר התנאי הראשון כלל; ואם אינה חפצה לדור עמו במקומו, אינו חייב במזונותיה. אשר בן ה"ר יחיאל זצ"ל. כלומר, בשורה התחתונה, הפסיקה היא שאם האישה לא תיסע עימו לחו"ל ולא תכבד את התנאי שתבוא עימו לשם, הרי שתהיה לו עילת גירושין, והוא לא יהיה חייב במזונותיה.

מטרת הכתובה. "שלא תהיה קלה עליו להוציאה" שלא יגרש את אשתו בקלות ללא עילת גירושין (אם יש עילת גירושין זה גורר אחריו פעמים רבות גם ביטול הכתובה), דבר שניתן היה לעשות בתקופת המקרא. אבל מאז חרם דרבנו גרשום לא ניתן לגרש אישה בניגוד לרצונה, ו"שלא תהיה קלה עליו להוציאה" לא קיים היום יותר. אם האישה לא מעוניינת להתגרש יהיה קשה מאוד לאלץ אותה. לפיכך, לא צריך היום את הכתובה.

ואכן, הרמ"א אומר שבמקום שאין מגרשים אישה בניגוד לרצונה, על פי חרם דרבנו גרשום, אין צורך בכתובה. יחד עם זאת המנהג הוא שעדיין כותבים כתובה:

8. שולחן ערוך אבן העזר סימן סו סעיף ג

אם כתב לה כתובה, ונאבדה, או שמחלה לו, שכתבה לו: התקבלתי כתובתי, יד צריך לכתוב אחרת בעיקר הכתובה, שאסור לאדם לדור עם אשתו שעה אחת בלא כתובה. הגה: עיר שכבשוהו כרכום, או שגלו מן העיר, ואבדו הנשים הכתובות שלהם, צריכים לחדש נשותיהם כתובתיהם, אף על פי שיש לומר שמא ימצאו אחר כך כתובותיהם או יחזרו להם, מכל מקום מאחר שהכתובות בחזקת אבודות צריכים כתובות אחרות; ואם אינו ידוע סך הכתובות, אם ישארו קצתן, אזלינן בתרייהו; ואם לאו, דנין על פי זקני העיר ולפי המנהג, העשיר לפי עשרו והעני לפי עניו. וכשנאבדה הכתובה ובא לכתוב לה כתובה אחרת, צריך לכתוב לה כתובה גדולה

כראשונה. ועיין לקמן סי' קע"ז, יז דבמקום שאין מגרשין רק
מרצון האשה, אין צריך לכתוב כתובה; אם כן בזמן הזה במדינות
אלו, שאין מגרשין בעל כרחה של אשה משום חרם רבינו גרשום,
וכמו שיתבאר לקמן סימן קי"ט, יח היה אפשר להקל בכתיבת
הכתובה, אבל אין המנהג כן ואין לשנות כל זה

בחלק הראשון של המקור שלעיל כתוב מה עושים אם כתובה הולכת לאיבוד.

בפרקטיקה:

כתובות של 180,000 ₪ הן ריאליות לגמרי לקיום. עד סדר גודל של 500,000 ₪ ניתן לגבות בבית
הדין הרבני. מליון ₪ זה כבר קשה, ויותר ממיליון כמעט אין סיכוי. היות שאם מדובר בסכומים
גבוהים מאוד, של כמה מיליונים, ביה"ד יאמר שלא הייתה לכך כוונה אמיתית.

9. שולחן ערוך אבן העזר סימן צג סעיף א

הכתובה הרי היא כחוב שיש לו זמן הכתובה היא שטר חוב עם מועד פירעון –
זאת הטענה החזקה ביותר כיום בבתי הדין הרבניים. לפיכך, לא ניתן להתעלם מכתובה.
הוגש בג"ץ בטענה שכתובה היא סתם מסמך ללא כוונה. הטענה הזאת נדחתה. ואינה
נגבית אלא לאחר מיתת הבעל, או אם גירשה.
הגה: והוא הדין מה שקבל בנדוניא. כתב לה מתנות הם נגבות
מחיים, מיהו אם דרך המקום לכתוב כן לכבוד בעלמא ושלא לגבות
מחיים, הולכין אחר המנהג. ולא יוכל האב להתנות על בתו בשום
דבר לאחר שנשאה, ג אבל אם הוא משיאה יכול להתנות על מתנותיה
לשנות מן המנהג קודם שנשאה, כפי רצונו.

21.4.2009 - שיעור מס' 4.

כתובה וחוק יחסי ממון.

הנושא בשיעור זה הוא על פי בקשת הקהל. בכל זאת, החומר מחייב למבחן.
על מה שידובר בשיעור **אין עדיין פסיקה** בבתי המשפט.
יש שתי מערכות משפט מקבילות, בית המשפט לענייני משפחה (האזרחי) ובתי הדין רבניים. מעל
כולם מרחפים החוקים האזרחיים ואלו מחייבים את שני מערכות המשפט הנ"ל.
בפס"ד בנלי נקבע שבית הדין הרבני כפוף בהחלטותיו ובפסיקותיו לחוק האזרחי.
כלומר, בית דין רבני שפוסק בעניין שקשור לחוק יחסי ממון, למשל, מחויב אליו.
זה שכל הזמן מזכירים את זה בפסקי הדין, זה מראה שבתי הדין הרבניים לא עושים זאת. אבל
עם הזמן יש התקדמות של בתי הדין הרבניים לכיוון.

למשל אישה שתגיע לבית המשפט לענייני משפחה, זה יפסוק לה מחצית מהרכוש, ועם התיקון האחרון לחוק יכניסו פוטנציאל השתכרות, כושר השתכרות ועוד. למשל, אם הבעל מרוויח 8,000 ₪ והאישה 4,000 ₪, היא תקבל מחצית מההפרש. אח"כ האישה תלך לבית הדין הרבני ותבקש לקבל בנוסף את הכתובה. היא תאמר שהיא מסכימה להתגרש ולא מעוניינת להחזיק את הבעל בכוח, אבל אם אין לו עילת גירושין עליו לתת לה את הכתובה. זה בסמכות בית הדין הרבני. כך נוצר מצב שהבעל מתחלק עם האישה חצי חצי, ואח"כ הוא גם ישלם את הכתובה. במצב כזה לעיתים קרובות הוא יישאר ללא כלום ואפילו יכול להיות חייב. למעת הסר ספק, גם אם הם נשואים שלושה חדשים הבעל ישלם את הכתובה שיכולה להגיע למאות אלפי שקלים. בית הדין לא יוותר בקלות על מעמדו בעניין הפסיקה בכתובה. זאת סמכות שלו ורק שלו. כתוב בחוק יחסי ממון :

חוק יחסי ממון בין בני זוג, תשל"ג-1973 [תיקון אחרון 7/8/95] . .

13. החוק ובתי הדין

(א) חוק זה אינו בא לשנות מסמכות שיפוטם של בתי הדין הדתיים.
(ב) בענין שחוק זה דן בו ינהג גם בית דין דתי לפי הוראות חוק זה, זולת אם הסכימו בעלי הדין לפני בית הדין להתדיין לפי הדין הדתי.

17. שמירת זכויות ודינים

אין בחוק זה כדי לגרוע מזכויות לפי חוק לתיקון דיני המשפחה (מזונות), תשי"ט-1959, או מזכויות האשה לפי כתובתה, ואין בו כדי לגרוע מהוראות סעיף 101 לחוק המקרקעין, תשכ"ט-1969.4

כלומר, החוק נותן במפורש את ההכשר לבתי דין הרבניים את עניין הכתובה, בנוסף למה שכתוב בחוק יחסי ממון. אבל בתי הדין הרבניים מבינים שהם לא מנותקים מהמציאות והם התחילו לפתור את הבעיה בכל מני שיטות. באחת השיטות בית הדין החל לבדוק את הכתובות ואמר שיש כתובות עם בעיה של אסמכתא. אסמכתא זהו מושג מדיני החוזים הקשור לכוונת הצדדים בעת החתימה על החוזה. בודקים את הסכום ואם הוא מופרז וניתן להבין שבעל לא יכול היה לעמוד בו ביום הנישואין, אזי אומרים שיש בעיית אסמכתא והוא לא התכוון למה שאמר, ואז מבטלים את הסכום בכתובה. אבל, אין לבנות על זה כי יש הרכבים שפוסקים לכאן ולכאן, מה גם שבתי הדין הרבניים ברוב ההרכבים יכולים לאשר עד מליון שקל, מעל זה, זה מקרה חריג. ברם, עד מליון זה ריאלי לקבל.

השאלה מה קורה אם מבטלים את הכתובה ?

האם זה מאיין את הכתובה, או שמצמצמים אותה לסכום ריאלי ? יש פסק של השו"ח שאומר שאם יש פסק דין, ואח"כ מתגלה מידע חדש מהותי ניתן לפתוח זאת שוב, אבל מדובר במקרים חריגים.

דוגמא : בעל קיבל פסק דין נגדו של 500,000 ₪ ואחר כך נודע לו שהיה לאישה מישהו לפני הגירושין, והיו לו הוכחות. זה הוגש לבית הדין מחדש, בית הדין פתח את העניין שוב וביטל את הפסק ואף חייב את האישה בהוצאות.

כבוד הרב דיכובסקי (שפרש) בפסק דין 1-24-1687 פלוני נ' פלונית.

מדובר בערעור לבית הדין הרבני הגדול שגבר הגיש על בית הדין הרבני האזורי בנתניה. הגבר חויב במיליון שקל בגין הכתובה וטען שזה משאיר אותו ללא כלום.

כותב כבוד הרב דיכובסקי : הכתובה לא נועדה להעשיר את האישה הגרושה ולדלל את הבעל עד עפר, מטרת הכתובה היא לאפשר לאישה קיום בכבוד לשנה עד שתמצא בעל אחר.

הוא אומר שהבעיה היא שבעל יכול לצאת מנישואין כשרק כותנתו לגופו.

המרצה אומר שזה לא נכון כי מטרת הכתובה שהיא "שלא תהייה קלה בעיניו להוציאה".

ככלל הרכוש מתחלק חצי חצי על פי הלכת השיתוף או על פי חוק יחסי ממון (הלכת השיתוף יותר רחבה כי נותנת גם מה שלפני הנישואין).

לאחר שהרב דיכובסקי ביטל את הכתובה מטעם של אסמכתא, הוא היה צריך לבטל אותה לגמרי ולא לתת כלום, היות שמדובר בהסכם שאיננו תקף.

אבל, הקונסטרוקציה המשפטית שהוא בנה היא כדלהלן : כשחז"ל קבעו את עיקר הכתובה ל- 200 זוז בזמנו, כי זאת הייתה משכורת של שנה שלמה. הרב דיכובסקי אומר ניקח את אותו עיקרון להיום וניתן משכורת של שנה. הוא אומר המינימום זה 3,500 ₪ והמכסימום 12,000 ₪ לחודש, כלומר יש לפסוק בין 35,000 ל 120,000 ₪ לשנה. תשלום זה ישולם מכוח הפיצוי לבת הזוג ולא מכוח הכתובה. את זה הרב דיכובסקי ניסה להנחיל לבתי הדין הרבניים.

התיק הוחזר לבית הדין הרבני האזורי שיעשה את החשבון (בין 35,000 ל – 120,000 ₪) שוב. אבל בית הדין הרבני האזורי אמר שהוא לא מקבל את פסק הדין ובית הדין הגדול טועה בדבר ההלכה. יצוין כי בבתי הדין הרבניים אין הלכה מחייבת של בית הדין הרבני הגדול כלפי בית הדין הרבני האזורי.

בפרקטיקה בתי הדין לא קיבלו את שיטתו של הרב דיכובסקי והם פוסקים לרוב בין 0 ל 520 אלף ₪ זה לא מבוסס משפטית אבל זאת הפרקטיקה שנגמרת בד"כ בפשרה.

כותב הריב"ש בשו"ת כך :

שאלו אותו איך תיקנו חז"ל עיקר כתובה ל- 200 זוז בלבד, שהרי המטרה היא שלא תהייה קלה בעיניו להוציאה. כנראה שכבר אז 200 זוז היה משהו נמוך ולא ריאלי, מה שגרם לכך שהיו מגרשים את האישה בקלות רבה מדי.

הריב"ש לא הסכים לשנות זאת, ואמר זה כדי לא לבייש את מי שאין לו, ותגרמו לאנשים להוסיף סכומים בתוספת לכתובה, כל אחד לפי יכולתו. במקרה כזה הבעל ישלם את מה שהתחייב בכתובה, גם אם יצא כשכותנתו ולגופו.

בפד"ר יג עמ' 306 כותב בית הדין הגדול : ואף לדעת הרמ"א אין ספק שזה (200 זוז) לא מספיק לקיום של שנה אפילו אם מדובר בעניי שבעניים.

בפסק דין אחר אומר בית הדין הרבני הגדול מה שהתחייבת, את זה תיתן ולא יותר. גם אם זה לא יספיק ליום אחד וזאת הגישה השלטת בבתי הדין הרבניים.

אם מחליטים שיש כתובה זה מה שצריך לשלם, לטוב ולרע, ואם יש בעיה של אסמכתא הכתובה מתבטלת לגמרי. אין באמצע, הכול או לא כלום.

כך פוסק גם השולחן הערוך ב... סעיף ז': וצריך לשלם לה בפני עצמו כל סעיף בכתובה.

לפי הדין העברי האישה מקבלת רק את הכתובה. הם לא ידעו שב-1973 יחוקק חוק יחסי ממון שייתן לאישה עוד חצי מהרכוש. אם היו יודעים יכול להיות שהמשפט העברי היה מחליט אחרת. כיום מבחינה כלכלית כדאי לאישה להתגרש, היא יכולה לקבל גם מחצית מהרכוש וגם את הכתובה.

לאור האמור לעיל, המרצה מציע פיתרון אחר, לא פחות טוב משל הרב דיכונסקי.

הסיטואציה:

למשל זוג מתחתן. ההורים של הצדדים נפגשים לפני החתונה ומסכמים שיקנו לה דירה במיליון ₪. ההורים של האישה נותנים מחצית, לאישה יש עוד 200,000 ועל 300,000 לוקחים משכנתא. "לא נעים" לעשות הסכם ממון ו"לא נעים" אז רושמים את הדירה על שם שניהם. מחזירים משכנתא של 3,500 ₪ לחודש. בשלב מסוים, לאחר שלוש שנים מחליטים להתגרש. הבעל הלך לבית המשפט האזרחי תבע פירוק שיתוף וקיבל איזון משאבים הכולל חלוקת הבית חצי חצי, לפי הרישום של הבית. ידעו שאם האב יתבע את בני הזוג בבית המשפט למשפחה ויבקש להשיב לו את הכסף, יבדקו אם יש הסכם הלוואה, ואם לא זה מתנה. אם הבית נרשם בטאבו והמתנה הושלמה האב לא יכול לחזור בו. לפיכך עוה"ד ניסו להתחכם ואמרו לאב לא להגיש תביעה אלא שהאישה תבקש חלוקה שונה לפי ס' 8 לחוק יחסי ממון, לבית המשפט יש סמכות, בנסיבות מסוימות, שלא לחלק חצי חצי.

חוק יחסי ממון בין בני זוג, תשל"ג-1973

8. סמכויות מיוחדות

ראה בית המשפט או בית הדין נסיבות מיוחדות המצדיקות זאת, רשאי הוא, לבקשת אחד מבני הזוג שהוגשה לאחר פקיעת הנישואין - אם לא נפסק בדבר יחסי הממון בפסק דין גירושין - לעשות אחת או יותר מאלה:

- (1) לקבוע נכסים נוספים על המפורטים בסעיף 5 ששוויים לא יאוזן בין בני הזוג;
- (2) לקבוע שאיזון שווי הנכסים, כולם או מקצתם, לא יהיה מחצה על מחצה, אלא לפי יחס אחר שיקבע;
- (3) לקבוע שאיזון שווי הנכסים, כולם או מקצתם, לא יהיה לפי שוויים בשעת פקיעת הנישואין, אלא לפי שוויים במועד מוקדם יותר שיקבע;
- (4) לקבוע שאיזון המשאבים לא יתייחס לנכסים שהיו לבני הזוג בזמן פקיעת הנישואין אלא לנכסים שהיו להם במועד מוקדם יותר שיקבע.

כך היו הולכים לבית המשפט ומספרים את הסיפור ומבקשים ממנו להתחשב. אפילו הייתה שופטת שהשתכנעה ונתנה את הסעד, אבל זה התהפך במחוזי, כי ס' 8 לא חל על סיטואציה כזאת, הסעיף חל רק על מה שבאיזון ומתנות לא נכללות באיזון, על פי ס' 5(א) שמחריג מנכסי האיזון: מה שהתקבל לפני הנישואין, ירושות, פיצויים מביטוח לאומי ועוד מספר דברים כאלו.

חוק יחסי ממון בין בני זוג, תשל"ג-1973 .

5. הזכות לאיזון בפקיעת הנישואין [תיקון: תש"ן]

- (א) עם פקיעת הנישואין עקב גירושין או עקב מותו של בן זוג (להלן - פקיעת הנישואין) זכאי כל אחד מבני הזוג למחצית שווים של כלל נכסי בני הזוג, למעט -
- (1) נכסים שהיו להם ערב הנישואין או שקיבלו במתנה או בירושה בתקופת הנישואין;
- (2) גימלה המשתלמת לאחד מבני הזוג על-ידי המוסד לביטוח לאומי, או גימלה או פיצוי שנפסקו או המגיעים על פי חיקוק לאחד מבני-הזוג בשל נזק גוף, או מוות.
- (3) נכסים שבני הזוג הסכימו בכתב ששוויים לא יאוזן ביניהם.
- (ב) בפקיעת הנישואין עקב מותו של בן זוג יבואו, לענין הזכות, לאיזון המשאבים, יורשיו במקומו.

כל זה נכון בבית המשפט לענייני משפחה.

בבית הדין הרבני, אבות כאלו נהגו לתבוע לקבל את הכסף בחזרה, בטענה שנכון שנתנו מתנה, אבל זה היה בהתחשב שהזוג יהיה ביחד שנים רבות, ואילו היו יודעים שהזוג יתגרש, לא היו נותנים את המתנה. זאת טענת אסמכתא.

בפרשת ע.ל. נ' מ.ל. הייתה סיטואציה כזאת, ונפסק שיש להשיב להורי האישה את הכסף. שם הוכח שאם היו יודעים שבני הזוג יתגרשו בסופו של דבר לא היו נותנים לה כסף. אבל ככלל, לא כדאי לעשות זאת כי לבית הדין הרבני אין סמכות עניינית לדון בתביעה של אב נגד בני הזוג, סמכותו רק בעניינים שבין בני הזוג, וגם אם תינתן סמכות כזאת בטעות או בשתיקה או בהסכמה, לא ניתן יהיה לאכוף את הפסק היות שהוא ניתן בחוסר סמכות. זה נאמר על ידי השופטת פרוקצ'יה ב- **7638/03 סימה אמיר נ' בידר ירושלים ואח'.** היו שניסו לעקוף את בעיית הסמכות ולומר שבית הדין פסק **כבורר**. גם זה נדחה כי לבית הדין הרבני יש סמכות מכוח החוק לשבת כבית דין כגוף שיפוטי, שלא יכול לשבת כבורר.

הצעת המרצה – האישה תתבע בבית הדין הרבני לכתובתה ותבקש את חלקה בדירה בטענה שהביאה את הדירה עימה כך שהמחצית שנרשמה על שמה אלו נכסי המילוג, ואילו המחצית המתנה שנרשמה על שם הבעל (250,000 ₪) אלו נכסי צאן ברזל שניתנו לבעל, ואת זה היא תדרוש לעצמה בחזרה את הקרן. כלומר היא תיתבע על סמך הכתובה ולא על פי חוק יחסי ממון. ניתן לחזק טענה זאת מכוח חוק יחסי ממון עצמו, כי כפי שנאמר לעיל, לפי ס' 17 ו 13(א) לחוק יחסי ממון יש סמכות לבית הדין לדון בכתובה.

להלן מאמר של המרצה, בנושא השיעור, שפורסם ב"אתר המשפט הישראלי – פסק דין"

http://www.psakdin.co.il/fileprint.asp?FileName=/Mishpaha/Public/art_ccdl.htm

כתובה וחוק יחסי ממון - שני קווים מקבילים שלא יפגשו?

ד"ר יאיר שיבר, עו"ד

מהו היחס בין חוק יחסי ממון לבין
הכתובה וכיצד ניתן לשלב בין
השניים? עו"ד ד"ר יאיר שיבר מציג
דרך לפיה ימנעו בתי הדין הרבניים
ובתי המשפט לענייני משפחה סחיטות
הדדיות של הצדדים, האחד כלפי
השני.

לאחרונה אנו עדים לקולות רבים הקוראים לבטל את מוסד הכתובה, או לכל הפחות להגביל את
סכום תוספת הכתובה. הכתובה מורכבת משלושה חלקים: עיקר הכתובה; תוספת הכתובה;
נדוניה – נכסי צאן ברזל או נכסי מלוג. הבעיה העיקרית בימינו היא, הסכומים אותם קובעים
הבעלים בחלק של תוספת הכתובה.

הלכה פסוקה במשפט העברי היא, כי אישה זכאית לכתובתה בפקיעת הנישואין באחד משני
מקרים: בעת הגירושין [המדובר בגירושין שהם רצונו של הבעל ושאינם מבוססים על עילת גירושין,
שכן יש מקרים בהם אישה תאבד את זכותה לכתובה בעת הגירושין], או בעת מות הבעל. מלבד
הזכויות הממוניות, אותן גובה האישה מכוח הכתובה, אין היא זכאית לממון נוסף. ובלשון השולחן
ערוך (אבן העזר סימן צג סעיף א): "**כתובה הרי היא כחוב שיש לו זמן, ואינה נגבית אלא לאחר
מיתת הבעל, או אם גירשה.**"

מחצית מהרכוש וכתובה

כיום, לאור חוק יחסי ממון בין בני זוג, התשל"ג – 1973 (להלן: "חוק יחסי ממון"), וההלכה
הפסוקה הנוהגים במדינת ישראל, ייתכנו מקרים בהם אישה תקבל מחצית מהרכוש שנצבר במהלך
החיים המשותפים עם בעלה, ובנוסף גם את כתובתה. עובדה זו תיתכן, כאמור, במקרה בו הוגשה
תביעה רכושית בבית המשפט לענייני משפחה מחד, ותביעה לכתובה בבית הדין הרבני מאידך.
(ראה למשל: תיק מס' 1-64-169895356, ניתן ביום 23.11.00 בבית הדין הרבני הגדול בפני כב'
הדיינים: הרב ישראל מאיר לאו, הרב שלמה דיכובסקי והרב יוסף נדב; תיק מס' 1-24-7699, ניתן
ביום 26.6.01 בבית הדין הרבני הגדול, בפני הדיינים: הרב יוסף נדב, הרב עזרא בר-שלום והרב
אברהם שרמן; תיק מס' 1-21-028965879, ניתן ביום 15.6.03 בבית הדין הרבני האזורי בחיפה
בפני כב' הדיינים: הרב חיים הרצברג, הרב מרדכי אוריה והרב יצחק שמואל גמזו; תיק מס'
1-64-056134729, ניתן ביום 2.2.04 בבית הדין הרבני האזורי בפתח-תקוה, בפני הדיינים: הרב
שמואל פופוביץ, הרב משה אוחנונה והרב דוד מלכא; תיק מס' 1-21-011287745, ניתן ביום 22.1.06
בבית הדין הרבני הגדול בפני כב' הדיינים: הרב שלמה דיכובסקי, הרב אברהם שרמן והרב חגי
איזירר, וכן רבים נוספים).

פגיעה בזכויות הבעל

אין חולק, כי מצב זה אינו שוויוני והוא פוגע בזכויות הבעל. פגיעה שיש בה לעיתים להביא למצב אבסורדי בו האשה תקבל את חלק הארי ברכוש – רכוש שנצבר על-ידי הצדדים. עמד על כך כב' הדין שלמה דיכובסקי:

"הכתובה לא נועדה להעשיר את האשה הגרושה ולדלדל עד עפר את הבעל. מטרת הכתובה היא לאפשר לאשה קיום בכבוד למשך תקופת מינימום של שנה, עד אשר תמצא בעל אחר צריך להביא בחשבון שבימינו יש טעם נוסף להגבלת הכתובות. ידוע לכל שרכוש הצדדים מתחלק בשווה לפי חוק יחסי ממון בין בני זוג או לפי הלכת השיתוף ... קשה מאוד להניח שחתן סביר יסכים ללקות בכפליים או בשלושה, גם לחלק את נכסיו לפי החוק האזרחי ולפי פסיקת בתי המשפט, וגם לשלם כתובה בסכום עתק. התוצאה היא, שהוא יוותר במקרים רבים גם ללא כותנתו לעורו. לכן, כתובה החורגת מן האמור לעיל (מעל 120,000 ₪ - י.ש.), נכנסת לא פעם בהגדרת כתובה מוגזמת."

ראו: [תיק 1687-24-1 פלוגי נ' פלוגי](#) (פורסם באתר "פסקדין") [להלן: "פס"ד פלוגי"].

בפסק דין זה מציע הרב דיכובסקי להעמיד את סך כל הכתובה (הסכום כולל את עיקר ותוספת הכתובה), לכל היותר על 120,000 ₪. לטענתו, כל סכום מעבר לסך זה, יש בו כדי לקבוע שהכתובה מוגזמת. לשיטתו, בעבר נקבע סכום עיקר הכתובה על 200 זוז, כיוון שבסך זה היה בכדי להספיק למזונות האשה למשך שנה. לפיכך, כל סכום בין 3,000 ₪ לחודש ועד 10,000 ₪ לחודש נחשב סכום ראוי. כך לדעתו, יקיים בית הדין את הרציונל שעמד בבסיס הקביעה של חז"ל.

אכן, יש היגיון רב בשיטתו. אולם, לעניות דעתי, שיטה זו אינה מבוססת דיה על מקורות המשפט העברי. נהפוך הוא. כך מצאנו באחת מתשובותיו של ר' יצחק בר ששת (הריב"ש):

"והוקשה לך, איך תקנו חז"ל דבר מועט כזה לכתובת אשה, והם אמרו: כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה; והלא אפי' עני שבישראל, כשיהיה לו קטטה עם אשתו, תהא קלה בעיניו להוציאה בדבר מועט כזה! וחכמים ז"ל תקנו כתובה לאשה לכלן בשוה, שלא לבייש את מי שאין לו, ושערו בעני, ואמרו, שאם רצה להוסיף אפילו מאה מנה, יוסיף; והעני, אם ירצה לגרש את אשתו, את כל אשר לו צריך ליתן."

אין לשנות את הסכום שנקבע בכתובה

לשיטתו, הסכום שנקבע בכתובה – נקבע על-ידי חכמים. לא ניתן לשנות סכום זה. אף שבזמנו, סכום זה הינו מועט ואין בו בכדי להספיק לאשה אף לא למזונותיה למשך שנה. כמו כן, לדעתו, יתכן מצב בו אדם שרוצה לגרש את אשתו יאלץ ליתן "כל אשר לו". משמע, שגם אם יצטרך לצאת "ללא כותנתו לעורו", הרי שזהו הדין ואין לשנותו. ראה: שו"ת הריב"ש, סי קנג.

שיטה זו לפיה אין לשנות את הסכום שנקבע, כמו גם, שעל הבעל לעמוד בסכום לו התחייב, רווחות גם בקרב בתי הדין הרבניים. ובלשונו של בית הדין:

"ואף לדעת הרמ"א אין ספק שסכום זה לא מספיק לקיום שנה אפילו לעני שבעניים כיום, ובוודאי בנידון דידן שהצדדים הינם מבני עדות המזרח הפוסקים בשו"ע, וסכום זה העולה לכ- 150 ₪, אין בו כדי שיתפרנס אדם אפילו חודש, ואילו הכי השו"ע פסק בסתמא, ש"מ שבשיעור עיקר כתובה אזלינן אחרי השיעור שקבעו חז"ל, ואף שאין בסכום זה בכדי לקיים עיקר תקנתם, ואי אפשר לחייבו ביותר מזה, ואף אם לא כתב כתובה כלל או כתב בסכום פחות, הרי הבעל חייב בסכום זה מתנאי כתובה, ובסכום זה הוא חייב ולא יותר."

ראה: פד"ר יג 306.

כמו כן, לא ניתן לאחד בין הסכום של תוספת הכתובה ועיקר הכתובה וליתן לאשה סכום אחד

כולל. כך מובא בהגהת הרמ"א בשולחן ערוך אבן העזר סימן סו סעיף ז :

"רמ"א: ואין צריך לפרש עיקר הכתובה בפני עצמה והתוספת בפני עצמו, אלא כולל הכל ביחד, אם ירצה ויש חולקים, וסבירא להו דצריך לכתוב הכתובה כמנהג המדינה בפני עצמה, והתוספת בפני עצמו, וכן נוהגין. ואם יש משפחה שכולן נוהגים בתוספת, אין צריך לכתוב כל אחד בפני עצמו. כתובה שכתב בה: ודין נדוניא דהנעלת ליה מאה דינרין והוסיף לה מן דיליה כד וכך, אין עיקר כתובה בכלל, וצריך לשלם לה בפני עצמו, ..." [ההדגשה אינה במקור].

כל סכום שהבעל התחייב לו בכתובה, הוא בפני עצמו ועליו לעמוד בו. על-פי שיטת חז"ל הכתובה הנה שטר חוב תקף. שטר זה נגבה על-ידי האשה בעת פקיעת הנישואין. לפיכך, התחייבותו של הבעל, תקפה ועומדת על כל חלקיה. ובלשון השולחן ערוך: **"כתובה הרי היא כחוב שיש לו זמן, ואינה נגבית אלא לאחר מיתת הבעל, או אם גירשה."** (אבן העזר סימן צג סעיף א).

מטרת הכתובה

טעות נפוצה בקרב הציבור, היא הטענה כי מטרת הכתובה הוא לדאוג לזכויותיה הכלכליות של האשה בעת פקיעת הנישואין. מטרתה היא אחת: **"שלא תהא קלה בעיניו להוציאה"**. ראה: כתובות יא, א; שם, לט, ב; יבמות פט, א; בבא קמא פט, ב. על-פי המשפט העברי הבעל הוא המקדש והוא המגרש. אין צורך בהסכמת האשה לגירושין. דברים אלו באים לידי ביטוי כבר במשנה במסכת גיטין פרק ט מ"י:

"בית שמאי אומרים לא יגרש אדם את אשתו אלא אם כן מצא בה דבר ערוה שנאמר (דברים כ"ד) כי מצא בה ערות דבר ובית הלל אומרים אפילו הקדיחה תבשילו שנאמר (דברים כ"ד) כי מצא בה ערות דבר רבי עקיבא אומר אפילו מצא אחרת נאה הימנה שנאמר (שם) והיה אם לא תמצא חן בעיניו."

במצב זה, בו בעל יכול היה לגרש את אשתו, אף אם שרפה יתר על המידה את ארוחתו, נאלצו חכמים למצוא מנגנון שיהיה בכדי למנוע גירושין מידיים ובגין כל סיבה. לפיכך, תקנו את הכתובה. בעל שרצה לגרש את אשתו ללא עילת גירושין מוכחת, ידע שיצטרך לשלם לאשתו את כתובתה.

אולם, לאחר שרבינו גרשום מאור הגולה תיקן, שלא ניתן לגרש אשה בעל כורחה, אלא לדעתה ובהסכמתה, הרי שמטרת הכתובה המקורית – התיתרה. למרות זאת, לא ביטלו חכמים, במקומות בהם פשטה התקנה, את הכתובה. עמד על כך ר' משה איסרליש (הרמ"א):

"..... ועיין לקמן סי' קע"ז, דבמקום שאין מגרשין רק מרצון האשה, אין צריך לכתוב כתובה; אם כן בזמן הזה במדינות אלו, שאין מגרשין בעל כרחה של אשה משום חרם רבינו גרשום, וכמו שיתבאר לקמן סימן קי"ט, היה אפשר להקל בכתיבת הכתובה, אבל אין המנהג כן ואין לשנות כל זה."

ראו: שולחן ערוך אבן העזר סימן סו סעיף ג. וכן ראה: חלקת מחוקק יח; בית שמואל יא; משנה למלך, רמב"ם, הלכות אישות פ"י ה"ז.

תוקפה של הכתובה

נמצאנו למדים אפוא, כי הכתובה, למרות חרם דרבנו גרשום, היא מסמך משפטי בר תוקף על כל חלקיה. אולם, אכן יש צדק רב, בטענת כב' הדיין הרב דיכובסקי. תוקפה של הכתובה יש בו, בכדי להביא למצב אבסורדי, בו הבעל ישלם פעמיים: הן בחלוקת הרכוש והן בתשלום הכתובה.

שילוב בין חוק יחסי ממון לבין תשלום הכתובה

בנסיבות אלו, אין כל אפשרות אחרת, אלא לנסות ולשלב בין חוק יחסי ממון לבין תשלום הכתובה.

במאמר זה נבקש להציג שתי אפשרויות לשלב בין הדברים.

כאמור לעיל, הכתובה מורכבת משלושה חלקים. עיקר הכתובה : בחלק זה נותן הבעל לאשה סך של 200 ז"א אם היא רווקה. מאה ז"א אם היא גרושה או אלמנה ; תוספת הכתובה : בחלק זה מוסיף הבעל מעצמו כל סכום שירצה ; נדוניה : בחלק זה הבעל מחליט באשר לרכוש אשר מביאה עמה האשה לנישואיה. במידה שהבעל רוצה שהרכוש יעבור לבעלותו, ירשם הדבר בכתובה כנכסי צאן ברזל. במידה והבעל מבקש שהרכוש יישאר בבעלות האשה, יחשב הדבר כנכסי מלוג. בעת פקיעת הנישואין זכאית האשה לכתובתה. כאן המקום להעיר, כי במאמרנו נעסוק במקרה בו לבעל אין עילת גירושין – עילה שבגינה מפסידה האשה את כתובתה. זאת ועוד, גם במקרה בו מפסידה האשה את כתובתה, אין היא מפסידה את הנדוניה, למעט במקרה חריג, שלא כאן המקום לדון בו.

במידה שהרכוש שהביאה האשה נרשם כנכסי צאן ברזל, הרי שבעת פקיעת הנישואין היא זכאית לקבל את רכושה שהביאה כערכו כפי שהיה ביום הנישואין. אם ביום הפקיעה הרכוש שווה יותר, זהו רווח של הבעל. אם הוא שווה פחות, זהו הפסד של הבעל. במידה שהרכוש הוא בבחינת נכסי מלוג, הרי שממילא ביום הפקיעה הרכוש הוא בבעלותה ונשאר שלה. אם ביום הפקיעה הרכוש שווה יותר, זהו רווח שלה. אם הוא שווה פחות, זהו הפסד שלה. ובלשונו של הרמב"ם בהלכות אישות פרק טז ה"א :

"הנכסים שמכנסת האשה לבעלה בין קרקע בין מטלטלין בין עבדים אע"פ שהן נכתבין בשטר כתובה אינן נקראין כתובה אלא נדוניה שמים, ואם קיבל הבעל אחריות הנדוניה עליו ונעשית ברשותו אם פחתה פחתה לו ואם הותירה הותירה לו הרי זו נקראת נכסי צאן ברזל, ואם לא קיבל אחריות הנדוניה עליו אלא הרי היא ברשות האשה אם פחתה פחתה לה ואם הותירה הותירה לה הרי זו נקראת נכסי מלוג."

בימינו, לא פעם, מביאה האשה לנישואין כסף רב. ברוב המקרים כסף זה מושקע בדירה אותה רוכשים הצדדים. על אף שהאשה הביאה את רוב הכסף לדירה, זו נרשמת בטאבו על שם שניהם בחלקים שווים. במידה והצדדים מעוניינים בגירושין, הרי שאם הנושא הרכושי יידון בבית המשפט לענייני משפחה, יש להניח שהדירה תחולק בין הצדדים בחלקים שווים. על פי ההלכה הפסוקה בקרב בתי המשפט בעניין זה, העובדה שהדירה נרשמה על שם שני הצדדים מלמדת על רצונם לשתף זה את זה בחלקים שווים. עמד על כך בית המשפט העליון :

"טענת המשיב היא, כי הוא תרם את חלק הארי של הכספים לרכישת הדירה. גם אם נכונה טענה זו, אין די בכך כדי לשלול את זכויותיה של המערערת. כאשר הסכם לרכישת נכס נעשה על ידי שני בני זוג, יש בכך ביטוי לרצונם לחלק את הזכויות ביניהם באופן שווה, והא חלקו בהשקעה של כל צד אשר יהא. ישנם מצבים תדירים בהם בני הזוג הנישאים רושמים דירה על שם שניהם, והכסף ניתן על ידי צד אחד בלבד. האם פירוש הדבר שאחרי שנים ניתן יהיה לגלגל את העניין אחורה ולבטל שיתוף, שביטוי ברישום מקובל מאוד במציאות הישראלית, בהסתמך על המקורות הכספיים ששימשו כל צד במועד כלשהו בעבר? סבורני כי יש להשיב על כך בשלילה". [ההדגשה אינה במקור].

ראו : ע"א 66/88, דקר נ' דקר, פ"ד מ"ג (1) 122.

הלכה זו הלכה והשתרשה בקרב בתי המשפט לענייני משפחה. עמדה על כך כב' השופטת נילי מימון :

"הלכה פסוקה היא כי משנרכש נכס במשותף ונרשם כמשותף אין מקום לחקור מהו מקור הכספים אותם השקיעו כל אחד מהצדדים בנכס ובענייננו השקעת הנתבע, מהו מקור הכספים שהשקיע בדירה אם בכספי ירושה או אם מכל מקור אחר, הכל כפי שיפורט להלן ... משנרשם נכס משותף בחלקים שווים ככלל לא תישמע טענת אחד הצדדים כי השקיע יותר מחברו בנכס הרשום על שם הצדדים בחלקים שווים, ועל כן הזכויות בנכס אינן שוות."

ובהמשך :

המסקנה היא כי: כאשר בני זוג רושמים נכס בבעלות משותפת, הרי שבני הזוג התכוונו לשותפות שווה ביניהם ולשוויון, וכל תרומת יתר של צד אחד היא בגדר ויתור או מתנה של צד אחד לצד האחר.

ראה: תמ"ש (י"ם) 1662/06, ו.א. נ' כ.מ. [פורסם בנבו]. ראו גם: תמ"ש (חי) 14560/01, ז.ב. נ' ג.ב. [פורסם בנבו].

כמו כן, יש לראות בכסף שהביאה האשה כמתנה. מתנה זו, נגמרה בעת רישום הדירה. לפיכך, לא ניתן לחזור ממנה. יפים לעניין זה דברי בית המשפט העליון בע"א 343/87, פרי נ' פרי, פ"ד מד (2) 154:

"מקובלת עלי הגישה לפיה אין באירועו של משבר בחיי הנישואין כדי לגלגל אחורה כל שנעשה וניתן וכדי להפוך את המתנות שהוחלפו במשך חיי הנישואין לבטלות. מי שמבקש להתנות מתנה בתנאי מתלה או בתנאי מפסיק (וכאן, אם בכלל, רלבנטי רק תנאי מפסיק), או מי שמבקש להצמיד חיוב למתנה אשר אותה העניק, צריך לעשות זאת בצורה ברורה, הניתנת לזיהוי ... טיבן של מתנות, שהן ניתנות בשעה שקיימת קירבה וחובה בין המעניק למקבל. ברור איפוא, כי אם המעניק היה צופה מצב של התערעות היחסים, היה דואג להוסיף מנגנון כלשהו שהיה מבטיח השבת המתנה במצב זה, בין ע"י תנאי מפסיק ובין בדרך אחרת."

ראו גם: ע"א 384/88, זיסרמן נ' זיסרמן, פ"ד מג (3) 205. הוא הדין גם לגבי סכומים אשר הביא צד אחד מהוריו, למשל, ובעת הגירושין טען שהמדובר בהלוואה. ראו: תמ"ש (כ"ס) 7630/06, י.פ. נ' ר.פ. [פורסם באתר "פסקדין"].

כך גם, לא ניתן להחיל על מתנה זו את סעי' 8 לחוק יחסי ממון המסמך את בית המשפט לקבוע איזון החורג ממחצית שוויו של הנכס, שכן מתנה הוצאה מכלל האיזון. עמד על כך בית המשפט בתמ"ש (ת"א) 15271/96, שלף נ' שלף [פורסם בנבו]:

"כמתנה הנכס אינו בר - איזון מכוח הוראת סעיף 5 (א) (1) לחוק יחסי ממון, ועל נכס, שאינו בר - איזון, אין תחולה להוראת סעיף 28(2) לחוק יחסי ממון. ואפילו היתה תחולה להוראת סעיף 28(2) לחוק יחסי ממון, לא היה מקום להפעיל שיקול דעת מתקן, באשר הצדדים גמרו בדעתם, שדירת המגורים תהיה נכס משותף, ונתנו לכך ביטוי ברישום הזכויות."

שונה היה המצב אילו הצדדים היו חותמים ביניהם על הסכם ממון בו היו מציינים כי חלוקת הדירה, או שווי הכספים שהביאו עמם הם בבחינת הלוואה ולא מתנה. אולם, במקרים רבים אין הסכם.

מאידך, על-פי המשפט העברי יש חשיבות רבה לגמירות הדעת של הנותן במועד הניתנה. לכן, במצב בו אבי הכלה נתן סכום גבוה לצורך רכישת דירה לבני הזוג, והדירה נרשמה על שניהם בחלקים שווים, יוכל האב, בניגוד למשפט האזרחי, לתבוע את הסכום שנתן. האב יוכל לטעון, כי נתן את הכסף מתוך כוונה שלצדדים תהייה דירת מגורים בה יחיו לאורך זמן. לכן, אילו היה יודע כי הצדדים יתגרשו, לא היה נותן את הכסף. ברוח דברים אלו, אף פסק בית הדין הרבני הגדול ב: ד.ל. נ' מ.ל (מיום 13.3.05 – פורסם באתר בתי הדין) (פסק הדין ניתן ע"י כב' הדיינים דיכובסקי, בן שמעון, בר שלום), כי יש להשיב להורי האשה את הסכום אשר נתנו לצדדים לצורך דירת המגורים. בית הדין פסק, שאומדנא דמוכח הוא שהורי האשה לא היו נותנים הכספים אילו היו יודעים שהנישואין יתפרקו.

דא עקא, שכיום הורי הצדדים לא יוכלו להגיש תביעה דומה לבית הדין, אלא רק לבית המשפט לענייני משפחה. שם, כאמור, סיכויי תביעתם קלושים. הסיבה לכך, שעל-פי סעיף 1 לחוק שיפוט בתי דין רבניים (נישואין וגירושין), התשי"ג – 1953, מוסמך בית הדין לדון בתביעות רק בין בעל לאשתו. אין לבית הדין סמכות באשר להורי הצדדים. גם לא ניתן ליתן לבית הדין סמכות כבורר בעניין זה. עמד על כך בית המשפט העליון בבג"ץ 8638/03 סימה אמיר נ' ביד"ר ירושלים ואח' [פורסם באתר "פסקדין"]:

על רקע זה, יש קושי עם טענה הנשמעת לעיתים, לפיה בית הדין הרבני עשוי למלא תפקיד כפול: מצד אחד – תפקיד שיפוט ממלכתי שהוטל עליו מכח חוק המדינה, ומצד שני, כבית דין תורני בענייני ממונות, מכח הסכמת הצדדים. ככל גוף ציבורי, הממלא תפקיד על פי דין, כך גם בית הדין הפועלים מכח חוק, חייבים לקיים את האחריות שהוטלה עליהם מכח החוק ולהכריע בעניינים שהופקדו בסמכותם. כחלק ממערכת השיפוט הממלכתית, אין בידיהם אלא כח השיפוט שהחוק הפקיד בידם. זהו תמציתו של עקרון החוקיות, העומד בבסיס המינהל ובבסיסה של מערכת השיפוט (פרשת כץ, שם, עמ' 607); מכאן, כי גם אם ההלכה והמסורת היהודית מתירים לבית דין רבני לדון ולהכריע במחלוקות במתכונת מסוימת, אין די בכך כדי להסמיכו לעשות כן, שהרי "בית הדין הרבני, כמוסד ממלכתי, חייב לפעול במסגרת הסמכות המוקנית לו בחוק המדינה ... סמכויות בית הדין הרבני, הן הייחודיות (נישואין, גירושין ועניינים נכרכים לגירושין) והן השיפוט על פי הסכמת הצדדים בענייני המעמד האישי, הינן סמכויות מקוריות-ראשוניות מכח החוק לדון ולהכריע בעניינים הבאים בגדרן."

לנוכח האמור, הרי שבנסיבות כאלו, אם האשה תגיש את תביעתה הרכושית לבית הדין הרבני, אפשר שבית הדין יפעיל על הסיטואציה את הכתובה ועקרונותיה. הווי אומר: בית הדין יוכל לומר, כי יש לראות בסכום שהביאה האשה (או הוריה), כחלק מהכתובה. על מחצית מהסכום יחילו דין של נכסי צאן ברזל, שכן, הדירה נרשמה מחצית בבעלות הבעל. ועל מחצית השנייה של הסכום יחילו דין של נכסי מלוג, שכן, סכום זה נשאר בבעלות של האשה. כך תקבל האשה לכל הפחות את הסכום אותו הביאה ביתר.

בשיטה זו, אין כל חריגה מסמכות. לא ניתן יהיה לטעון שבית הדין פעל בניגוד לחוק יחסי ממון, החל גם עליו. הסיבה לכך, שבית הדין הגיע לפסיקתו מכח דיני הכתובה ולא מכח חוק יחסי ממון. והלכה פסוקה היא, שכתובה הנה בסמכותו הייחודית של בית הדין הרבני. עמד על כך לאחרונה בית המשפט העליון [בבג"ץ 9858/07 פלוני נ' ביה"ד הרבני הגדול ואח'](#) [פורסם באתר "פסקדין"]:

"ענייני נישואין וגירושין נמצאים תחת שלטונו המוחלט של עקרון הדין האישי-הדתי, זאת לפי הקביעה שבסימן 151(1) לדבר המלך במועצתו, 1922 ושבעיף 1 לחוק שיפוט בתי דין רבניים (נישואין וגירושין), תשי"ג-1953. הפסיקה נתנה פירוש רחב למונח "ענייני נישואין" המופיע בסימן 151(1) וסעיף 1 ככולל את מכלול הזכויות והחובות הנובעות ממעמד הנישואין, לרבות הזכויות והחובות הממוניות (ביד"מ 1/50 סידיס נ' יו"ר ההוצאה לפועל, פ"ד ח' 1020 (1954)). כלומר, כל תביעה כספית הנובעת ממעמד הנישואין, לרבות תביעת הכתובה, נכללת בגדר הביטוי "ענייני נישואין" (מנשה שאוה הדין האישי בישראל 225 (מהדורה רביעית, 2001)). על כן, עניין תביעת הכתובה הנו באופן מהותי בסמכותו של בית הדין הרבני."

אם נוסיף לכך את סעיף 13 (א) לחוק יחסי ממון הקובע כי "חוק זה אינו בא לשנות מסמכות שיפוטם של בתי הדין הדתיים", הרי שנראה כי הגענו לפורמולה הנכונה.

כתובה במסגרת חלוקת רכוש בבית המשפט לענייני משפחה

עד עתה הראינו כיצד בית הדין הרבני יכול לשלב את הכתובה במסגרת דיוניו בחלוקת הרכוש בין בני זוג. אולם, האם קיימת אפשרות שגם בתי המשפט לענייני משפחה יוכלו לעשות שימוש בכתובה במסגרת חלוקת רכוש בין בני זוג המתדיינים בפניהם? דומה, כי ניתן להשיב על כך בחיוב.

סעיף 16 לחוק יחסי ממון קובע כדלקמן:

"בחוק הירושה, תשכ"ה-1965 –

(2) בסעיף 11(ג), במקום "הוראה זו אינה באה לפגוע", יבוא "הוראה זו לא תחול על מה שמגיע לבן זוג לפי חוק יחסי ממון בין בני זוג, תשל"ג-1973, או לפי הסכם ממון כמשמעותו באותו חוק, ואינה באה לפגוע";

(3) בסעיף 104(א)(4), בסופו יבוא "והמגיע לבן זוג לפי חוק יחסי ממון בין בני זוג, תשל"ג–

1973, או לפי הסכם ממון כמשמעותו באותו חוק.

נמצאנו למדים אפוא, כי בחוק יחסי ממון ישנן הוראות באשר לחוק הירושה והרלוונטיות לענייני כתובה. גם סעיף 11 (ג) לחוק הירושה, כמו גם, סעיף 104 (א) לחוק הירושה – עניינם בכתובה. הפסיקה פירשה, כי בית המשפט יביא בחשבון את הכתובה כחוב של העיזבון, כמשמעותו בסעיפים אלו, רק אם המדובר בכתובה סבירה. לפיכך, יכול בית המשפט לענייני משפחה, ללמוד בדרך של היקש, מחוק הירושה, אליו מפנה חוק יחסי ממון בעצמו, ולהביא במסגרת שיקוליו הניתנים לו מכח סעיף 8 לחוק יחסי ממון, גם את הסכום שייפסק לאשה לכתובתה. הווי אומר: במידה שבית הדין יפסוק לאשה את כתובתה וסכום כתובתה הוא מעבר לכתובה סבירה, הרי שאת ההפרש יוכל בית המשפט לנכות מחלקה של האשה במסגרת איזון המשאבים. ומהי כתובה סבירה? כאן ניתן לקבל את שיטת הרב דיכובסקי האמורה לעיל, קרי: כל סכום שיפסק לאשה מכח כתובתה והוא מעל 60,000 – 120,000 ₪ (בהתאם לנסיבות), יראו בסכום זה כסכום שאינו סביר. סכום זה, יקוזז מחלקה של האשה במסגרת איזון המשאבים.

בדרך זו, יביא בית המשפט במסגרת שיקוליו, את הסך המגיע לאשה על-פי כתובתה והכל בכפוף לסעיף 17 לחוק יחסי ממון, הקובע כי:

"אין בחוק זה כדי לגרוע מזכויות לפי חוק לתיקון דיני המשפחה (מזונות), תשי"ט-1959, או מזכויות האשה לפי כתובתה ..."

בדרך זו, ימנעו בתי הדין הרבניים ובתי המשפט לענייני משפחה סחיטות הדדיות של הצדדים, האחד כלפי משנהו. כך גם, התוצאות אליהן יגיעו יהיו צודקות יותר ובאצטלת החוק.

לפסקי הדין שבמאמר:

- [תיק רבני 1-24-1687 פלוני נ' פלוני](#)
- [ע"א 384/88, זיסרמן נ' זיסרמן, פ"ד מג \(3\) 205](#)
- [תמ"ש \(כ"ס\) 7630/06, י.פ. נ' ר.פ.](#)
- [בג"ץ 8638/03 סימה אמיר נ' ביד"ר ירושלים ואח'](#)
- [בג"ץ 9858/07 פלוני נ' ביה"ד הרבני הגדול ואח'](#)

* הכותב הינו מרצה בפקולטה למשפטים ובמחלקה לתלמוד של אוניברסיטת "בר-אילן", ושותף במשרד "קורץ שיבר", המתמחה בדיני משפחה.

** המידע המוצג במאמר הנו מידע כללי בלבד, ואין בו כדי להוות ייעוץ ו/או חוות דעת משפטית. המחבר ו/או המערכת אינם נושאים באחריות כלשהי כלפי הקוראים, ואלה נדרשים לקבל עצה מקצועית לפני כל פעולה המסתמכת על הדברים האמורים.

פסקדין - אתר המשפט הישראלי www.psakdin.co.il

עזרה ◀ כתוב לנו ◀ שער כניסה

12.5.09 (5.5.2009 בוטל) - שיעור מס' 5.

שיעור זה הושלם בעזרת שרון כהן

הכרת אבהות

אחת החובות של הגבר כלפי אשתו זה לפרנס את הילדים, לתת להם מזונות. לאישה במשפט העברי אין חובת הנקה. היא יכולה לדרוש מבעלה שישכור לה מינקת. במסגרת החובות שלו כלפיה זה לדאוג למזונות הילדים, אם בשכירות של מינקת, וכמובן גם המזון עבור הילדים, ואם זה לשלם לאישה אם היא מחליטה להניק. המינקת לא חייבת להיות אשתו.

זו חובת האב מכוח חובתו כבעלה של האימא של הילד, לא מכוח חובתו כלפי הילד.

כדי שהחובה הזו תקום, בראש ובראשונה הוא צריך להיות מוגדר כאבא של הילדים.

מיהו אבי הילדים? מי שנתן את הזרע? מי שהעביר את הגנטיקה?

מי נחשב כאבא של הילד?

במדינת ישראל, חוקית אם הזוג נשוי הצהרת ההורים עצמם בבי"ח מספקת והילד יירשם על פי מי שהאימא והאבא מצהירים שהילד שלהם.

כשבני הזוג אינם נשואים, עד שנת, בהסכמה והצהרת שני הצדדים ניתן לרשום את הילד במשרד הפנים.

מעבר לשנה יש חובה של בדיקת רקמות ורישום רק בצו של בימ"ש.

אם שם המשפחה של הגבר שונה משם האם בית החולים צריך לבדוק מה קורה כאן. אם האישה נשואה לאחר לא ירשמו אותו כאב.

בישראל ככלל ילד מקבל את שם המשפחה של האב.

אפשר לצאת מבית יולדות ללא שם האב, אם אין אבא הילד הוא "שתוקי" – **מי שיודעים מי**

האימא ולא יודעים מי האבא, הוא יכול להגיע לדרגת ספק ממזר, ואז הוא לא יכול להינשא

לעולם, גם לא עם ממזרים.

המשפט העברי הבין ששתוקי זו בעיה. יש נשים שלא רוצות לגלות את האב או תרומת זרע.

המשפט העברי אומר שיכול להיות שהיא מסתירה את שם האבא כי היא מפחדת. אולי נאנסה ע"י בן משפחה או משהו אחר, והילד יכול להיות ממזר.

לכן, יש פוסקים שרואים ב"שתוקי" כספק ממזר. במקרה כזה **ספק ממזר** מצבו גרוע יותר

ממזר.

ממזר וודאי יכול להינשא לממזר ודאי או לגיורת. **ספק ממזר** לא יכול להתחתן גם עם ממזר כי

אולי הוא לא ממזר.

"**אסופי**" – זה כשלא יודעים מי האבא ולא יודעים מי האימא. (לא יתום)

פיתרון לבעיה של "**שתוקי**" – המשפט העברי אומר שמספיק שהאימא לא תגיד מי האבא, רק

שתגיד "**כשר נבעלתי**", כלומר תצהיר שהאב הוא כשר – בעל סטטוס בלי פגם. זה מכשיר את

הילד ולא בודקים מעבר לזה.

ילד שנולד מתרומת זרע, ואם אימו נפטרה יכול להיות בבעיה. כי אין מי שיגיד "לכשר נבעלתי".

כל מי שנולד מתרומת זרע מופיע ברשימה השחורה – כלומר לא יתנו לו להינשא באופן רגיל.

הם פסולי חיתון – כי לא יודעים מי האבא.

אם שם המשפחה של האב שונה משם המשפחה של האם, אם מראים שהם נשואים אין בעיה ירשמו את האב, אם אין מחלוקת שהוא האבא והיא נשואה לאחר לא ירשמו אותו כאבא. לפי חוק השמות ילד מקבל אוטומטית את שם המשפחה של האבא.

המשפט העברי מבין שענייני סטאטוס זה דבר מהותי ובעייתי כי סטאטוס פגום מביא ילד עם סטאטוס פגום והמשפט העברי משתמש בפיקציות העיקר להכשיר את הסטאטוס של אותו ילד, לא רוצים לפסול סטאטוס לפגום בסטאטוס שלו.

מקרה שהיה – גברת אחת החליטה שהיא לא מעוניינת לחיות בחיי זוגיות עם אף אחד. היא רצתה ילדים, פנתה לבנק הזרע ואישרו לה תרומת זרע.

יומיים לפני ביצוע ההפריה היא חלמה שהתורם מטורף, פנתה לבי"ח בבקשה למידע על התורם. הסבירו לה שזה בלתי אפשרי כי מי שתורם חותם על טופס סודיות.

היא ויתרה על התרומה, נתנו לה טלפון של רופא בחיפה שאמר לה שאין בעיה הוא יארגן לה תרומת זרע מתורם פרטי (זה לא חוקי לקבל תרומת זרע שלא מבנק הזרע).

שילמה וביקשה לדעת מי האבא, הוא סרב, כי התורם לא ידע שהזרע שלו ישמש להפריה.

היא הצליחה להוציא את שם בעל הזרע מאחד העובדים של הרופא.

היא החליטה לבדוק אותו מקרוב, ניהלה איתו קשר של שבועיים, ראתה שהוא לא מטורף, עשתה הפריה וילדה ילד שלו מבלי שידע.

אחרי שנה וחצי ראתה כתבה על בן של יהלומנים שנפטר וראתה שהוא האב.

היא הגישה צו מניעה לבימ"ש – יש לנפטר שרכושו נאמד על סך 4 מיליון דולר, אין צוואה, ההורים חשבו שהרכוש חוזר אליהם ומתברר שיש ילד, שדורש את הירושה.

בימ"ש נדרש לבדוק האם הוא אבא או לא.

ניתן צו לבדיקת רקמות, פתחו את הקבר, והסתבר שהוא האבא.

בימ"ש אמר שחשוב שילד ידע מי האבא שלו לעניין הסטאטוס או מחלות תורשתיות ועוד. זה לא עניין של הילד בלבד, זהו עניין חברתי גם.

האימא טענה לתרומת זרע, נוהל משפט והתקבל פס"ד שהוא בנו וצו הירושה לטובת הבן.

המרצה ייצג את האם והילד. אבל אם היה מייצג את האב היה טוען שאע"פ שביולוגית הוא בעל הזרע, משפטית הוא לא האבא של הילד. לא מספיק שביולוגית הוא האבא של הילד, אלא לפי המשפט העברי נדרש דבר נוסף כדי שייחשב כאבא של הילד – שתהיה כוונה להביא ילד לעולם.

במקרה הנ"ל, הבחור בכלל נתן זרע לבדיקה גנטית ולא כתרומת זרע.

ילד שנולד מתרומת זרע אינו הולך אחר אביו כי הוא לא התכוון שיהיה ילד אלא רק רצה כסף. לא חייב לו במזונות לפי המשפט העברי.

תמ"ש ת"א – א.ש.נ' ג.ד. של השופט שטארק - פורסם לפני שבועיים – שם המרצה העלה את

הטענה הזאת :

הבחור העסיק את הגברת כמזכירה שלו.

הוא נשוי עם ילדים משלו, המזכירה הבינה כמה הוא שווה (מעל מאה ומשהו מיליון \$).

בבדיקת הרקמות התברר שהוא האבא, הוא הבהיר לה שהקשר ביניהם מיני והוא לא יפרק את הבית בשבילה.

הקשר המיני היה בינו בינה ועוד כמה משתתפים.

במסגרת הקשר היא נכנסה להריון וביצעה הפלה. הרופא אמר לה שהפלה נוספת הייתה גורמת לכך שלא תוכל להיכנס יותר להריון. לפיכך, כשהיא נכנסה שוב להריון החליטה שלא תבצע הפלה כי אם תבצע לא יהיו לה עוד ילדים.

נולדו תאומות. הייתה תביעה של מזונות ע"ס 20,000 ₪ לחודש + תביעה להחזר הוצאות מהיום שנולדו בסך 200,000 ₪.

המרצה והאב טענו בבית המשפט, שאע"פ שביולוגית הבנות שלו הוא לא חייב בחובת המזונות שלהן.

לפי סעיף 3א לחוק תיקון דיני משפחה מזונות התשי"ט 1959, החוק קובע:

תביעה של ילד במזונותיו בימ"ש חייב לדון ע"פ הדין האישי של הנתבע.

כלומר אם הנתבע הוא יהודי חייבים לדון על פי המשפט העברי, ולא משנה מה הדת של הילד.

הנתבע הוא יהודי במקרה זה וחייבים לפסוק על פי המשפט העברי.

בימ"ש אמר שע"פ המשפט העברי אבא חייב במזונות ילדיו.

המרצה טען שזה נכון בהנחה שהם ילדיו, לא רק האופי הביולוגי עושה את הילדים של האבא.

המרצה התייחס לסוגיה של "התעברה באמבטיה".

השאלה שנשאלת בתלמוד "האם יש לחשוש לאשת איש שהתעברה מסדינים שלא שכב עליהם בעלה?".

הסיטואציה היא שאם גבר פולט זרע על סדין, במיוחד בסביבה לחה (אמבטיה), זרע יכול להחזיק מעמד עד 24 שעות.

מה קורה אם אישה ששכבה על הסדין והתעברה מאותו הזרע?

מה קורה אם הייתה נשואה והתעברה מסדין שהזרע שהיה עליו לא של בעלה ?

הגבר לא התכוון שמישהי תתעבר מהזרע שלו. פוסקים של ימינו השתמשו בלוגיקה של הסוגיה הזו "התעברה באמבטיה" וקבעו שילד שלא מתייחס אחר האבא לא נפגע מבחינת הסטאטוס.

אלא, מתייחסים למרכיב הכוונה. אם לא הייתה כוונה, הילד לא "מתייחס אחר האבא".

הוכח במהלך המשפט שברור היה לכל הצדדים שמטרת קיום יחסי המין הייתה לצרכי הנאה בלבד, ולא היה ביניהם שום קשר פרט למין.

נטען על סמך פסקי הלכה שאם אין כוונה, "הילד לא מתייחס אחר האבא", אלא לחומרה. כלומר שהבנות לא יוכלו להינשא לבניו של האב.

בימ"ש דחה את הטענה, ואמר שאי אפשר ללמוד מ"התעברה באמבטיה", כי פה הייתה בעילה ממש, הייתה פעולה אקטיבית של בעל הזרע.

זאת טעות משפטית/ הלכתית, אבל בימ"ש לא יכול היה לקבל את הטענה הזו כתקדימית, כי יש חשש שכל גבר יאמר שהוא לא התכוון והתוצאה שהילדים לא יקבלו מזונות.

הבעיה עם פסק הדין היא שגם באמבטיה הזרע הגיע מפעולה אקטיבית. גם מתרומת זרע יש פעולה אקטיבית.

בימ"ש קבע שיש לשלם מזונות לילדות. אבל פסק רק 1,500 ₪ לכל ילדה, למעט הוצאות חריגות. הוא פסק את המינימום כי הנסיבות במקרה זה אינן רגילות. זהו החידוש של פסק הדין כי לאב היו אמצעים ובמצב רגיל היה משלם מזונות גבוהים בהרבה. בית המשפט נתן ביטוי להיעדר הכוונה בגובה המזונות.

בימ"ש קבע שקיום יחסי האישות עם האישה מלמדת שהייתה לו כוונה. לעומת, בעילה באמבטיה אין אישה בתמונה, ופה כן יש אישה בתמונה. בימ"ש הכיר פה לראשונה במושג של "אבא בעל כורחו" ונתן לזה ביטוי בגובה המזונות. ביהמ"ש דחה את התביעה של מזונות עבר בסך 200,000 ₪.

ביהמ"ש סלל את הדרך לתביעה נזיקית בינו לבינה. למעשה ביהמ"ש אמר את הכסף הוא חייב לשלם לילדות כמזונות, אבל האב יקבל את הכסף בחזרה מהאישה, בעילה נזיקית (אם תוגש תביעה). העילה היא "מצג שווא רשלני" כי היה ברור לה שיחסי המין הם רק לצרכי מין.

האם מספיק שביולוגית הוא האב כדי להיחשב אב ?

נכון להיום זה מספיק, לפי הפסיקה האזרחית בישראל. לפיכך, יש לבדוק ביולוגית בראש וראשונה אם הוא אבא או לא, ע"י בדיקת רקמות. בדיקת רקמות נותנת וודאות של 99.98% וניתן גם להגיע ל 100% וודאות. יש לאבא אופציה לסרב לבדיקה, על כך ידובר בהמשך.

הערות :

- ילד שנולד מזרע של גוי הוא יהודי לכל דבר.
- הרציונאל של הממזרות נובעת מהרצון למנוע בעילה אסורה – מניעת בגידה של האישה בבעל, ולכן אם הילד נולד כתוצאה של הפריה ולא בעילה הוא לא יהיה ממזר. למשל כך פוסק הרב עובדיה יוסף.
- יש פוסקים המחדדים ומבחינים בין הזרעה מלאכותית להפריה מלאכותית. הזרעה מבחינתם היא כמו בעילה, לעומת הפריה שהיא מחוץ לרחם ורק אחרי כן מכניסים את העובר לרחם.
- אבא חייב במזונות הילדים שלו – דין אישי – איפה כתוב במשפט העברי בדין האישי כיהודי שאבא חייב במזונות הילדים שלו?

לנו נראה ברור שאב חייב במזונות ילדיו. אבל, היכן זה כתוב ?

חשוב לדעת מי האבא לצורך המזונות, לצורך ירושה, לצורך סטאטוס. מעבר לכך, חשוב לדעת מי האבא של הקטין כי החוק הישראלי מחיל חובות של הורים ביולוגים כלפי הילדים גם מכוח חוק העונשין ס' 323 - הזנחת קטין או חסר ישע.

חוק העונשין, תשל"ז-1977

323. חובת הורה או אחראי לקטין [תיקון: תש"ן, תש"ס(5), תשס"א(3)]

הורה או מי שעליו האחריות לקטין בן ביתו, חובה עליו לספק לו את צרכי מחייתו, לדאוג לבריאותו ולמנוע התעללות בו, חבלה בגופו או פגיעה אחרת בשלומו ובבריאותו, ויראוהו כמי שגרם לתוצאות שבאו על חייו או על בריאותו של הקטין מחמת שלא קיים את חובתו האמורה.

הערה – מי נחשב אדם, מבחינה משפטית?

על פי **חוק הכשרות והאפוסטרופסות** - אדם נחשב מיום לידתו ועד יום מותו.

חוק הכשרות המשפטית והאפוסטרופסות, תשכ"ב-1962

1. כשרות לזכויות ולחובות

כל אדם כשר לזכויות ולחובות מגמר לידתו ועד מותו.

חוק הירושה הוא החוק היחיד שבו יש זכויות לעובר.

חוק העונשין – לא מגדיר אדם. אלא אומר אדם מאימתי?

חוק העונשין, תשל"ז-1977

308. אדם - מאימתי

משעה שיצא הולד כולו חי מבטן אמו הריהו נחשב אדם לענין סימן זה, בין שנשם ובין שלא נשם, בין שיש לו מחזור דם ובין שאין לו, בין שנכרת חבל טבורו ובין שלא נכרת.

חוק הפרשנות סעיף 4 מגדיר "אדם" - רק לצורך חוק החברות.

חוק הפרשנות, התשמ"א-1981

4. אדם

מקום שמדובר באדם - אף חבר-בני-אדם במשמע, בין שהוא תאגיד ובין שאינו תאגיד.

כלומר, **אין בחוק הישראלי הגדרה לאדם.**

יש על זה מאמר של המרצה : י.ש. - מעמדו המשפטי הלכתי של הנולד משיבוט גנטי בד"ד 33/6

היה מקרה שבחור הכיר מישהי דרך האינטרנט בת למשפחה חרדית. הם נפגשו והיא נכנסה להריון. המשפחה שלה הבריחה אותה לחו"ל והוחלט שלאחר שהיא תלד היא תמסור את הילד לאימוץ.

האבא הביולוגי ביקש צו עיכוב לבימ"ש לענייני משפחה.

התעוררה השאלה : אם יש לגבר סמכות לעכב את היציאה של האישה מהארץ?

הוא טען שברגע שתלד הוא רוצה את הילד, ושהוא לא מסכים שתמסור אותו לאימוץ.

בפסה"ד – לא קיבל צו עיכוב יציאה מהארץ, כי דובר בעובר.

לא ניטען הטענה, אבל לדעת המרצה ניתן היה להגדירו כנכס. גם זרע ניתן להגדיר כנכס.

נטען שלעובר אין סטאטוס משפטי ואין עילה כנגד האישה. הרמב"ם מגדיר עובר כ"דרך אימוץ"

כלומר אינו בזכות עצמו אלא אבר מאברי האם, חלק מהאימא.

זו הגישה שהתקבלה, כיוון שאי אפשר להוציא צו עיכוב מהארץ כנגד מישהו שרוצה להוציא את היד שלו מישראל, כך לא יכול לעשות זאת לעובר שהוא חלק מהגוף שלה. היא יצאה מהארץ והילד נמסר לאימוץ בחו"ל.

מאותו רציונאל, גבר גם לא יכול לכפות הפלה על אישה. כלומר שמצד אחד הגבר לא יכול למנוע הפלה, ומאידך אם נולד ילד הוא אבא לכל דבר ועניין.

19.5.2009 - שיעור מס' 6.

אבהות וממזרות – המשך.

הסיטואציה בה נעסוק היא **שהילד נולד לאישה יהודיה רווקה** שנכנסה להיריון מגבר יהודי. או לכל סיטואציה כזאת של אישה שאין חשש ממזרות לילד. למשל, אם האישה נשואה לגוי, או גם אם יהיו זוג יהודים הנשוי בנישואין אזרחיים, והבועל (המאהב) יהיה יהודי, גם אז יבטלו את הקידושים כדי לא לממזר את ילד - זה לדעת המרצה אין על זה פסיקה.

בשיעור שעבר דיברנו על מזונות. –

לפי ס' 3א לחוק לתיקון דיני משפחה (מזונות), מזונות של קטין יהיו לפי הדין האישי של הנתבע. כלומר שאם האב הוא יהודי, זה יהיה לפי הדין העברי.

איפה כתוב בדין העברי שאב צריך לשאת במזונות ילדיו?

בתחילת הדרך במקרא, לא הייתה חובה משפטית של אב יהודי לזון את ילדיו. זאת הייתה חובה מוסרית שאפילו לא היה צריך לכתוב אותה ברשימה של חיובי אב לבנו כי זה היה מובן מאליו.

גם במדרשי הלכה לא מוצאים חיוב כזה.

בתוספתא – קידושין פרק א' הלכה יא' יש התייחסות ראשונה של חובות האב כלפי הבן. "אי זו היא מצוות הבן על האב? (אלו דברים הבן חייב לאביו?) מאכיל ומשקה, מלביש ומכסה, מוציא ומכניס ומרחיץ את פניו ורגליו. אחד האיש ואחד האישה (החיוב הוא גם של בנים וגם של בנות), אלא שהאיש ספיקה בו לעשות והאישה אין ספק בידה לעשות, מפני שיש רשות אחרים עליה (הבן חייב כל חייו, והבת עד שנישאת, כי אז היא עוברת לרשות בעלה).

איזו מצוות האב על הבן? למולו, לפדותו (לא פדיון הבן אלא מהשביל), ללמדו תורה (חינוך), ללמדו אמנות (מקצוע) ולהשיאו אישה, ויש אומרים אף להשיטו בנהר (ללמד אותו לשחות). רבי יהודה אומר כל שאינו מלמדו אמנות מלמדו לסטות (מי שלא מלמד את בנו מקצוע מלמד אותו לגנוב).

ודוק: בתוספתא אין אזכור של מזונות.

במשנה, עניין המזונות מוזכרים פעמיים:

1. מסכת כתובות דף ס"ה עמ' ב' – **תקנת יבנה** – "דרש רבי עולא רבה אפיתחא דבי נשיאה:

אף על פי שאמרו אין אדם זן את בניו ובנותיו כשהם קטנים, אבל זן קטני קטנים" – (קטן זה פחות מ 13, וקטני קטנים זה עד גיל 6). " כדרב אסי, דאמר רב אסי: קטן בן שש יוצא

בעירוב אמו". ביבנה אמרו שלמרות שאדם לא חייב במזונות ילדיו הקטנים, הוא כן חייב לזון קטני קטנים.

2. במסכת כתובות דף מט ע"מ ב' באושה (מאוחר יותר) התקינו שיהיה אדם זן את ילדיו כשהם קטנים, כלומר העלו את הגיל ל 13 לילד ול- 12 לבת.
"ואיבעית אימא ר' יוחנן בן ברוקא, והכי קאמר: אינו חייב במזונות בתו והוא הדין לבנו, והוא הדין דאפילו מצוה נמי ליכא, ואידי דבנות לאחר מיתת אביהן חובה, תנא נמי אינו חייב. אמר רבי אילעא אמר ריש לקיש משום רבי יהודה בר חנינא: **באושא התקינו, שיהא אדם זן את בניו ואת בנותיו כשהן קטנים**".

הרבנות הראשית התקינה תקנה נוספת בתש"ד, מעט לפני קום המדינה, והגדילו את החיוב של מזונות עד גיל 15.

"כשם שמאז ומעולם עד היום הזה היה כח בית דין של ישראל יפה לחייב את האב בחיוב משפטי גמור, ולכופו בממונו ובכל הכפיות האפשריות החוקיות לפרנס את בניו ואת בנותיו עד הגיל של שש שנים, כך יהא מעתה ואילך כחם יפה לחייבו בחיוב משפטי גמור, ולכופו בממונו ובכל הכפיות החוקיות האפשריות לפרנס את בניו ואת בנותיו עד הגיל של חמש עשרה שנה."

יש עדיין פער של שלוש שנים מגיל 15 ועד 18. – הפער הזה נסגר באמצעות הפסיקה.

הגילאים השונים במקורות השונים גרמו לפסיקה ענפה בנושא.
יש פסקי דין שניסו לאבחן את השוני בגילאים בין המקורות, בשאלה האם מדובר בחיובים אבסולוטיים או בחיובים מדין צדקה. כל פסק דין קבע גיל שונה (לפי המקור עליו הסתמך) כגיל המפריד בין חיוב אבסולוטי לגיל הנמוך, לחיוב מדין צדקה לגיל שאחר כך.
לקביעות האם החיוב הוא אבסולוטי או מדין צדקה יש משמעות. כי אם זהו חיוב אבסולוטי האב צריך לשלם אותו ולא חשוב אם יש לו או אין לו. לעומת זאת צדקה זה לפי היכולת ויכול לחול גם על נשים.

חיובים אבסולוטיים, וחיובים מדין צדקה.

החיוב האבסולוטיים הם חובה ולא חשוב מה מצבו הכלכלי של האב.
בחיובים מדין צדקה, כן משנה המצב הכלכלי, כל אחד ייתן לפי יכולתו, לפי עושרו. גם נשים חייבות בדן צדקה. דין צדקה זה כמו מס זאת חובה ולא מדובר במשמעות של המילה צדקה כפי שהיא היום שזה עניין של רצון טוב.
זאת יכולה להיות חובה גם של אישה ואם היא עשירה יותר מהבעל היא עשויה לשלם יותר.

כיום לא עושים את האבחנה בין מזונות אבסולוטיים למזונות מדין צדקה.
עד לפני מספר שנים כן עשו את האבחנה.

למשל – מע"א 393/83 דלי נ' דלי עוד עשו את ההבחנה, ודוק, לכמה פסקי דין פסה"ד מפנה.
בזמנו ישבו בית המשפט ועשו חישובים מסובכים לפי מסי ילדים, הכנסה של כול אחד מבני הזוג, אבסולוטי, מעין אבסולוטי, דין צדקה ועוד.

כיום לא עושים את כל החיובים הללו. בתי המשפט פשוט פוסקים מזונות על פי צרכי הילד ולכל המזונות מדין צדקה בתי המשפט קבעו צרכים הכרחיים וצרכים שאינם הכרחיים. כל מה שהכרחי קבעו שזהו חיוב של האב המחוזי **בפס"ד אוחנה** למשל קבעו מינימום כ 1200-1250 ₪ כצרכים הכרחיים וכיום זה לא כפוף להוכחה בכלל. לזה יש להוסיף מדור שזה כ 30% לילד אחד, 40% לשני ילדים ולארבע ילדים ומעלה כ 50% הוצאות מדור. מדובר במדור ריאלי כלומר בתי המשפט מבנים שעשויה להיות ירידה ברמת החיים ואם האישה גרה ב 7 חדרים בשכונת יוקרה בתי המשפט יכולים לפסוק לילדים מדור לפי דירה קטנה וזולה יותר. ככול שההכנסה של האב קטנה יותר המעגל של המזונות ההכרחיים, שמושת על האב, יקטן, והאם תשלם יותר.

לפי ס' 3א לחוק תיקון דיני משפחה (מזונות) (להלן: "**חוק המזונות**") – בית המשפט יביא בחשבון את הכנסות של **שני** בני הזוג. אבל ס' 3א) לפניו מוציא ממנו את התוכן, ולמעשה אין לו תוקף משפטי. היות שסעיף 3א) אומר שאם יש לאדם דין האישי הוא שיחול עליו, וכול שאר הוראות החוק לא יחולו עליו, ובכלל זה ס' 3א'. יש שופטים שעשו שימוש בסעיף זה, אבל רובם נדחו בערעור בבית המשפט המחוזי ו/או העליון. בפס"ד אוחנה השופטת פורקצ'ה רמזה על סעיף זה אבל מאוחר יותר בפס"ד צינובול הוא חזרה בה.

ראה פירוט במאמר : דר' יאיר שיבר "מזונות ילדים קטינים - מגמות חדשות." (נמצא גם באתר).

חוק לתיקון דיני המשפחה (מזונות), תשי"ט-1959

3א. מזונות קטין

(א) אביו ואמו של קטין חייבים במזונותיו.

(ב) בלי להתחשב בעובדה בידי מי מוחזק קטין יחולו המזונות על הוריו בשיעור יחסי להכנסותיהם מכל מקור שהוא.

3. מזונות לילדים קטינים

(א) אדם חייב במזונות הילדים הקטינים שלו והילדים הקטינים של בן-זוגו לפי הוראות הדין האישי החל עליו, והוראות חוק זה לא יחולו על מזונות אלה.

(ב) אדם שאינו חייב במזונות הילדים הקטינים שלו והילדים הקטינים של בן-זוגי לפי הוראות הדין האישי החל עליו, או שלא חל עליו דין אישי, חייב במזונותיהם, והוראות חוק זה יחולו על מזונות אלה.

דוגמא

לאם מוסלמית ולאב יהודי יש בת. לפי הדין העברי הבת היא מוסלמית. או לאם נוצרייה ולאב יהודי הבת תהייה נוצרייה אם תוטבל, ואם לא תהייה חסרת דת. לפי החוק, בכול המקרים הנ"ל תביעת המזונות תהיה לפי האב כלומר הדין העברי, וכול שאר החוק לא חל (ס' 3א)).
אבל לפי הדין העברי הוא כלל לא חייב מזונות כי "היא לא מתייחסת אחריו". ההלכה רואה את הזרע כנכס של הבעל והוא יכול גם להפקיר אותו. הסיטואציות הנ"ל נחשבות שהגבר הפקיר את זרעו ולכן הבת לא שלו.

בתמ"ש רשל"צ אלווקיל נ' אלווקיל השופטת שטיין אסתר הכירה בסיטואציה כזאת.
בית המשפט קבע שכיוון שאין חיוב לפי הדין העברי (יש דין אישי אבל הוא לא מחייב) מתייחסים לאותו יהודי כאילו אין לו דין אישי, ואז הוא יעבור לס' 4 לחוק המזונות לפיו, המזונות יתחלקו בין בני הזוג **שווה בשווה**.
המרצה חושב שלא היה צריך לעבור לס' 4 אלא היה צריך לעצור קודם לכן ולא לחייב אותו במזונות.

חוק לתיקון דיני המשפחה (מזונות), תשי"ט-1959

4. מזונות בין שאר בני-משפחה

אדם חייב במזונות שאר בני-משפחתו, והם -

- (1) הוריו והורי בן-זוגו;
- (2) ילדיו הבגירים ובני-זוגם;
- (3) נכדיו;
- (4) הורי הוריו שלו ושל בן-זוגו;
- (5) אחיו ואחיותיו שלו ושל בן-זוגו.

לגבי הדין המוסלמי.

אם האב הוא מוסלמי והאם יהודיה, יש ללכת לפי הדין המוסלמי.
הדין המוסלמי מגדיר ילד מוסלמי כמי שנולד לאב מוסלמי. לפיכך, כשבאים לתבוע מזונות יש ללכת לפי הדין השרעי.
אבל, הדין השרעי אומר שאם האם לא מוסלמית, הילדים יתייחסו אחר האב המוסלמי רק אם הוא יכיר בהם במפורש, וזה אומר שהוא צריך לפנות לבית הדין השרעי, או לקאדי, וצריך להכריז במפורש שאלו ילדיו.
כלומר האב לא חייב מזונות כלפי הילדה הזאת.
כפי"ד אל ואקי – הייתה סיטואציה כזאת וגם שם המשיכו לסעיף 4 וחייבו את שני בני הזוג במזונות.

לסיכום החשוב ביותר להוכיח אבהות זה לצורך קביעת הסטאטוס אבל מעבר לכך סיבה חשובה היא שמעניין את האישה כמה היא תקבל ? הסיטואציה :
ערב אחד רב בעל עם אשתו ועזב את הבית. הוא הלך לפאב והכיר מישהי, הלך איתה.
לאחר שנתיים מקבל תביעת אבהות ותביעת מזונות מהאישה המזדמנת בפאב. הוגש ביחד כי פוסקים מזונות מיום הגשת התביעה ולכן לא רוצים לבזבז זמן.

השאלה האם הוא האב ?

אם אין חשש ממזרות ניתן לעשות בדיקת DNA
ניתן לעשות זאת באמצעות בדיקת רוק, אבל גם זה נחשב פולשני, וצריך הסכמת הנבדק.
בישראל לא ניתן לכפות את הבדיקה. זה לפי פקי' הנזיקין (בדיקת דם היא תקיפה לפי פקי' הנזיקין), לפי חוק יסוד כבוד האדם וחירותו, לפי 355/79 קטלן נ בתי הסוהר ולפי הפסיקה.

בע"א 548/78 נועה שרון ואח' נ' יוסף לוי - כתב השופט איילון שלא ניתן להכריח, והזכות של האב למניעת פגיעה בגופו גוברת על הזכות של הילד לדעת מי אביו. אלא אם יחקק חוק מפורש בכנסת שמותר לכפות זאת. המרצה מסכים שזכות האב גוברת על זכות הילד, אבל, סבור שזאת זכות של החברה לדעת מה הסטאטוס של הילד.

"ברור ואין הדבר צריך לפנים, כי בדיקת דם לא תיערך על כורחו של נבדק, ואין בית המשפט מוסמך לצוות על כפיית בדיקה זו ללא הוראת חוק ברורה ומפורשת של הכנסת. הזכות שלא להיפגע בגופו היא אחת מזכויות היסוד של אדם בישראל, ומהווה היא חלק של זכות האדם לחירותו האישית".

5942/92 – פלוני נ' אלמוני ואחרים – השופט איילון, בצירוף של ברק וחישיך – זה הפך להלכה פסוקה בישראל. זכותו של המערער שלא לבצע בדיקת רקמות שרירה וקיימת. אבל, בהמשך פסה"ד השופט אומר שבכללו של דבר במשפט של אבהות כשרואה בית המשפט שניתן להכריע עניין על ידי בדיקת רקמות. מן הראוי שבית המשפט ימליץ לצדדים לבצע בדיקת רקמות. ומסירב בעל הדין לבצע את הבדיקה ואין בפיו נימוק סביר לסירובו, רשאי בית המשפט להסיק מכך כמשקל לחובתו של המסרב. כלומר, סירוב לבצע בדיקה פועל לרעתו של המסרב.

בית המשפט לענייני משפחה צעד נוסף והתייחסו לכך כחזקה. הם אומרים דבר ראשון לך בצע בדיקת הרקמות ואם לא מסכים יפסק פסק דין נגדו. זאת לא ההלכה. העליון אומר שלפני ששולחים לבדיקת רקמות יש לבדוק לאור גרסת בעלי הדין בנסיבות העניין, ורק אם לפי הנסיבות יש סיכוי שהוא האב, מגיעים למסקנה שיש להציע לעשות בדיקת רקמות. כלומר לפני בדיקת הרקמות יש לברר האם יש בכלל יש בסיס להמליץ לשלוח לבדיקה כזאת.

סיטואציה אחרת. בא מישהו לבית המשפט ומודה שהיה עם האישה אבל אומר שהיו איתו עוד שניים, וכל אחד אמר שזה השני. השופט אסולין בבאר שבע, רצה לקצר הליכים ואמר שבמקרה כזה הוא מחייב בדיקת רוק. אבל בערער במחוזי פסק הדין התהפך. מה שנגמר שם הוא שהשופט ניהל ראיות והפיל על מישהו מהם את התיק בכך שקבע שהוא האב על פי הראיות. במקרה כזה, אם שניהם מסרבים לעשות את הבדיקה, החזקה לא יכולה לעמוד כי לא ידוע מי מהם הוא האב.

שאלה : אמרנו שפסיקת מזונות היא על פי הדין האישי של האב. נניח שיוצא לאחר בדיקת רקמות שמישהו הוא האב – **מי קבע שהדין העברי מכיר בבדיקת רקמות, ושהיא קבילה במשפט העברי לקביעת סטאטוס ?**

בספר במידבר פרק ה' פסוק יב-יג פרשת משפטים – נאמר, ציטוט לא מדויק : "דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם איש איש כי תסטה אשתו ומעלה בו מעל, ושכב איש אותה שכבת זרע ונעלם מעיני אישה ונסתרה, והיא נטמע ועד אין בה והיא לא נתפסה, והביא האיש את האישה אל הכהן, ולקח הכהן מים קדושים בכלי חרס ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן יקח הכהן ונתן אל המים והשקה את האישה את מי המרים המאררים, ובאו בה המים המאררים ואחר וישקה את

האישה את המים" מסכת סוטה מתארת את ההליך כולו- כשעולה טענת הבעל של בגידה, מצמידים לבעל שני תלמידי חכמים שילכו איתו עד לירושלים (כי היא אסורה עליו). לוקחים את האישה לי-ם ואומרים לה תודי ואם לא מודה בכול זאת משקים אותה את המים ואז : "והשקה את המים והייתה, אם נטמעה (אם היא אכן בגדה בו) ותמעל מעל באישה ובאו בה המים המאררים למרים וצבתה ביטנה ונפלה ירכה והייתה האישה לאלה בקרב עמה (האישה מתה מוות לא נעים) ואם לא נטמעה וטהורה היא וניקתה ונזרע זרע בה" (אם לא בגדה היא אפילו תכנס להיריון מהבעל).

הערה : בעל כותב שהוא רוצה להתגרש מהאישה היא כי היא זנתה תחתיו, כלומר בגדה בו. טענה כזאת של הבעל אם אין הוכחות לזה, היא לטובת האישה. כי כך היא תהיה אסורה עליו ואם לא יוכיח את הטענה הוא חייב לגרשה וגם לתת לה את כתובתה. זאת טעות נפוצה של עורכי דין שכותבים שהבעל רוצה להתגרש בגלל שהיא זנתה תחתיו ואין להם הוכחות לכך.

כלומר שבעבר עשו בדיקה מסוימת, וזה מראה שהאמינו בבדיקה זאת.

מדרש תנחומא, מספר את הסיפור הבא :

"מעשה בשתי אחיות שהיו דומות זו לזו, והיתה אחת נשואה בעיר אחת, ואחת היתה נשואה בעיר אחרת, ביקש בעלה של אחת מהן לקנאות בה, ולהשקותה מים המרים בירושלים, הלכו לאותה העיר שהייתה אחותה נשואה שם, אמרה לה אחותה מה ראיתם לבא בכאן, אמרה לה בעלי מבקש להשקות אותי, אמרה לה אחותה אני הולכת תחתיך ושותה, אמרה לה לך, לבשה בגדי אחותה והלכה תחתיה, ושתתה מי המרים ונמצאת טהורה, וחזרה לבית אחותה, יצתה לקראתה שמחה וחבקה ונשקה, כיון שנשקה זו לזו, הריחה במים המרים, ומיד"

היו שתי אחיות שהיו דומות. אחת נשואה בעיר אחת (אילת למשל), והשנייה בעיר אחרת (בירושלים). הבעל של האישה מהעיר האחרת טען שהוא בגדה בו וביקשו ממנה ללכת לירושלים לעשות את הבדיקה של המים המאררים. בדרך עברו לביקור אצל האחיות בירושלים. האחיות הירושלמית הלכה לבדיקה במקום האחיות מאילת כדי להציל אותה. כשהיא שתתה את המים היא יצאה טהורה. לאחר ההצלחה כשנפגשו האחיות הן התנשקו בשמחה, ואז המים נגעו באחות הבוגדת וזאת נפלה ומתה.

זה מלמד עד כמה האמינו באותה עת בבדיקה הזאת

רבי יוחנן תיקן תקנה ואמר : משרבו המנאפים הפסיקו להשקות את המים המאררים. - אחר חורבן בית שני הפסקו את הבדיקה של המים המאררים. כי אמרו שאם המים המאררים לא מרתיעים את האנשים, עדיף להפסיק את הבדיקה.

הרמב"ם כותב בהלכות "קידוש החודש" פי"ז הכ"ד (לפי המשפט העברי יש להכריז על החודש בכול ראש חודש).

"וטעם כל אלו החשבונות ומפני מה מוסיפים מנין זה ומפני מה גורעין, והיאך נודע כל דבר ודבר מאלו הדברים, והראיה על כל דבר ודבר, היא חכמת התקופות והגימטריות שחברו בה חכמי יון ספרים הרבה והם הנמצאים עכשיו ביד החכמים, אבל הספרים שחברו חכמי ישראל שהיו בימי הנביאים מבני יששכר לא הגיעו אלינו, ומאחר שכל אלו הדברים בראיות ברורות הם שאין בהם דופי ואי אפשר לאדם להרהר אחריהם, אין חוששין למחבר בין שחברו אותו נביאים בין שחברו אותם גוים, **שכל דבר שנתגלה טעמו ונודעה אמתתו בראיות שאין בהם דופי אין סומכין על זה האיש שאמרו או שלמדו אלא על הראייה שנתגלתה והטעם שנודע".**

הרמבם אומר שלא מעניין אותנו איך סופרים את הימים. הספרים שחיברו בני ישראל בימי הנביאים לא הגיעו אלינו. אבל אם יש ראיות שאין עליהם דופי, ואין חוששים לאמינות המחבר, בין שחובר ע"י נביאים ובין שגויים וכל דבר שנתגלה טעמו, אין סומכים אלא על הראיה שנתגלתה ועל הטעם שנודע.

כלומר, הרמב"ם אומר שהוא מוכן לקבל את החישוב של הגויים לגבי ימי החודש. כי אם הם הצליחו להוכיח לו בראיות מדויקות שמקובלות ע"י הקהילה המדעית שזה נכון, לא איכפת לו שגויים חיברו זאת. הוא מקבל זאת.

לפיכך אם בדיקת רקמות היא מדעית ומקובלת מדעית, על פי הרמב"ם, במקור זה, נקבל זאת. אם מוכיחים משהו באופן מדעי זה מקובל עליו גם מבחינת הדין האישי.

לעומת זאת הרמב"ם בהלכות שחיטה (פרק י' הלכה יב')

ההלכה אומרת שמעבר לכך שהשחיטה צריכה להיות בצורה מסוימת, יש סימנים שבדקים בעוף או בבהמה שאין בה פגמים, ואם יש פגמים לפי הרשימה, הבהמה לא תהייה כשרה למרות שהשחיטה תהייה כהלכה. למשל, חור בריאה, לסת שסועה ועוד.

"ואין להוסיף על טריפות אלו כלל, שכל שאירע לבהמה או לחיה או לעוף חוץ מאלו שמנו חכמי דורות הראשונים והסכימו עליהן בבתי דיני ישראל אפשר שתחיה, ואפילו נודע לנו מדרך הרפואה שאין סופה לחיות. וכן אלו שמנו ואמרו שהן טריפה אף על פי שיראה בדרכי הרפואה שבידינו שמקצתן אינן ממתין ואפשר שתחיה מהן אין לך אלא מה שמנו חכמים שנאמר על פי התורה אשר יורוך."

יש שבעה סימנים מה נחשב בהמה שאסור לאכול אותה. אומר הרמב"ם שגם אם מחר הרפואה מוכיחה לו שמהו מהרשימה, כמו למשל חור בראה, לא ממית את הבהמה, והחכמים אמרו שחור בראה יביא בסופו של דבר למות הבהמה, הבהמה לא תהייה כשרה. כמו כן אומר הרמב"ם שמצד שני אם יוכח שהבהמה או העוף ימותו מסיבה שלא מופיעה ברשימה, העוף יהיה כשר, אם נשחט כהלכה.

לכאורה, יש סתירה בין ההלכות. כאן לא יועילו בדיקות מדעיות שיוכיחו אחרת ממה שפסקו חכמים.

אין ניישב את הסתירה?

הרמב"ם עושה אבחנה בין הלכה פסוקה לבין הלכה שאינה פסוקה. אם ההלכה פסוקה וחז"ל קבעו רשימת סימנים, זה מבחינת "כזה ראה וקדש" ולא מעניין אותו המדע. אבל אם אין הלכה פסוקה, ניתן לקבל את הבדיקה מהמדעית.

לפיכך מתעוררת השאלה:

האם בדיקת רקמות סותרת חזקה הלכתית?

26.05.2009 - שיעור מס' 7.

לפי הרמב"ם - כל עוד הבדיקה המדעית לא סותרת חזקה הלכתית אין לנו בעיה עם זה. לפיכך מתעוררת השאלה:

האם בדיקת רקמות סותרת חזקה הלכתית?

במסכת נידה ל"א עמ' א'

" תנו רבנן: שלשה שותפין יש באדם, הקב"ה ואביו ואמו. אביו מזריע הלובן, שממנו עצמות וגידים וצפרניים, ומוח שבראשו, ולובן שבעין. אמו מזרעת אודם, שממנו עור ובשר ושערות, ושחור שבעין. והקב"ה נותן בו רוח ונשמה וקלסתר פנים, וראיית העין, ושמיעת האוזן, ודבור פה, והלוח רגלים, ובינה והשכל."

לפי המשפט העברי האודם (הדם) הוא מהאמא. כלומר, בדיקת רקמות זה מהאמא. בהתחלה בית הדין הרבני קבע, לפי האמור לעיל, שבדיקת רקמות אינה יכולה לקבוע מי האב אלא רק מי האם, היות שבדיקת הדם היא מהדם שבא מהאמא.

לפי המרצה, מה שנאמר במסכת נידה הוא לא הלכה אלא מעין הסבר על מבנה האדם. אבל בית הדין מתייחס לזה כהלכה.

אבל הגישה הזאת השתנתה. ב - תיק 1755/שט"ז, פד"ר ב 119, 124

"המבקש ג' הצהיר כי לאחר שנולד הילד ו', אמרה לו אשתו שהוא אינו אבי הילד, וכי אביו הוא אחד בשם א'. כן הצהיר שאלמלא היתה האשה אומרת לו כן, לא היה חושב כלל שהיא בגדה בו, אולם לאחר שאמרה לו, האמין לדבריה. הוא מוסיף ואומר שהילד אינו דומה לו אלא למבקש א'. הוא מסתמך כמו כן על הבדיקה שנעשתה ולפיה נקבע כי הדם של הילד דומה לדמו של המבקש א'. חוץ מהנ"ל אין לו שום הוכחות לכך שהילד אינו שלו ... "

הסיטואציה – שיש בעל ומישהו אחר - המאהב. המאהב טוען שהילד שלו, האישה אומרת שהילד של המאהב והבעל אומר שהוא מאמין להם. בנוסף לכך, הילד דומה למאהב ובדיקת הרקמות

מראה שמאהב הוא האבא. למרות זאת בית הדין אומר ש"חוץ מהנ"ל אין לו ההוכחות שהילד אינו שלו" (כלומר, שזה לא מספיק).

המשך מפסק הדין :

"ברם אחרי ברור בזה, קובע ביה"ד כי י"ל שאין סתירה מהא דמוכח במסכת נדה הנ"ל דדם בא מן האם לקביעות המדע שאפשר לקבוע אבהות הילד על סמך בדיקות דמו של האב ושל הילד, כי הבדיקה מתייחסת לא רק לגוף הדם אלא לתאי ורקמות הדם, וזה בא מכח האב גם כן, ולכן לענין אחים שמתו מחמת מילה היות וזה קשור בגוף הדם, לפי שיטה ראשונה שבשו"ע יו"ד הנז', תלוי זה רק באם, אבל בבדיקת הדם שאינה מגוף הדם, **אלא קובעים זה על סמך בדיקות תאי ורקמות הדם שבגוף הדם**, זה יכול להיות תלוי גם באב.

לאחר ברור קובע בית הדין שאין סתירה בין מסכת נידה הנ"ל לבדיקת הרקמות, כי הבדיקה לא מתייחסת רק לדם אלא גם לעוד דברים כמו עצמות וגידיים ועוד. כלומר, הבדיקה יכולה להעיד גם לגבי האב.

בתי הדין הרבניים מכירים כיום בבדיקת רקמות ופוסקים לפי בדיקת הרקמות. לא זו אף זו, הם גם אוכפים בבדיקת רקמות על כאלו שלא מסכימים לכך וזה יותר מחמיר מבתי משפט לענייני משפחה.

המשך ציטוט שנדבר עליו בהמשך (ראה שיעור 8 עמ' 45) :

"אולם דעתנו היא שמטעם אחר אין לסמוך על בדיקות מדעיות של הדם בנוגע לקביעת אבהותו של הילד. המדע הולך ומתפתח מיום ליום. יתכן שמה שהמדע קובע כעת אינה קביעות סופית והחלטית, ואולי בהתפתחות המדע ימצאו דברים משותפין בין ב' סוגי הדם, ואין לקבוע באופן משפטי אבהותו של ילד על יסודות דרכי המדע המשתנה מתקופה לתקופה."

בתי הדין הרבניים מסתמכים על **ספר חסידים סימן רל"ב עמוד ר"ז**.

מעשה באחד הלך מעבר לים עם האישה, העבד והממון שלו.

לימים הוא מת והעבד אמר שהוא הבן שלו ולקח את הממון.

כשגדל הבן האמיתי הביולוגי הוא פחד לתבוע את העבד שהיה עבריין והלך אל הרב סעדיה גאון לקבל את עצתו.

רב סעדיה ציווה להקזי דם משני הצדדים לתוך ספל. - הוא הכריח לעשות את בדיקת הרקמות לאותו זמן.

לקחו עצם של המת וטבלו בכוסות הדם. את הדם של העבד העצם דחתה, ואת הדם של הבן העצם ספגה. כך קבעו שהבן הוא הבן האמיתי. זאת הייתה הבדיקה המדעית דאז.

מה שלמדים מכך הוא ש1. בדיקה מדעית תקפה וכן 2. שניתן לאכוף בבדיקת דם, כי העבד לא הסכים לבדיקת הדם וכפו עליו.

הגישה של בתי הדין הרבניים יש לאלץ אותם. זה בגלל שיש זכות לא רק של הבעל אלא זכות של החברה כולה לדעת מהו הסטאטוס של הילד, כי זה משפיעה על כל החברה. למשל צריך לדעת האם הוא לוי כהן ועוד.

כך יוצא שבית הדין הרבני מחמיר יותר וסבור שיש לכפות בדיקות דם לצורך בדיקת רקמות היות שהוא מעדיף את זכותו של הילד ושל החברה, ובית משפט לענייני משפחה אינו סבור שיש לכפות היות שהוא מעדיף את זכותו של האב ולאור חוק יסוד כבוד אדם וחירותו וחוק מידע גנטי (בדיקת רקמות) תשס"א-2000. בפועל גם בית הדין לא כופה כי גם הוא כפוף לחוקים הללו, ואין לו סמכות בכלל להורות על בדיקת הרקמות, וגם אם הייתה סמכות כזאת בית המשפט העליון לא היה מאפשר להם לכפות בדיקה זאת.

אבהות היא לא חלק מענייני המעמד האישי, לכן קביעתה אינה בסמכות בתי הדין הרבניים. אבל במשפט העברי לא ניתן להפריד בין אבהות לבין סטאטוס וזה כן בסמכות בית הדין. המרצה העלה טענה זאת בפני ועדת חוקה ומשפט בהצעה לתיקון החוק מידע גנטי ובדיקת רקמות.

עד לאחרונה היה שיקול דעת לבתי המשפט האם לבצע בדיקת רקמות או לא. ואז יצאו שני פסקי דין האחד של השופטת לאה גולדגן ושופט נוסף מר"ג. שקבעו שיש לבצע בדיקת רקמות כשכול הצדדים מסכימים לבדיקת רקמות, כלומר גם המאהב, גם הבעל וגם האישה, למרות חשש המימזור. פסקי הדין התהפכו במחוזי ונקבע שאין לבצע בדיקת רקמות. אבל הכנסת (ח"כ איתן כבל והרב גבי?) לא רצו לסמוך על הערעורים ובקשו לשנות את החוק לשלול לגמרי את השיקול הדעת של בתי המשפט לאפשר בדיקת רקמות אם יש חשש לממזרות. המרצה זומן לישיבה לומר את דעתו (נגד שינוי החוק) והוא העלה את נושא הסמכות לקביעת אבהות באותה הזדמנות. התיקון נעשה לפני כ-4 חדשים ונקבע בסעיף 28ה ל חוק מידע גנטי, תשס"א-2000, שכאשר יש חשש ממזרות אין סמכות לבצע את הבדיקה.

השופט רובינשטיין אמר בבירור אזרחי שלנוכח התיקון לחוק אין לדון בערעור שכן אין לבית המשפט סמכות כלל לדון בבדיקת הרקמות במצב של חשש ממזרות.

יש לציין שיכולה לעלות שאלת אבהות אגב אורחה בבית הדין הרבני. למשל קיבל סמכות לדון במזונות והגבר טוען איני האב. השאלה היא האם מקרה שמסרבים לבדיקה בבית הדין הרבני, האם יכול בית הדין ללמוד מהסירוב כפי שיכול לעשות בית המשפט האזרחי. התשובה היא כן.

למשל - ע"ע 216 פד"ר ט' 331 עמ' לו – בעל טען שרוצה להתגרש מהאישה בטענה שהיא מטורפת. ואמר תבדקו אותה אם אתם לא מאמינים. האישה סירבה ובית הדין השתמש בסירוב הזה נגדה.

או למשל אם הבעל יביא תמונות של אשתו בוגדת והאישה תתנגד להצגתן, בית הדין לא יראה את התמונות אבל הדבר ייזקף לחובתה.

השאלה המסובכת יותר היא : **מה קורה כשמדובר בזוג יהודים נשוי ?** אם יש זוג נשוי לא בודקים מחשש לממזרות.

גם אם זוג היהודים נשוי בנישואין אזרחיים לא יאפשרו בדיקה, אבל המרצה סבור שזה לא נכון כי לגבי זוג נשוי בנישואין אזרחיים, הרבנות יכולה להפקיע את הנישואין.

לגבי זוג נשוי יהודי.

סיטואציה מפסק דין : בעל חוזר הביתה, רואה טלוויזיה, הילד מפריע לו והוא מכה אותו. האישה אומרת לו מדוע הכית אותו? האב אומר מה זאת אומרת זה ילדי. האישה אומרת לו הילד כלל לא שלך. הילד של חבר של הבעל והחבר מודה בזאת. בנוסף לכך, הגבר עושה בדיקה ומתברר שהוא עקר.

כתוצאה מכך הבעל מבקש להתגרש ואף מבקש שלא לשלם מזונות לילד, שכן הילד אינו שלו.

על פי המדיניות הנוהגת במדינת ישראל אין סיטואציה שמאפשרת לבעל לנסות להוכיח שהוא לא האב של הילד, וכתוצאה מכך הוא יהיה פטור ממזונות. בית המשפט לא יאפשר לעשות בדיקת רקמות ולא יקבל בדיקה כזאת אם היא תהייה קיימת. כי טובת הילד שלא יממזרו אותו.

המסקנה – אישה יכולה להביא ילדם ממישהו אחר והבעל ישלם את המזונות. ואם האישה נשואה לאחר, המאהב לא יחויב במזונות.

במקרה הנ"ל האישה תבעה מזונות מהבעל והוא השיב שהוא לא האב וביקש בדיקת רקמות – השופט לא אפשר זאת. זה היה לפני התיקון לחוק מידע גנטי. כיום זה בכלל לא אפשרי.

לפי חוק מידע גנטי תשס"א 2000

לא ייקחו בדיקות גנטיות אלא לפי חוק זה. מי שעושה בדיקות בדרך אחרת התוצאה לא תהייה קבילה בבית המשפט והוא עובר עבירה פלילית שהעונש עליה מגיע ל 5 שנות מאסר. ס' 38 לחוק.

38. (א) העושה אחת מאלה, דינו - מאסר חמש שנים או קנס פי חמישה מהקנס

הקבוע בסעיף 61(א)(3) לחוק העונשין;

כאן מופיעה בחוק רשימה ארוכה, לעניינינו ס"ק (3) :

(3) לוקח דגימת DNA מקטין שגילו פחות משש עשרה שנים, מחסוי או מפסול דין או עורך בה בדיקה גנטית בניגוד להוראות סעיפים 24 ו-26;

ס' 24 אומר רק בצו בית משפט. (כך לפי המרצה).

24. לא תילקח דגימת DNA מקטין שגילו פחות משש עשרה שנים, מחסוי או מפסול דין, ולא תיערך בה בדיקה גנטית, אלא אם כן נתן האחראי על הקטין, החסוי או פסול הדין הסכמה לכך בכתב ונתקיים אחד מהתנאים האלה :

(1) התגלו אצל הקטין, החסוי או פסול הדין ממצאים המעידים על מחלה או מוגבלות שלצורך אבחונה נדרשת בדיקה גנטית;

עריכת בדיקה גנטית בקטין, בחסוי או בפסול דין

- (2) הבדיקה דרושה לשם בירור בדבר קיומו של גן נשאות של מחלה או מוגבלות שעל פי הערכה רפואית סבירה אפשר למנעה, לדחות את התפרצותה או לשפר או לקדם את מצבו של הקטין, החסוי או פסול הדין ;
- (3) הבדיקה דרושה לצורך אחת המטרות המפורטות בסעיף 27 ;
- (4) הבדיקה דרושה לצורכי מחקר שאושר כדין.

מקרה שהיה :

גברת שבעלה הכה אותה ואנס אותה ברחה לחו"ל. הצדדים הגיעו להסדר שהגבר ייתן לה גט תמורת ביטול ההליכים הפליליים נגדו, ואחר כך ביקש עוד 100 אלף דולר. בסופו של דבר הדמויות הן : בעל, אישה, מאהב וילד. המאהב רצה שהילד יירשם כילדו אבל הייתה לו בעיה כי הילד נולד עוד לפני הגט כשהייתה נשואה לבעל הראשון. לפיכך, האישה הייתה אסורה עליו "אסורה על בעלה ועל בועלה" והם לא יכלו להינשא. לכן, גם לא יכלו לפנות לבית הדין הרבני שמוסמך לטפל רק בזוגות נשואים. הם פנו לבית המשפט לענייני משפחה בתביעה לאבהות ובבקשה לביצוע בדיקת רקמות. היועמ"ש סירב מחשש לממזרות (זה היה לפני התיקון לחוק). הדיון התנהל אצל השופטת חנה קיציס בראשון לציון. היועמ"ש אמר חשש ממזרות – הלכה פסוקה שלא מבצעים בדיקת רקמות. השופטת קיבלה את המלצתו בדבר החשש לממזרות והתכוונה למחוק את התביעה על הסף. המאהב שיוצג על ידי המרצה טען שאין חשש ממזרות. הסביר המרצה ואמר שקודם יש לבדוק אם בכלל הבעל והאישה היו נשואים בכלל, אולי היה עד פסול או משהו אחר. תעודת הנישואין היא רק ראייה לכאורה לנישואין, ומבחינת הסמכות, לפי ס' 76 לחוק בתי משפט – כל שאלה שעולה אגב אורחה בבית משפט גם אם זה לא סמכות שלו הוא חייב לדון ופסיקתו תהיה נכונה רק למקרה זה. לכן לטענתו, העניין העיקרי הוא האבהות ועל השופטת לבדוק את הנישואין האם הם תקפים או לא מכוח סמכות אגבית וזה יתפוס רק לעניין זה של קביעת האבהות. הטענה נדחתה כי היועמ"ש טען שהשאלה העיקרית היא הנישואין ולא האבהות, וטענה זאת התקבלה.

חזקה : **"רוב הבעילות אחר הבעל"**. זאת חזקה שבתי המשפט מסתמכים עליה כול הזמן.

מקור החזקה הוא **במסכת סוטה דף כ"ז ע"א א'**
אמר שמואל (אמורא מהדור הראשון שחי בבבל) : "ישא אדם דומא ועל ישא בת דומא" – יש לאדם אופציה להתחתן עם אישה שיצא עליה שם שהיא זנתה תחת בעלה או להתחתן עם הבת שלה. שמואל אומר שעדיף לזאת אישה זונה ולא בת של זונה כי האמה הבוגדת באה מטיפה כשרה, והבת יכול להיות שנולדה כתוצאה מפעולות הזנות ויש עליה חשש של ממזרות

רבי יוחנן (אמורא דור ראשון לאמוראים א"י) אמר : "ישא אדם בת דומא ואל ישא דומא, כי הבת עומדת בחזקת כשרות והאם לא עומדת בחזקת הכשרות" על האם יודעים כבר שהיא נואפת, אבל החזקה היא שהבת כשירה.

הגמרא מסבירה את הרעיון המחלוקת בין שמואל ליוחנן.

"אשה מזנה - בניה כשרין, רוב בעילות אחר הבעל. בעי רב עמרם : היתה פרוצה ביותר, מהו? אליבא דמ"ד אין אשה מתעברת אלא סמוך לווסתה, לא תיבעי לך, דלא ידעי בה ולא מנטר לה, כי תיבעי לך - אליבא דמ"ד אין אשה מתעברת אלא סמוך לטבילתה, מאי? כיון דידע בה נטורי מנטר לה, או דלמא כיון דפרוצה ביותר לא? תיקו".

אם אישה מזנה תחת בעלה, הבנים שלה כשרים, כי רוב בעילות אחר הבעל. מקשה על זה רב עמרם ושואל : האם החזקה תופסת גם אם האם בוגדת ברמה גבוהה ביותר ? אין הגדרה מה זה פרוצה ביותר, זה יכול להשתנות מדור לדור. נדלג לסוף ונראה את המסקנה של הגמרא שאומרת שבפרוצה ביותר אין הכרעה (תיקו). זאת הסוגיה מכאן לוקחים את המושג "רוב בעילות אחר הבעל"

יש מקום נוסף בירושלמי שבו נשאלת השאלה : מה קורה אם הבעל אסור בבית האסורים והאישה התעברה האם יש חשש לכשרות הקטין. התלמוד אומר אין חשש כי "רוב הבעילות אחר הבעל". מישוהו מקשה ואומר הרי הבעל בכלא. עונה התלמוד : לא משנה, "אין אפוטרופוס לעריות".

לסיכום, במחלוקת בין ר' שמואל לר' יוחנן, הגישה שנתקבלה היא של רבי יוחנן ש"רוב בעילות אחר הבעל" היא חזקה שאינה ניתנת לסתירה אפילו הבעל בבית הכלא ואפילו הוא עקר.

רמב"ם, הלכות איסורי ביאה, פרק ט"ו הלכה כ' "אשת איש שיצא עליה קול שהיתה זונה תחת בעלה, והכל מרננין אחריה, אין חוששין לבניה שמא ממזרים הם שרוב בעילות אצל הבעל, ומותר לישא בתה לכתחלה, אבל היא עצמה חוששין לה משום זונה, ואם היתה פרוצה יותר מדאי אף לבניה חוששין".

הרמב"ם אומר כמו ר' יוחנן שחזקה ש"רוב בעילות אחר הבעל" כלומר הבת היא כשרה. אבל אם האישה פרוצה מדי חוששים וניתן לסתור את החזקה.

הערה : בכתב יד מינכן וכתבים עתיקים אחרים הנוסח הוא "רוב התעברויות אחר הבעל".

ר' יוחנן היה בארץ ישראל. באותה תקופה המצב בארץ ישראל היה של פריצות ולרבנים לא הייתה סמכות. לפיכך, ר' יוחנן קבע שהחזקה של רוב בעילות אחר הבעל היא חלוטה, על מנת שלא לממזר ילדים. זהו אותו רבי יוחנן שהורה גם להפסיק את המים המאררים.

לעומת זאת ר' שמואל בא מבבל. שם הקהילה הייתה יותר סגורה וסולידית. לכן, שמואל השאיר את האופציה שאם אישה היא פרוצה מדי ניתן יהיה לסתור את החזקה.

אבל, בכול מקרה אחר הפסיקה שהשתרשה במשפט העברי מאז הרמב"ם היא הלכה חד משמעית שהחזקה היא ש"רוב הבעילות אחר הבעל" היא חזקה שלא ניתנת לסתירה. אפילו ראו אותה עדים (למרות שעדות זאת ההוכחה הטובה ביותר במשפט העברי), אין הולד ממזר.

שו"ת הרי"ד, סימן צב, ד"ה: "ומאי דכתב"

"אבל אם יאמר זינתה עם אחר מה בכך **רוב בעילות אחר הבעל, ואפילו ראו אותה עדים**
שזינתה אין הולד ממזר דרוב בעילות אחר הבעל ולא תהא הודאת פיו גדולה מהעדאת
העדים."

פד"ר ט' עמ' 119 – "הבה ונראה"

"הבה ונראה במקרה שלפנינו על איזה יסודות מסתמך המבקש באומרו שהילד אינו שלו
א. בדברי האישה – האם אומרת שהילד לא שלו וכי אבי הילד הוא אחר.
ב. מראה הילד - לא דומה למראה הבעל אלא דומה למראה של מבקש א'.
ג. בדיקת הרקמות מראה כי דמו זהה לדמו של המבקש א'.
א. אשר להסתמכו על דברי האישה - האם, אין צורך להאריך בזה, **שאין בדבר זה כדי
לפגוע בחזקת אבהותו על הילד, מאחר שכבר ביררנו בדברינו הקודמים כי הואיל שרוב
בעילות אחר הבעל אין האישה יכולה לקבוע כי הילד הוא של אחר ותולין הולד בבעל. על
כן דברי הבעל הסומכים על דברי האישה, שכאמור אינה יכולה לקבוע בזה - אין בהם כדי
להוציא אותו מחזקת אבהותו על הבן."**

בית הדין דוחה את כל הראיות הללו אחת לאחת, ואומר שאין בטענות אלו להוציא את הבעל
מחזקת אבהות של הבן. וקובע בפסה"ד הדין שהבעל הוא האב לכול דבר ועניין.

במקרה אחר בו הייתה בדיקת רקמות וגם ראיות שהבעל עקר. **פד"ר ז' 172, ד"ה :**

"אלא שיש מקום דיון בזה, כי במקרה ואין להאב נאמנות לומר אין זה בני ומחזיקים את
הבן לבנו לכל דבר, מדין רוב בעילות אחרי הבעל, אפשר לומר דאין בידו לפטור את עצמו
מחיוב מזונות גם בטוען טענת ברי שלפיה אינו בנו, משום דתקנה זו שהתקינו באושא יהא
אדם זן בניו ובנותיו כשהן קטנים, חלה על כל אב כשהבן והבת מתייחסים אחריו כבנו
ובתו לגבי שאר דבריו וכולהו בכלל תקנה זו."

במקרה נוסף לא היו בעילות בכלל מיום החתונה ועד היום, ונשאלת השאלה: איך אומרים רוב
בעילות אחר הבעל? גם הבעל מודה. גם כאן סומכים על החזקה מכיוון שנוהג עימה כאיש ואשתו
בשאר דברים הרי זה בחזקת שבא עליה בבעל ואשתו.:

פסקי דין רבניים ובירורי יהדות, כרך ג, עמ' שכד

"שצריך להכשיר את הבן ולייחסו לאביו גם מצד החזקה וגם מצד הרוב, שמצד רוב
בעילות לחוד אין לקבוע שזה אביו, שמא לא נהג עמה כבעל בכל עת ואין כאן רוב בעילות,
**אלא שסומכים על החזקה, שמכיון שנוהג עמה כאיש עם אשתו בשאר דברים ה"ז
בחזקת שבא עליה כדרך בעל באשתו, אלא שיתכן שנבעלה גם לאחר וממנו נולד, ולכך
מועיל רוב בעילות שאנו דנים שהבעל הוא אביו ולא אחר."**

בעניין החזקה "רוב בעילות אחר הבעל", יש להבין שמדובר במנגנון גאוני שמטרתו לא לממזר את
הקטין. לא ניתן לבטל את הממזרות כי היא מהתורה, ויש בעיה חברתית של ממש, שכן הבעיה לא
תיגמר בילד, גם הוא יינשא אחר כך וילדיו יהיו ממזרים וכן הלאה והלאה.

2.06.2009 - שיעור מס' 8.

בשיעור שעבר ראינו שהחזקה של "רוב הבעילות אחר הבעל" כפי התקבלה בפסיקה הרבנית היא למעשה חזקה שאינה ניתנת לסתירה. כלומר לא חשוב איזה הוכחות נביא, החזקה היא שהבעל הוא אבי הילד. השאלה עד איזה דרגה בית הדין הרבני ילך עם החזקה הזאת ? האם זאת באמת חזקה שאינה ניתנת לסתירה ?

תיק 1755/שט"ז פד"ר ב' עמ' 119 (ראה גם שיעור 7 עמ' 38) – החשיבות של פסק הדין היא בתוצאה של התיק. התירוץ הכי מקובל של בתי הדין הרבניים לגבי החזקה הזאת. – **המדע הולך ומתפתח מיום ליום ומה שמקובל היום לא בהכרח יהיה נכון בעתיד.**

תיק 1755/שט"ז , פד"ר ב 119, 124

"המבקש ג' הצהיר כי לאחר שנוולד הילד ו', אמרה לו אשתו שהוא אינו אבי הילד, וכי אביו הוא אחד בשם א'. כן הצהיר שאלמלא היתה האשה אומרת לו כן, לא היה חושב כלל שהיא בגדה בו, אולם לאחר שאמרה לו, האמין לדבריה. הוא מוסיף ואומר שהילד אינו דומה לו אלא למבקש א'. הוא מסתמך כמו כן על הבדיקה שנעשתה ולפיה נקבע כי הדם של הילד דומה לדמו של המבקש א'. חוץ מהנ"ל אין לו שום הוכחות לכך שהילד אינו שלו ... ברם אחרי ברור בזה, קובע ביה"ד כי י"ל שאין סתירה מהא דמוכח במסכת נדה הנ"ל דדם בא מן האם לקביעות המדע שאפשר לקבוע אבהות הילד על סמך בדיקות דמו של האב ושל הילד, כי הבדיקה מתיחסת לא רק לגוף הדם אלא לתאי ורקמות הדם, וזה בא מכח האב גם כן, ולכן לענין אחים שמתו מחמת מילה היות וזה קשור בגוף הדם, לפי שיטה ראשונה שבשו"ע יו"ד הנז', תלוי זה רק באם, אבל בדיקת הדם שאינה מגוף הדם, אלא קובעים זה על סמך בדיקות תאי ורקמות הדם שבגוף הדם, זה יכול להיות תלוי גם באב.

אולם דעתנו היא שמטעם אחר אין לסמוך על בדיקות מדעיות של הדם בנוגע לקביעת אבהותו של הילד. **המדע הולך ומתפתח מיום ליום. יתכן שמה שהמדע קובע כעת אינה קביעות סופית והחלטית, ואולי בהתפתחות המדע ימצאו דברים משותפין בין ב' סוגי הדם, ואין לקבוע באופן משפטי אבהותו של ילד על יסודות דרכי המדע המשתנה מתקופה לתקופה.**"

בית הדין מתייחס לכול הטענות של הבעל וקובע שלא ניתן לסמוך על אף אחת מהראיות שהוצגו בפניו.

בית הדין מסביר וזה הנימוק שחוזר על עצמו בפסקי דין רבים : המדע מתפתח מיום ליום ויתכן שמה המדע אומר היום ישתנה בעתיד. הדיוק של הבדיקה הוא 99.998% ובית הדין לא מוכן לקבל סיכון של 0.002% ולכן אין לקבוע את אבהותו של הילד על סמך הבדיקה המדעית . בית הדין מוכן להתייחס לבדיקות המדעיות אבל עד לעניין הממזרות. בית הדין לא מוכן לקחת סיכונים ולא מוכן לממזר את הילד.

הרב ווזנר אומר על בדיקת DNA, במקרה אחר בו האשימו אדם באונס על סמך בדיקת DNA שהתגלתה התאמה בין הזרע לאנס. נשאלה השאלה האם על סמך זה ניתן להרשיע אותו בפלילים? כותב הרב ווזנר, שבדיקת DNA אף על פי שלפי הסטטיסטיקה הינה בירור גמור, מבחינה הלכתית אין לדון בו כוודאי, אלא יש לדון האם הוא רוב גמור או רוב סתם, או בגדר סימן מובהק או סימן בינוני או גרוע. הרב ווזנר אומר בסופו של דבר שלעניין הרשעה בפלילים זה מותר. ואכן הנאשם הורשע בהרכב של חמישה שופטים בעליון, על סמך בדיקת ה DNA בלבד. ממשיך הרב ווזנר ואומר נכון שניתן להרשיע אבל יש מקומות שבו צריך לבדוק מה המשמעות של ה 0.002% הללו והוא מכוון ל"רוב בעילות אחר הבעל". ואת זה הבדיקה לא יכולה לסתור. כלומר לפלילים הבדיקה מספקת אבל לממזר ילד לא.

הרב אבינר : "לכאורה יש לתמוה הרי מבחינה מדעית הוא אינו בנו, כיוון שהבדיקות מדויקות בהסתברות גבוהה ביותר, אלא שענייני הלכה אינם נקבעים על פי עקרונות מדעיים החומקים מן העין האנושית, ולא ניתנה התורה למלאכי השרת ולא לבעלי מיקרוסקופ ולא לבעלי טלסקופ. לא יתכן שלפני 100 שנה הילד לא היה ממזר ועכשיו הוא נהייה ממזר עקב תגלית מדעית. זו הבדיקה אינה בטוחה לחלוטין, וישנה אפשרות, ואפילו קלושה מאוד, של טעות, ולכן הילד אינו ממזר ואין לדבר על דבר זה עם איש לעולם".

משפט זה חוזר על עצמו בפסקי דין רבים.
זאת הגישה מקיר לקיר בכול פלגי היהדות בעולם היהודי, ללא עוררין. זהו אחד המקרים הנדירים שכמעט אין מחלוקת בעניין כלשהו.

תיק 866/תשמ"א פד"ר יג' 51 –

הרב דיכובסקי : קובע שהילדה שייכת בוודאות לאותם ה 0.002% של הטעות בבדיקות "אם כך הם פני הדברים, לא נוכל להשתמש ברוב הטבעי של בדיקת רקמות בכדי לסתור את רוב בעילות אחר הבעל ואת ה"יכיר" וה"מוחזקות" שבעקבותיו. **מדובר במקרה נדיר ביותר שבו שייכת הילדה, בהכרח, למיעוט נדיר**, על כן יבוא רוב בעילות אחר הבעל ויכריע בין שתי האפשרויות הללו, וכך יקבע שהמבקש הוא אבי הילדה לכל דבר."

הרב י. אלעזרוב : "אבל למסקנה נראה לומר מכיוון שהבדיקה עדין אינה ראייה חותכת במאה אחוזים וכן כאן התוצאות היו נדירות אף לפי דעתם וכן הוחזקה כבתו ורוב בעילות אחר הבעל, לא נוכל להוציאה מחזקת בתו וע"כ אנו פוסקים שהיא בתו לכל דבר כנלע"ד."

הרב מ. אלחזד : מוסיף ואומר שאם הוא מעיד הוא לא יכול לחזור בו ולומר משהו אחר. (זה מקובל בית הדין הרבני שנועלים את בעל הדין על גרסתו הראשונה ולא מאפשרים לו לשנות אותה) "לפי זה כאן בנידון דידן שאמר כמדומה שאולי אינם בניו, אחרי שהודה בפני ביה"ד שאלה בניו, דבריו האחרונים אינם כלום [ע"פ הכלל: **כיוון שהגיז אינו חוזר ומגיז**] ... ואע"פ שהבדיקה של הרקמות מראה תוצאה שלילית מ"מ מכיוון שזה לא בירור גמור ב 100% וישנם ולו אפי' אחוזים מעטים שהבדיקה לא מדויקת ואלה בניו ויש פתח לאמר שגם על צד זה הוא התחייב, א"כ אינו יכול לחזור ולפטור עצמו מהתחייבותו."

יש פסקי דין נוספים באותה הרוח, יותר מ 30, בהם יש בדיקת רקמות ולא קיבלו אותה מחשש לממזרות.

המלצה פרקטית של המרצה : אם מייצגים לקוחה בגט כדאי להמליץ לה ללכת לבעל ולומר לו הילד אינו שלך (לא לומר זאת בבית הדין חלילה כי אז תפסיד את כתובתה). הבעל אחר כך ילך לבית הדין ויאמר היא בגדה בי ובוזה הוא אוסר אותה על עצמו. ואם אין לו הוכחות לכך, לא ישיג דבר ולא תהייה לו עילת גירושין. מצד שני הוא יהיה חייב לגרשה, לשלם את כתובתה ומזונות לילד, הגם שאינו שלו.

הרב עובדיה יוסף בכתב העת "פסקי דין ירושלים דיני ממונות לבירורי יהדות" כרך ה עמ' 187.

בית הדין מבין בבדיקת DNA מצוין, הוא התייעץ עם כולם, הוא יודע מה היא נותנת, איך עושים אותה מה הדיוק שלה ועוד.

כותב בית הדין, שלמרות שהבדיקה המדעית מדויקת למדי, לא נמצא פוסק אחד שאמר שהוא סומך על הבדיקה הזאת במאה אחוז, וגם אם יקום פוסק כזה שיקבל ויאמר שהבדיקה מדויקת ב- 100%, יש מחלוקת הפוסקים האם לסמוך על הבדיקה או לא. כלומר, יש ספק לגבי אמינות הבדיקה. לפיכך, הבדיקה תוכל לתת לכול היותר תוצאה של ספק ממזר ולא לקבוע ממזרות וודאית.

בית הדין הרבני משתמש בכלל ההלכתי "ספק ספיקא" – הכלל אומר שאם ימצאו בעניין מסוים שני ספיקות, ילכו לקולה. ובעניינינו יש שני ספיקות :
הספק הראשון, הוא האם סומכים על בדיקת הרקמות או לא?
הספק השני, מי אמר שהבועל הוא יהודי?

ואז נוצר מצב של "ספק ספיקא" ולא ניתן לממזר לעולם.
הרב עובדיה יוסף מכין את הרקע גם לעתיד לכשיקום פוסק שיכיר בבדיקת הרקמות.
לפיכך ניתן לומר שאין אופציה במדינת ישראל לממזר ילד בכול דרך וגם לא לפי בדיקת רקמות.
לאור כל האמור לעיל אין כיום ממזרים, (למעט מצב של גילוי עריות).

יש מצב אבסורדי שכולם יודעים שמישהו לא האב שלהם, והוא משלם בכול זאת מזונות.
מה הפתרון לכול העניין? כיצד ניתן להימנע מתשלום מזונות לילד שאינו שלך?
במשפט העברי יש הפרדה בין דיני ממונות לבין דיני עריות (או דין פלילי).
ההבדל הוא ברמת הוכחת התביעה. בדיני ממונות מספיק עד אחד או הודאת בעל דין.
בדיני עריות זה לא מספיק. צריך שני עדים, ולא מספיק להודות. למשל, נישואים בלי עדים או עם עד אחד, לא יוכשרו. לא יעזור עד אחד ולא הודאת בעלי דין, ולא ירשמו זוג כזה כנשוי.

יש מצב אבסורדי שאנחנו יודעים שיש אנשים שהם לא אבות, שמשלמים מזונות לילד שלא שלהם.

כיום אין לבית הדין סמכות לאשר בדיקת רקמות. המרצה אומר שיש לתת להם את הסמכות ועליהם להורות על בדיקת רקמות כשצריך ללא חשש, כי הבדיקה בלאו הכי לא תתקבל לצורך קביעת ממזרות. הפתרון הוא שהאישה יכולה לבקש בדיקת רקמות. זה לא מעלה ולא מוריד כי לגבי הסטאטוס ולגבי עניין הממזרות כי רוב בעילות אחר הבעל, כלומר הבעל נשאר האב לצורך הסטאטוס. אבל לעניין המזונות, שזה דיני ממונות ניתן לקבל את בדיקת הרקמות, ונוצרת סיטואציה שיש אב אחד לצרכי סטאטוס, ויש אב אחר לצרכי מזונות.

יש פסקי דין **בבתי הדין הרבניים** שקיבלו קונסטרוקציה זאת. שם עשו הפרדה בין דיני הממונות והירושה לבין הסטאטוס. בעניין הממונות זה ניתן לחייב את האב הביולוגי לעשות בדיקה. אבל לענייני סטאטוס הבעל הוא האב.

בתי המשפט לענייני משפחה לא קיבלו זאת.

לא נמצא פסק דין שעושה קונסטרוקציה כזאת. הם לא מקבלים את הפיצול וקשה להם לקבל שבדיקת רקמות קבילה לעניין אחד ולעניין אחר לא. המרצה מקווה שיגיע שופט אמיץ שיעז לעשות את מה שעשו בתי הדין הרבניים. השופט גייפמן, **בתמ"ש תא 767/60-01 פלוני קטינה נ' אלמוני (פורסם בנוב)** – אמר גייפמן – על סמך פסה"ד הקודם של בית הדין :

"בעניינינו יש צורך בפיתוח משפטי יציר הפסיקה על ידי מתן אפשרות להכריע בנושא האבהות בגררא במסגרת תביעה למזונות קטינה. ההכרעה בגררא בעניין אבהות בקביעת המזונות יתרונה בכך שתאפשר פסיקת מזונות לסיפוק צרכי הקטינה אם בית המשפט ישוכנע שהנתבע אחד הוא אבי הקטינה, וזאת בלי שהנתבע אחד ירשם כאביה של הקטינה במרשם האוכלוסין. פיתוח זה מהווה איזון ראוי בין כלל הפרמטרים כבדי המשקל העומדים בבסיס ההכרעה דנן ויאפשר פסיקת מזונות לקטינה." המרצה מוסיף שגם רישום במרשם האוכלוסין של האב הביולוגי של הקטינה, לא יהיה בו בכדי לממזר את הקטינה. הגישה מתחילה לחלחל גם לבתי המשפט לענייני משפחה, השופט גייפמן הוא החלוץ שלה.

הבעיה בינתיים שהחוק תוקן לפני מספר חודשים.

היום אין אפשרות לכול הקונסטרוקציה הנ"ל כי לפי ס' 28 לחוק מידע גנטי (בדיקת רקמות) אין סמכות לבית המשפט לדון בכלל בבדיקת רקמות אם יש חשש ממזרות. כלומר במקרה כזה לא ניתן יהיה לבדוק רקמות כאלו ס' 28 מאפשר לבצע בדיקת רקמות רק באופציה אחת : להפנות את התיק לרב הראשי לישראל והוא מוסמך לומר שאין חשש ממזרות בתיק כזה, ואז ניתן לעשות בדיקת רקמות. בפועל עד היום הגיעו לרב עמר מספר תיקים כאלו, והוא לא אישר אף אחד מהם.

האופציה היחידה כיום להחיל זאת איכשהו, היא על ידי הוכחת אבהות ללא בדיקת רקמות, אלא על סמך בסיס הודאת הצדדים וראיות נוספות.

בחיפה זוג ניהל תיק גירושים. הבעל סירב לתת גט. הפעילו עליו סנקציות ונכנס למעצר. אבל שבועיים לפני שנכנס לכלא התברר שהאישה נכנסה להיריון מהמאהב. ידוע שהאב הוא המאהב לפי הודאת הצדדים ולפי בדיקת רקמות בחו"ל. הבעל רצה לצאת מהכלא. המרצה המליץ לו להסכים לתת גט בתנאי שיקבל הסדרי ראייה עם הילד.

הצד השני התנגדו ואמרו שהוא לא האב. הבעל הוא האב לפי פסק הדין והוא הסכים לגט ויצא מהכלא. הצד השני הלך לבית המשפט לענייני משפחה לתביעת אבהות. העניין לא הוכרע עדיין והוא תלוי ועומד.

מקרה אחר : זוג רצה להתגרש, אחד סירב לקבל את הגט, לא הייתה עילת גירושין והם נפרדו. הבעל עבר לבלגיה. האישה נשארה בישראל, גרה עם מישהו, לא יכולה להתחתן איתו, חיה איתו ונולדו להם שתי ילדות, הילדות נרשמו על שם הבעל הפרוד. לימים האישה והמאהב גם נפרדו. האישה תבעה מזונות מהאב הביולוגי ואמרה שהילדות הם שלו, לא סיפרה שהיא נשואה ופסקו למאהב מזונות. לימים ניפטר הבעל בבלגיה השאיר ירושה גדולה. והאחים של הנפטר הגישו בקשה לצו ירושה, ורבו למי מהם מגיע יותר. בגלל הריב עבר התיק לרשם ולבית המשפט שהחלו לבדוק מה קורה. בבדיקה התברר שיש לנפטר אישה ושתי בנות. השאלה מי יורש. האישה ביקשה לקבל את הירושה לה ולבנותיה. הבקשה הגיע לאותה שופטת שפסקה את המזונות לאב הביולוגי. הבנות בנות יותר מ 18 וביקשו מהן לתת בדיקת רקמות – לא ניתן לחייב אותן. זהו תיק פתוח שתלוי ועומד.

עילות גירושין

כיום במדינת ישראל אם מישהו רוצה להתגרש עדיף שתהייה לו עילת גירושין. נוצר מצב שאם אין עילת גירושין, המכסימום שבית הדין אומר שהוא ממליץ לצדדים להתגרש. זה אומר שלא יינתן גט. והשאלה היא מי יותר לחוץ ? השני ינסה לסחוט ממנו לפני שייתן את הגט. לפיכך, יש היום זוגות בישראל שהם פרודים אבל אין גט. אם מגישים תביעה עבור בעל או עבור אישה, רצוי שתהיי עילת גירושין. מהי עילת גירושין?

הטענה הראשונה שנדבר עליה היא "**טענת מומים**"

המבחן בחומר סגור. קייס אחד גדול וקייס קטן שניהם על מספר סוגיות שהיו בקורס.

9.06.2009 - שיעור מס' 9.

במדינת ישראל, כשזוג רוצה להתגרש **ויש הסכמה**, אין בעיה הולכים לבית הדין הרבני ומגרשים אותם מיידית **לא** מנסים לעשות שלום בית, לא מתערבים להם בחיים ולא כיו"ב דברים. **אבל** לרוב מישהו שיש לו אינטרס לא רוצה להתגרש. יכולה להיות סיטואציה שמישהו שונא את האחר, אבל בבית הדין הוא מבקש שלום בית. משפט המחץ הוא אני התחתנתי כדי לבנות בית בישראל ולא בכדי להתגרש. במקרה כזה גם אם בית הדין יודע שזה סתם, ואף אחד לא מתכוון למה שהוא אומר, הוא פונה לצד השני ושואל אותו האם הוא רוצה להתגרש. הצד השני אומר שכן, נשאל למה, ומסביר הסברים שונים, שאין ביניהם כלום וכד'. אבל בסיטואציה כזאת מתחילות הבעיות, הצד שמעוניין להתגרש בבעיה ומתחילים לסחוט אותו. החכמה היא לא להביא את הלקוח למצב שהוא נסחט. אם מיצגים מישהו או מישהי שמעוניינים להתגרש, ואין להם עילת גירושין שניתן להוכיח אותה, אזי לא טוב ללכת לבית הדין הרבני. אם אין עילת גירושין, ולרוב אין, אין מה לעשות בבית הדין הרבני. דבר נוסף האופייני לעו"ד מסוימים הוא שפותחים את שרשבסקי ומעתיקים את כול העילות, ואין להם מושג מה עומד מאחורי הדברים. זה עלול לסבך את הלקוח ולהגיע לכדי רשלנות.

מתי פונים לבית הדין הרבני ? איך עושים את זה ? מהן עילות הגירושין ?

על כך השיעור – כל מה שנלמד זה בתיאוריה ולא לנסות לעשות זאת לבד, מבלי שממש מכירים את המטרייה. כל מיקרה הוא לגופו ויש מוקשים בדרך.

יש שלושה סוגי פסקי דין של גירושין.

1. **המלצה להתגרש** – המשמעות היא שבא לכם תתגרשו. אם לא בא לכם, כלומר שמספיק שמישהו אחד לא רוצה, אז לא תתגרשו. אלו כ- 80% מפסקי הדין בבתי הדין הרבניים – מה שמלמד אותנו שלרוב הבאים להתגרש אין עילת גירושין.
2. **חיוב לגט** – אזי בתי הדין הרבניים מפעילים את חוק שיפוט בתי דין רבניים (אכיפת פסקי דין) (בסלנג = "חוק הסנקציות") לפיו מפעילים על הצד השני סנקציות. אבל אם הוא בכול זאת לא מעוניין, לא ניתן להכריח אותו. אלו 18% מפסקי הדין.
3. **כפייה לגט** – אין הבדל גדול לעומת הקודם - פסקי דין של כפייה לגט אלו מיקרים נדירים, למשל אם האישה מוכה ובסיכון גבוה. ההבדל שבפסק דין כזה יותר קל להפעיל את הסנקציות הקשות יותר. אלו 2% מפסקי הדין.

איך בכול זאת לגשת לבית הדין הרבני, איך הכול זאת להביא את הצדדים לגט, מבלי שהצד שאינו מעוניין יסחט את הצד המעוניין, או שהסחיטה תופחת?
הרעיון הוא למצוא עילת גירושין, ולהוכיח אותה.

עילות הגירושין:

עילה ראשונה. – עילת המומים – מהו מום שיעלה כדי עילת גירושין?
הגדרה של טענת מומים בשולחן הערוך :

12. שולחן ערוך, אבן העזר, סימן לט סעיף ד

ומה הן המומין הפוסלים בנשים, ... ריח רע וזיעה וריח הפה (וי"א דאף ריח החוטם) , וקול עבה, ודדיה גסים מחברותיה טפח, וטפח בין דד לדד, ונשיכת כלב ונעשה המקום צלקת (פי' שנתרפאה המכה וקדם עליה עור ולא נשאר אלא רושם המכה), ושומא שעל הפדחת, אפילו היתה קטנה ביותר ואע"פ שאין בה שיער, וזו היא השומא שיתירה אשה על הכהנים, והוא שעומדת תחת כיפה שבראשה, פעמים נראית ופעמים אינה נראית, שאם תמיד נראית, הרי ראה ונתפייס, ו אם תמיד אינה נראית, אינו מום.

הגה: ואם יש מרחץ בעיר, אפילו מומין שבסתר אין מבטלים. במה דברים אמורים, כשדרך הבנות לילך למרחץ בגלוי, אבל במקום שאין הבנות הולכות למרחץ, רק בלילה ובהחבא, אפילו מומין שבגלוי מבטלין.

כלומר יש רשימה וכל דבר יכול להיות מום, אם הגבר ירצה.

האם הרשימה סגורה?

בעיקרון רשימת הטענות היא רשימה סגורה, אבל בכול עילה ועילה ניתן להכניס מה שרוצים, ולהרחיב את הרשימה בדרך של פרשנות.

לדוגמא: פגיעה מתאונת דרכים יכולה להיות טענת מומים, או מחלת ריאות קשה שהאישה לא יכולה לתפקד, או כריתת שד, או דיכאון לידה – כל אלו יכולים להיות טענות מומים.

לכאורה נשמע שתמיד ניתן לטעון את טענת המומים, תמיד ניתן למצוא משהו.

אבל קודם כל בטענת מומים יש להבחין בין מום שהיה לפני החתונה למום שנוצר לאחר החתונה. כמו כן, יש לשאול האם הבעל ידע על המום או היה צריך לדעת על המום לפני הנישואין? בודקים גם האם המום נסתר או לא נסתר?

לאחר שהבעל מעלה את טענת המומים יש להוכיח שזאת עילת הגירושין ולא סתם תירוץ. קשה לטעון את הטענה לאחר 20 שנה.

יש משמעות גם אם מדובר במום שהולך ומתגבר עם הזמן. אם כן זה יכול להסביר העלאת הטענה לאחר זמן רב.

אם ננתח וננסה לעבור את כול המכשולים הנ"ל נראה שבפועל כמעט אין טענת מומים.

המטרה והרעיון הוא לחייב את האישה לתת גט, אבל גם להפטר מהכתובה, וגם להפטר מתשלום המזונות.

השולחן ערוך אומר שאפילו מומים שבסתר אינם מבטלים. אם יש בית מרחץ בעיר
הגה: ואם יש מרחץ בעיר, אפילו מומין שבסתר אין מבטלים. במה דברים אמורים,
כשדרך הבנות לילך למרחץ בגלוי, אבל במקום שאין הבנות הולכות למרחץ, רק
בלילה ובהחבא, אפילו מומין שבגלוי מבטלין.

בכדי שטענת המומים תשמע: יש לטעון שהמום היה לפני הנישואין, המום נסתר, שלא ניתן היה
לדעת עליו, והמום התגלה לאחר הנישואין.
אם הבעל מצליח להוכיח זאת, זאת עילת גירושין, הבעל יוכל לקבל גט, רק אז זה עילת גירושין
וניתן יהיה להתגרש ולהפטר מהכתובה.
יש להגיע מייד לאחר שהמום התגלה, לא לחכות שנים.
הבעיה איך מוכיחים "לא ידעתי"? זה כמעט בלתי אפשרי האישה תמיד תאמר אמרתי לו, והוא
צריך להוכיח שלא.
יש מקרים שיש טענה שהמום התגלה, ולא ביקשו להתגרש מייד, מתקבלת. זה כשטוענים חשבתי
שאוכל להסתדר עם המום, אבל לאחר שנים של ניסיון אני לא יכול יותר, הגיעו מים עד נפש. זה
יכול להתקבל.
זה נקרא "נסתחפה שדהו" – התחתנת עם משהו טוב ועם הזמן קרתה תקלה לא צפויה זה
התקלקל – אז תוכל להתגרש, אבל הוא ישלם את הכתובה והמזונות. לא יתחמק מחיוביו.

16. ערעור תשכ"ג/222, פד"ר ?? עמ' 193

המערער נגד: ב' המשיבה ערעור מצד הבעל על פס"ד של ביה"ד האזורי ירושלים הדוחה את
תביעתו לחייב אשתו לקבל ממנו גט פטורין למרות שעוד לפני נישואיהם חלתה במחלת נפש
ומחלה זו חזרה ותקפתה בשעת לידתה והרופאים מזהירים אותה לבלי להיכנס שוב להריון.
- טענת הבעל שלא ידע כלום ממחלתה והרי אלו קידושי טעות. - מהם המומים הפוסלים
באשה ואימתי כופין אותה לקבל בגללם גט ואין בזה משום חדר"ג ...
הצדדים התחתנו באלול תשי"ח, כשלוש שנים אחרי הנישואין ילדה בת, בזמן הלידה קיבלה
האשה התקפת עצבים וחלתה במחלת נפש, כלומר המום התגלה לאחר הנישואין כאשר
עזבה את ביה"ח אסר הרופא למסור את הילדה לטיפול מחשש סכנה לילדה. לדברי הבעל,
נודע לו אז מפי ד"ר שטרק - הרופא שטיפל בה - כי עוד מלפני הרבה שנים בהיותה בגיל
חמש עשרה שנה לקתה במחלת נפש וקיבלה אצלו טיפול בהלם חשמלי, בכרטיסיה לא מצא
את שמה, כנראה שהוריה לא רצו למסור את שמה בכדי לכסות על הדבר.
הבעל טוען שלא ידע כלל מזה שחלתה לפני הנישואין ואילו ידע מהתקפה הזאת לא הי'
מתחתן אתה, וה"ז מקח טעות. זה מה שצריך לטעון - שלא ידעו על המום ואם היו
יודעים זאת, לא היו מתחתנים. בטרם התחתן אתה כאשר אמו חקרה ודרשה אצל שכניה,
אמרו לה רק שהיא יכולה לראות את הבית כי הבית היה עזוב, והיא חשבה כי זה אפשר
לתקן. מאז שחלתה אחרי הלידה למרות שהיא הבריאה מסרב הבעל להשלים אתה, וכבר
עברו שלש שנים וחצי שהם חיים בנפרד. המום נעלם, התרפא והבעל בכל זאת מעוניין
להתגרש.

מצו"ב חו"ד רפואית מפרופ' היילפרין מיום ז' בשבט תשכ"ב, ובה נאמר:,,, באשר לשאלה אם מותר לה (להמשיבה) להיכנס להריון, הבעייה יותר קשה הואיל והתברר שהיא חלתה כבר פעם בגיל /חמש עשרה/ במצב של דכאון שהצריך טפול מיוחד בהלם חשמלי שניתן לה ע"י ד"ר שטרק המנוח. בשים לב לשתי התקפות אלה לראשונה בגיל /חמש עשרה/ ולאחרונה בקשר ללידה ראשונה, הכניסה להריון אינה רצויה כל עיקר, לפחות בתקופת השנים הבאה הואיל והיא צופנת בחובה סיכון מסוים להחזרת ההתקפים.

חו"ד שניה מהנ"ל מיום י"א בטבת תשכ"ג:,,, לאחר שחלתה פעם בגיל /חמש עשרה/ והמחלה התחדשה לאחר הלידה, קיים סיכון מסוים שהמחלה עשויה לפרוץ עוד פעם בקשר ללידה נוספת אבל הענין הוא בחשש ולא בהנחה ודאית:,,,

לפי זה הוא טוען - נוסף על טענת מק"ט = מקח טעות = - שהוא לא יכול להמשיך ולחיות אתה בצורה שלא תכנס בהריון, הוא דורש ע"כ לחייב את האשה לקבל ג"פ.

ב"כ האשה טוען, כל מה שידוע להם עתה, ידוע להם מלפני השידוך. בפנינו טען ב"כ האשה כהוכחה לדבריו כי בטח ידע הבעל על זה מלפני הנשואין: ולראיה לא הכניסו בתנאים קנס על הפרת השידוך זה מוכיח שהוא כן ידע. הבעל התנהג אתה אחרי הנשואין בפרישות יתירה וזה השפיע על עצביה. בטענות בכתב של האשה, נאמר: הוא טוען שכאשר ילדתי את בתי הייתי חולה מהלידה, וגם נודע לו שהייתי חולה כאשר הייתי בת /חמש עשרה/ שנה, ז"א לפני תשע שנים, בגלל זה אין שום סמך לבקש גט כי אחרי שהייתי חולה כמה שבועות בדרך מקרה, אחרי זה למדתי תפירה ושם פגשתי את אחותו והיא דיברה אתי וגם בעלי דיבר אתי וגם אמו ואחותו דיברו אתי לפני האירוסין, הם הלכו לשאול עלי אצל השכנים,,, ועכשיו אני בריאה. אינני מסכימה בשום אופן לקבל גט ...

הצדדים התחתנו באלול תשי"ח, כשלוש שנים אחרי הנשואין ילדה בת, בזמן הלידה קיבלה האשה התקפת עצבים וחלתה במחלת נפש, כאשר עזבה את ביה"ח אסר הרופא למסור את הילדה לטיפול מחשש סכנה לילדה. לדברי הבעל, נודע לו אז מפי ד"ר שטרק - הרופא שטיפל בה - כי עוד מלפני הרבה שנים בהיותה בגיל חמש עשרה שנה לקתה במחלת נפש וקיבלה אצלו טיפול בהלם חשמלי, בכרטיסיה לא מצא את שמה, כנראה שהוריה לא רצו למסור את שמה בכדי לכסות על הדבר.

הבעל טוען שלא ידע כלל מזה שחלתה לפני הנשואין ואילו ידע מהתקפה הזאת לא הי' מתחתן אתה, וה"ז מקח טעות. בטרם התחתן אתה כאשר אמו חקרה ודרשה אצל שכניה, אמרו לה רק שהיא יכולה לראות את הבית כי הבית היה עזוב, והיא חשבה כי זה אפשר לתקן. מאז שחלתה אחרי הלידה למרות שהיא הבריאה מסרב הבעל להשלים אתה, וכבר עברו שלש שנים וחצי שהם חיים בנפרד.

מצו"ב חו"ד רפואית מפרופ' היילפרין מיום ז' בשבט תשכ"ב, ובה נאמר:,,, באשר לשאלה אם מותר לה (להמשיבה) להיכנס להריון, הבעייה יותר קשה הואיל והתברר שהיא חלתה כבר פעם בגיל /חמש עשרה/ במצב של דכאון שהצריך טפול מיוחד בהלם חשמלי שניתן לה ע"י ד"ר שטרק המנוח. בשים לב לשתי התקפות אלה לראשונה בגיל /חמש עשרה/

ולאחרונה בקשר ללידה ראשונה, הכניסה להריון אינה רצויה כל עיקר, לפחות בתקופת השנים הבאה הואיל והיא צופנת בחובה סיכון מסוים להחזרת ההתקפים. חו"ד שניה מהנ"ל מיום י"א בטבת תשכ"ג,,, לאחר שחלתה פעם בגיל /חמש עשרה/ והמחלה התחדשה לאחר הלידה, קיים סיכון מסוים שהמחלה עשויה לפרוץ עוד פעם בקשר ללידה נוספת אבל הענין הוא בחשש ולא בהנחה ודאית,,, לפי זה הוא טוען - נוסף על טענת מק"ט =מקח טעות= - שהוא לא יכול להמשיך ולחיות אתה בצורה שלא תכנס בהריון, הוא דורש ע"כ לחייב את האשה לקבל ג"פ. ב"כ האשה טוען, כל מה שידוע להם עתה, ידוע להם מלפני השידוך. בפנינו טען ב"כ האשה כהוכחה לדבריו כי בטח ידע הבעל על זה מלפני הנשואין: ולראיה לא הכניסו בתנאים קנס על הפרת השידוך זה מוכיח שהוא כן ידע. הבעל התנהג אתה אחרי הנשואין בפרישות יתירה וזה השפיע על עצביה. בטענות בכתב של האשה, נאמר: הוא טוען שכאשר ילדתי את בתי הייתי חולה מהלידה, וגם נודע לו שהייתי חולה כאשר הייתי בת /חמש עשרה/ שנה, ז"א לפני תשע שנים, בגלל זה אין שום סמך לבקש גט כי אחרי שהייתי חולה כמה שבועות בדרך מקרה, אחרי זה למדתי תפירה ושם פגשתי את אחותו והיא דיברה אתי וגם בעלי דיבר אתי וגם אמו ואחותו דיברו אתי לפני האירוסין, הם הלכו לשאול עלי אצל השכנים,,, ועכשיו אני בריאה. איני מסכימה בשום אופן לקבל גט.

...לאור האמור, ובהצטרף במקרה דנן חו"ד רפואית שהכניסה להריון אצל המשיבה אינה רצויה כל עיקר וקיים סיכון מסוים שהמחלה עשויה לפרוץ עוד פעם בקשר ללידה נוספת, הרי נראה שיש להעתר לתביעת הבעל והאשה חייבת לקבל ג"פ והבעל פטור ממזונותיה. לאחר שהמערער יקבל עליו בחרם שלא ידע כלל בזמן שהתחתן אתה שחלתה במחלת נפש בהיותה בגיל חמש עשרה שנה. (אומר בית הדין שיש מיקרים בהם לא חלה החזקה "אין אדם שותה בכוס אלא אם כן בודקו" – החזקה אומרת שאין מתחתנים עם אישה לפני שבדקים אותה.)

מסקנות א. המומין הפוסלים בכהנים פוסלין בנשים. יש לדון כי כל פגם הנמצא באשה אשר רוב בני - אדם מקפידים עליו מהוה מום בנשים (אף שאינו מן הדברים הפוסלים בכהנים וגם לא נמנו במשנה ובגמרא בין אותם המומים שהוסיפו עליהם). ב. (א) אשה שחלתה במחלת נפש לפני נישואיה ונתרפאה והבעל לא ידע מזה, יכול לשמש עילה לחייב את האשה לקבל גט, הואיל וקיים חשש שהמחלה תתעורר עוד פעם בזמן הריון ולידה. ואין הבדל בין חלתה פעמיים ושלש לבין חלתה פעם אחת. (ב) במה דברים אמורים כשחלתה במחלה הנ"ל לפני הנישואין, אבל כשקבלה מחלת עצבים בהיותה תחתיו ונתרפאה, אין בידי הבעל לדרוש על סמך זה גט, כי מכיון שנתרפאה אין זה שייך לסוג המומין הגדולים ודינו כמום רגיל, ובלקתה אחרי הנישואין אין לחייבה בקבלת גט א"כ יש לה אחד מן המומים הגדולים, כגון נכפית וכיוצ"ב. ג. כשנמצא בה מום אחרי הנישואין והתברר שקיבלה את המום בטרם התחתן אתה, היא חייבת לקבל גט, ולא דוקא משום שעשתה שלא כהוגן בזה שלא גילתה לו על דבר מומה, אלא משום שבנמצא בה מום והוא לא ידע ובא בטענה של מקח טעות, אין בזה תקנת רגמ"ה. ד. יש מומים שעליהם לא חלה החזקה אין אדם שותה בכוס אלא אם כן בודקו, כגון חלתה בגיל צעיר במחלת נפש ונתרפאה, שהרי היא יכולה להסתיר את הדבר ולשמור שלא

יודע מום זה לרבים, וכן כל כיוצ"ב, והבעל יכול לבוא בטענת מקח טעות גם לאחר מספר שנות נישואין. ה. יש סוברים שאם הבעל המשיך לחיות עם אשתו ואח"כ מצא בה מום, גם במום כזה ש"ל שלא הכיר בו ולא ידע על קיומו, חייב לתת לה כתובה, שהרי אם אין לה כתובה הוה בעילתו בעילת זנות וחזקה שאין אדם עושה בעילתו בע"ז = בעילת זנות. אכן - יש לדון - דלגבי תקנת רגמ"ה, הואיל ולמעשה לא ראה ולא ידע מה טיבו של המום ואם בכלל יש בה מום, יכול לטעון אח"כ, סבור הייתי שאני יכול לקבל, ועכשיו אינני יכול לקבל.

לסיכום: בית הדין אומר שיש חזקה שבדק את האישה לפני, ולא מקבלים בקלות שהבעל לא ידע. יכול להיות שהעילה תתקבל והוא יקבל גט, אבל לא יפטרו אותו מהכתובה ומחובת המזונות.
זה בפסק דין זה וזאת המגמה בפסקי הדין של בית הדין הרבני.

יש עוד פסקי הדין בדפי המקורות של המרצה.

מחלת הנפילה

מחלת הנפילה עולה פעמים רבות כי זאת טענת מומים טובה.
יש שני סוגים של מחלת הנפילה:

1. יש מחלת נפילה בזמנים קבועים - כל כמה זמן בפרקים קבועים – לזה בית הדין מתייחס כמום נסתר, שלא ניתן היה לדעת עליו, כי האישה יכולה לתכנן ולא להיפגש עם הבעל בזמנים של ההתקפות, או לקחת כדורים לפני ועודי. במקרה כזה יותר קל לקבל גט.
2. מחלת נפילה לא סדירה – זה נחשב מום גלוי, והמכסימום שיקבל זה חיוב בגט אבל ישלם את הכתובה. כי ידע זאת.

הטוב ביותר בעילת מומים זה ללכת מייד כשמגלים אותה. אם מחכים הטענה נחלשת. הטענה הנגדית הטובה ביותר היא לומר שהוא לא רוצה להתגרש בגלל המומים אלא שמדובר בתירוץ והסיבה האמיתית שונה, למשל בגלל מישהי אחרת. זאת טענה טובה מאוד.

שימוש בסמים, הימורים, קנייה כפייתית ובזבוז בכרטיס אשראי, מכורה לסקס, דרישות מיניות מוגזמות או לא שגרתיות, כל אלו הם טענות מומים.

דוגמא נוספת לטענת מומים:

24. ערעור תשי"ט/150, פד"ר ג 225

ערעור על פס"ד הדוחה את תביעת הבעל לחייב את האשה לקבל גט והמחייבו במזונותיה. טענת הבעל שהאשה העלימה ממנו שלפני הנישואין ניהלה בית בושת, אם זו עילה לחייבה בגט ולפטרו ממזונות. - דרישת הבעל לחייב את האשה להחזיר לו את רכושו שהעביר על שמה ...

ואלו הן תמצית העובדות בקצור: הצדדים הנם בעל ואשה מנשואים שניים, הבעל הוא איש זקן כיום בגיל שמונים והאשה צעירה ממנו בהרבה, הבעל היה איש אמיד בעל בית גדול בתל

- אביב, כמה חדשים לאחר הנשואין העביר את הבית על שם האשה, והוא קבל חכירה ממנה שיקבל את שכה"ד מהבית כל ימי חייו.

הבעל הגיש תביעה לגט על יסוד טענה שנוכח לראות את הנתבעת כעוברת על דת, הוא טען שבשעת הנשואין אתו הציגה את עצמה כשומרת דת, אך כעבור תקופה מנשואיהם לאחר שהצליחה להעביר על שמה את רכושו שינתה את טעמה ונתגלה הדבר שהוליכה אותו שולל והואיל והוא יהודי דתי, לכן הוא דורש גט.

כבוד בית הדין האזורי דחה את תביעת הבעל לגרושין והאיל והאשה הכחישה את דבריו ולפי דבריה היא מקיימת דיני תורה ומצוות כבת ישראל כשרה והבעל לא הוכיח את טענותיו נגדה.

אחרי פסה"ד האמור חידש הבעל את תביעתו לגט על יסוד טענה חדשה כי נודע לו שהאשה עוד לפני הנשואין אתו הורשעה בבית משפט האזרחי על עבירה שיוחסה לה בהחזקת והנהלת בית - בושית בדירתה בה היתה גרה והיא נדונה למאסר. לאור עובדה זו דורש הבעל לחייב את האשה בקבלת גט כי הוכח ללא כל ספק שהיא אינה נוהגת כבנות ישראל הכשרות ועשתה דברים מכוערים שיש בהם משום פריצות ומעשה זנות והואיל והיא העלימה ממנו את עובדת היותה מנהלת בית - בושית על כן יש לראות את הנשואין כבטלים מעיקרם מטעם מקח טעות כי לוא היתה מגלה את עברה הבזוי והמחפיר הרי למעלה מכל ספק שהוא כיהודי דתי וזקן מופלג היה מסתייג מנשואין אלה, הוא גם דורש שעל האשה להחזיר לו את רכושו שהוציאה ממנו בערמה עם קיום הנשואין, אשר מיסודם נערכו בטעות ואין להם תפיסה כלל ...

יש להוסיף דכתב בשו"ת הרא"ש כלל ל"ה סי' א' וז"ל: אמנם אם נראה לכם רבותי הקרובים אל הדבר שאם המקדש אינו אדם ראוי והגון לדבק בבת טובים ובנכל ובתרמית פתיה, וקרוב הדבר לדמותו לעובדא דגרש,,, משום שנעשה שלא כהוגן הפקיעו הקדושין, גם זה עשה שלא כהוגן נהי דקדושין לא נפקיע מ"מ יש לסמוך בנדון זה על דברי קצת רבותינו שפסקו בדינא דמורדת דכופין אותו לגרשה,,, ועי' ברמ"א אה"ע סי' ע"ז ס"ג, שהביא את דברי הרא"ש להלכה ואם עשה שלא כהוגן שקדשה ברמאות ובתחבולות כופין אותו לגרש. והנה אם בקדשה ברמאות כופין את האיש לגרש אף שיש חשש של גט מעושה, כש"כ אם האשה רימתה את הבעל שיש לכופה לקבל גט.

ובמקרה דנן הרי קבע כבוד ביה"ד האזורי שיש מקום להאמין שהעלימה מהתובע (המערער) את פרטי העובדות והאשמות שיוחסו לה ויש להניח שבנכל ובתרמית היא פתתה אותו להנשא לה, א"כ לפי הדין יש לכופה לקבל גט, ועכ"פ [ועל כן פסקנו] לפטור אותו

ממזונותיה.

היה בעל מבוגר ואמיד ואישה צעירה, הוא העביר את הבית על שמה וחווה שכירות שהבעל יכול לגור בדירה. לאחר שהעביר לה את הרכוש על שמה הוא גילה שהיא לא דתייה והחלה להתרועע עם אחרים. לאחר שטענה זאת נדחתה, עלתה טענה נוספת שהתגלה לו שהאישה ניהלה בית בושית ולפיכך ביקש להתגרש ממנה, ולקבל את הרכוש בחזרה שכן ניתן בטעות. כלומר טענה כזאת של ניהול בית בושית שלא קשורה למשהו גופני נשמעת כטענת מומים. ונפסק שתקבל גט ואף לא תקבל מזונות. לא נפסק אם הבית יחזור אליו – זה קשה מאוד.

עילה נוספת – שהתה עימו 10 שנים ולא ילדה

המשמעות של העילה בני הזוג התחתנו ואין ילדים.
מה קורה אם האשמה היא בבעל ? או שבהפריות היא יכולה להוליד ילדים ? מה קורה כשהיא לא מסכימה להפריה ? מה אם הוא לא מסכים לבצע את ההפריה ? מה אם לא עברו עדיין 10 שנים וידוע שלא תוכל ללדת עוד, למשל אם הוציאו לה את השחלות בניתוח ? מה אם שמרה ביציות ? מה אם יש עוברים מוקפאים ? – העילה לא פשוטה.

ממה נובעת העילה? מכך שעל הגבר יש מצוות פריה ורבייה, ורק עליו, על האישה אין מצווה כזאת.

מתי המצווה מקוימת? יש מחלוקת:

בית הלל אומר זה בן ובת. כי כתוב "זכר ונקבה בראו".

בית שמאי אומר שני בנים.

הרב עובדיה פשרה כדי לצאת חובת כול הדעות: שני בנים ובת.

מה אם יש פחות. למשל 5 בנות ?

כל אלו שאלות המקשות על העילה. זאת אחת העילות הקשות.

משנה יבמות

25. יבמות סד, א

מתני'. נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה - אינו רשאי לבטל. גירשה - מותרת לינשא לאחר, ורשאי השני לשהות עמה י' שנים. ואם הפילה - מונה משעה שהפילה. במקור העילה אינה תלויה בבני הזוג. גם אם ירצו להישאר ביחד והשכן יודע שהם ביחד 10 שנים ואין להם ילדים, בית הדין צריך לגרש את הזוג ולא חשוב מהי הסיבה.

גמ'. ת"ר. נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה - יוציא ויתן כתובה, שמא לא זכה להבנות ממנה. אע"פ שאין ראייה לדבר - זכר לדבר: [בראשית ט"ז] מקץ עשר שנים לשבת אברם בארץ כנען - ללמדך, שאין ישיבת חו"ל עולה לו מן המנין. לפיכך, חלה הוא או שחלתה היא, או שניהם חבושים בבית האסורים - אין עולין לו מן המנין. א"ל רבא לרב נחמן: ולילף מיצחק, דכתיב: [בראשית כ"ה] ויהי יצחק בן ארבעים שנה בקחתו את רבקה וגו', וכתוב: [בראשית כ"ה] ויצחק בן ששים שנה בלדת אותם! א"ל: יצחק עקור היה. א"ה, אברהם נמי עקור היה! ההוא מיבעי ליה לכדר' חייא בר אבא, דא"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן: למה נמנו שנותיו של ישמעאל? כדי לייחס בהן שנותיו של יעקב. אמר רבי יצחק: יצחק אבינו עקור היה, שנאמר: [בראשית כ"ה] ויעתר יצחק לה' לנכח אשתו, על אשתו לא נאמר אלא לנוכח, מלמד ששניהם עקורים היו. א"ה, ויעתר לו - ויעתר להם מיבעי ליה! לפי שאינו דומה תפלת צדיק בן צדיק לתפלת צדיק בן רשע. א"ר יצחק: מפני מה היו אבותינו עקורים? מפני שהקב"ה מתאוה לתפלתן של צדיקים.

הרמב"ם כותב :

26. רמב"ם, הלכות אישות, פרק טו הלכה ז

לא ישא אדם עקרה וזקנה ואילונית וקטנה שאינה ראויה לילד אלא אם כן קיים מצות פריה ורביה או שהיתה לו אשה אחרת לפרות ולרבות ממנה. נשא אשה ושהתה עמו עשר שנים ולא ילדה הרי זה יוציא ויתן כתובה או ישא אשה הראויה לילד, ואם לא רצה להוציא כופין אותו ומכין אותו בשוט עד שיוציא, ואם אמר איני בועלה והריני שוכן עמה בפני עדים כדי שלא אתיחד עמה בין שאמרה היא בין שאמר הוא אין שומעין להן אלא יוציא או ישא אשה הראויה לילד.

הרמב"ם אומר שאין לשאת אישה שלא יכולה ללדת, אלא אם קיימו מצוות פרייה ורביה. אם יש אישה כזאת יש לגרשה או לשאת אישה נוספת. ניתן להינשא לאישה מסיבות של אהבה, אבל יש לשאת אישה נוספת לצורך פריה ורביה.
ואם לא יסכים יכפו עליו בשוט. אין הרבה עילות כאלו שכופין אותן בשוטים.

מקור שתמיד מצוטט כשעולה עילת שהה עמה 10 שנים ולא ילדה

28. שו"ת הריב"ש, סימן טו

לדייני ומנהיגי קהל תנס יצ"ו [ישמרם צורם ויחיים]. מליצי ריעי, ראיתי שאלתכם, על דבר האיש אנשמואל עראמה, שרצה לישא זקנה אחת בת תשעים שנה או יותר, והיא אלמנת אנבונפוש פרג' מבלנסיא'. והקהל מיחו בידו, ולא נתנו לו רשות לישאנל. לפי שאינו נושאה לשם נשואים, אלא שנתן עיניו בממון; כי הזקנה הנזכרת, יש לה כמו פ' כפולות של זהב, ועוד שאין לו בנים. ואנשמואל הנזכר, הטיח דברים כנגד הדיין וקצת בני הקהל, עד שהלך לאדון העיר, ואמר לו: אדוני, אלו היהודים מנעוני מלישא אשה, איני יודע על מה ועל מה. רק שטענו, לפי שהי' זקנה לא תנשא, ואין זה מחק השם יתברך, ואינו מדין תורתנו, אלא כל הרוצה ליטול, כמו שיזדמן. קטן לזקנה, וזקן לקטנה. וכך הוא מנהגנו בכל עיר ועיר. ואתם השבתם לאדון העיר, כי לא יעשה כן בישראל, עד שלא קיים פריה ורביה; והוא עודנו מחזיק. והסכמתם עם אדון העיר, לכתוב אלי, שאודיע לכם דעתי בזה לפי הדין. זאת היא שאלתכם.

תשובה: מי שאין לו בנים, אין לו לישא אשה אלא בת בנים. ומי שיש לו בנים, וכבר קיים מצות פריה ורביה, נושא אשה אע"פ שאינה בת בנים. כדתנן: לא יבטל אדם מפריה ורביה אא"כ יש לו בנים; ב"ש אומרים שני זכרים, וב"ה אומרים זכר ונקבה, דכתיב: זכר ונקבה ברא אותם. ואמרינן בגמ'; דאין לו בנים, נושא אשה בת בנים; יש לו בנים, נושא אשה דלאו בת בנים. וכך הם דברי הרמב"ם ז"ל (פט"ו מה' אישות), וז"ל [וזוה לשונן]: לא ישא אדם עקרה וזקנה ואילונית וקטנה שאינה ראויה לילד, אא"כ קיים מצות פריה ורביה, או שהיתה לו אשה אחרת לפרות ולרבות ממנה; ע"כ. **ובודאי שאם לא קיים מצות פו"ר [פריה ורביה], ואין לו אשה אחרת ראויה לבנים, ובא לישא אשה שאינה בת בנים, שורת הדין שב"ד מונעין אותו מלישאנה.** שהרי שנינו (יבמות סד): נשא אשה, ושהתה עמו י' שנים ולא ילדה, אינו רשאי ליבטל. ובברייתא תניא עלה: יוציא ויתן כתובה, שמא לא זכה ליבנות ממנה. ובכתובו'

פ' המדיר עז) אסיקנא, דכופין אותו בשוטים להוציא, ואע"ג דהיא אמרה דיירנא בהדיה בסהדי. לפי שאין כפיה זו מצד האשה, אלא אע"פ ששניהם רוצין לעמוד יחד, ב"ד כופין אותו להוציאה, כדי שיקיים מצות פריה ורביה באחרת ... ולזה כתב הר"ם ז"ל (בפ' ט"ו הנזכר /הלכות אישות/), וז"ל: אע"פ שקיים אדם מצות פו"ר, הרי הוא מצוה מדברי סופרים שלא יבטל מפו"ר, כ"ז [כל זמן] שיש בו כח, שכל המוסיף נפש אחת מישראל, כאלו בנה עולם; ע"כ. אלא שזהו לכתחלה לבד, אבל אם נשא כבר, אין כופין להוציא, כיון שיש לו בנים. דר' יהושע לא קאמר אלא יוליד בנים בזקנותו, והיינו לכתחלה. אמנם, כל זה שורת הדין לפי הגמ', אבל מה נעשה שלא ראינו בימינו, ולא שמענו מכמה דורות ב"ד שנזקק לזה, לכופו ולהוציא באשה ששהתה עם בעלה עשר שנים ולא ילדה, או שהיא זקנה, ואף אם אין לו בנים. ומן הדין היה לב"ד לכופו אותו או להוציאה או לקחת עליה אשה בת בנים. ואפי' אם יש לו כמה זכרים עדיין לא קיים מצות פריה ורביה אם אין לו זכר ונקבה, כדברי ב"ה, וכמש"כ למעלה. ואף אם נאמר, דכל שיש לו ממנה ולד של קיימא, אין כופין להוציא. כי כן דעת קצת מפרשים ז"ל, דדוקא קתני מתני' שהתה עשר שנים ולא ילדה, הא אם ילדה ולד של קיימא, אע"פ שעדיין לא קיים מצות פו"ר, מ"מ אין כופין להוציא. והיינו דוקא בשהתה עשר שנים, שעדיין לא הוחזקה בעקרה, ואפשר שתלד לו עוד, שהרי כבר זכה ליבנות ממנה. אבל בזקנה, שאין לה תקנה, אע"פ שילדה לו, כיון שאין לו בנים כשעור הצריך לקיום המצוה, כופין להוציא. ... ולזה, אם היו ב"ד נזקקין לדקדק ע"פ שורת הדין בענייני הזווגים לכפותם, היו צריכין לכפות את כלם, ורוב הנשים הבאות בימים היו יוצאות ונוטלות כתובה ונדוניה, וליכא כתובה דלא רמו בה תיגרא, ותרבה הקטטה והמריבה. ולזה העלימו חכמי הדורות את עיניהם בענייני הזווגין, שלא למנעם, אין צ"ל שלא להפרידם, כל ששניהם רוצים, ואין בנשואין ההם לא משום ערוה, ולא משום אסור קדושה. ודי להם לדונם ע"פ הדין כשיש מחלוקת בין איש לאשתו על זה, ונגשו אל המשפט ושפטום ע"פ התורה. ולכן, בנדון שלפניכם, אם הזקנה היא ניחא לה דליפוק עלה שמא דאישות, ושיהיה לה הבעל במקום בן, חוטרא לידה ומרה לקבורה, ומצאה זה שרוצה לישאנה מפני דוחקו, ואם אין לו בנים, אם תרצו להעלים עיניכם, כאשר נהגו בהרבה קהלות גדולות וטובות מלאות חכמים ואנשי מעשה, הרשות בידכם. וכ"ש שהם גרים בארץ, אינם מתושבי קהלכם. אף כי לפי הדין, אם היה נושא עמה אחרת בת בנים, אין למונעו מזאת, ואף אם הוא נושאה לשם ממון ... וכן אפשר, שבאלו הארצות אין כופין להוציא אשה שאינה בת בנים, כדי שימצאו אחרת בת בנים, ... שהרי באלו הארצות, אין מקפידין בזה כל כך, ואדם נושא שתיים ושלוש נשים, ואין מכלים, שכך נהגו, וא"צ רשות מלך קצין שוטר ומושל. אמנם, אם תרצו להחמיר עליו, ולהיות מדת הדין הגמור מתוחה כנגדו, מפני שהטיח דברים כנגד הדין וקצת מבני קהלכם, לפי מה שבא בשאלתכם, הרשות בידיכם. שאין לו לדיין, אלא מה שענינו רואות.

מה קרה כאן? על פי ההלכה היהודית המקורית אסור להם להתחתן. אבל הפרקטיקה מנצחת. אם יכפו עליהם להתגרש יש חשש שילכו לבג"צ שיוציא צו. לפיכך בתי הדין הרבניים לעיתים פוסקים בניגוד לדעתם או בניגוד להלכה, כדי שבג"צ לא יתערב ולא יצמצם להם סמכויות.

זה היה גם בעבר במאה ה-15 לא רצו שאנשים יפנו לשלטונות.
במקור נאמר שהעילה הזאת יש לה שיניים רק אם אחד הצדדים יבקש לעמוד עליה, וגם אז אם העילה מתקיימת, יוציאו אותה מגורשת אבל עם כתובתה בידה. כי ההנחה של המשפט העברי שלא ידוע מי אשם. יכול להיות שהיא תוכל ללדת עם אחר או שהגבר יוכל ללדת עם אחרת. מעבר לכך בית הדין לא כופה עליה בטיפולי הפריה כי הוא יודע שזה כרוך בסבל רב – גם אז היא לא תפסיד את כתובתה. כי זאת עילת גירושין עם כתובה.

השאלה האם אישה יכולה לעלות את הטענה? – למרות שאין עליה חיוב כזה?
היא יכולה להעלות את הטענה כלפי הבעל, שאין לו ילדים. או כטענת הגנה לומר לו: אם יש לך ילדים מנישואין קודמים אתה לא יכול לבטל את הנישואין איתי למרות שאין לך ילדים ממני.
כיום לא כופים בעילה זאת בכלל.

מקרה נוסף:

29. ערעור תשי"ט/128, פד"ר ג 380

העובדות בקיצור: בין הצדדים עברו עשר שנים מהנישואין ולא ילדה, לבעל אין ילדים, אצלו הם נשואין ראשונים, לאשה יש ילדה מבעלה הקודם. בכ"ז באלול תשי"ז הגיש הבעל תביעה לביה"ד לחייב את האשה לקבל גט, הואיל ואין לו ילדים, וכבר עברו עשר שנים ולא ילדה. לפי דברי האשה: מיום הנישואין אף פעם לא הצליח לחיות אתי חיי אישות. אכן הבעל מכחיש את זה, לפי דבריו הוא חי אתה חיים נורמליים.

בפנינו אמר: אין לי שום רגש אליה, זה שנתיים שאין לי חיי אישות אתה, חמש שנים אחר שחייתי אתה התחלתי ללכת לרופא, כל הזמן חייתי אתה חיים נורמליים, הרופא אמר שזה מה שיש לי החסרון הוא רק לאשה הזאת. בתעודת הרופא ד"ר ג' המצו"ב נאמר: יש לנו הרושם שקיים חוסר כח גברא אצלו, וזוהי סיבת העקרות בעוד שמצד האשה אין עיכוב.

לפי תעודה מהרופא הנ"ל התחיל הבעל בטיפול אצלו, אולם אחרי טיפולים אחדים - כותב הרופא - נוכחתי שהטפול לא יצליח, עקב רצונו של הבעל להתגרש מאשתו, התפתחו מעצורים נפשיים חזקים כל כך נגדה עד שאין אפשרות לסלקם ע"י הטפול....

אלא שיש מקום לומר שגם בעל שאיננו דתי ובא בטענה שהוא רוצה ילדים, אף שאין כוונתו לקיים את המצוה של פו"ר, עם כל זאת יש לדון שיש להעטר לתביעתו, הואיל ומצוה זו מתקיימת גם שלא לשמה, ובלי כוונה לשם קיום המצוה, ואין כל סיבה לא להאמין לבעל שאמנם רצונו הוא בילדים, ויש להניח איפוא כי יעשה הכל בכדי להגיע לזה, ושלא ישאר ערירי.

אכן במקרה שלפנינו השאלה היא אחרת, בתעודת הרופא נאמר: עקב רצונו של הבעל להתגרש מאשתו התפתחו אצלו מעצורים נפשיים חזקים כל כך נגדה עד שאין אפשרות לסלק ע"י הטפול. והנה כבוד ביה"ד האזורי הסיק מזה את מסקנתו כי: לוא היה שוכח התובע את הרעיון להפרד מאשת נעוריו ומשלים עם המציאות להקים בית אך ורק עם אשתו הנכחית, היו לו כל הסכויים להבנות ולפקד/ ולהפקד/ בזש"ק, לכן על התובע לעשות את כל המאמצים האפשריים לקבל טפול רפואי מתאים שיוכל להבנות מאשתו זו.

לנו נראה כי אין לקבוע מסמרים בנקודה זו מבלי לשמוע חו"ד של רופאים מומחים בנדון זה, כי אחרי שהתפתחו אצלו המעצורים הנפשיים הללו, ובפרט אם נקבל את גירסת האשה, הרי בכל עשר שנות חיי נשואיהם לא הצליח לחיות אתה אף פעם חיים נורמליים, ומאידך טוען הבעל שאין לו שום רגש אליה, הרי יתכן שאין הדברים ניתנים בידו להתגבר על זה, ולהשתלט על עצמו, ואין לפי זה סכויים שימצא תרופה לסלק את ההפרעות שיש לו בחיי האישות עם האשה הנוכחית. אולם אין לפנינו בירורים עד כמה הם הסכויים להבראתו כשיתחתן עם אשה אחרת.

והנה במקרה והדבר היה ברור שעם אשה זו אין לו אפשרות לחיות חיים נורמליים, ורק עם אשה אחרת קיימים סיכויים שישתנה מצבו לטובה, הרי אין כאן רק שאלה של ילדים, אלא שבכלל אין הזוג הזה ראוי לחיי אישות, והדעת נוטה שאין שום הבדל בדבר בין אם הריעותא היא באשה או בבעל, כי אף אם הבעל הוא אשר הביא לידי מצב כזה, מ"מ עובדא היא שלא יתכנו חיי אישות ביניהם, ואין בידו לשנותה, ויש לדון כי במקרה זה כל צד זכאי לדרוש מהצד השני להפרד בג"פ ...

ולכן נראה שהדבר טעון בירור ע"י רופאים מומחים אם קיימת אפשרות של שיפור במצב הבריאותי של הבעל בקשר להפרעות בחיי המין עם אשתו הנוכחית, ובמקרה ולא קיימים סיכויים להבראתו עם אשה זו, מה הם הסיכויים שלו כשיתחתן עם אשה אחרת?
על יסוד כל האמור הננו פוסקים: להחזיר את התיק לכבוד ביה"ד הרבני האזורי, על מנת לברר את מצב בריאותו של המערער בהתאם להאמור לעיל, ולאור תוצאות הבירורים יוציא כב' ביה"ד הנ"ל פסק - דין מנומק.

האישה טוענת שהבעל לא הצליח לקיים עימה יחסי מין מעולם. הבעל טען שזה לא כך.

יש מיקרים דומים גם היום בבית הדין הרבני :

מקרה שיש רק ילדה מהפריה מלאכותית. הבעל טוען שהאישה לא נתנה לו להתקרב אליה והאישה אומרת שהבעל לא יכול.

יש ויכוח מי אשם בכך שאין להם ילדים.

יש טענות כאלו כל הזמן, השאלה מי צודק?

התשובה שלא חשוב מי צודק. שם הטענה של עוה"ד לא הייתה נכונה. הוא טען שהאישה לא מקיימת איתו יחסי אישות והאישה אמרה שלא בגללה. אבל, אם היה טוען שלא שהיה עימה 10 שנים ולא נולדו להם ילדים הייתה לו עילה ולא חשוב בגלל מי.

במקרה שבמקור הבעל אומר אין לי בעיה עם נשים אחרות. הבעיה רק עם האישה הזאת.

הגיעו למסקנה שעקב המעצורים הנפשיים וההתנגדות של הבעל נגדה, הוא לא יכול לקיים את המצווה.

עוד אומרים שאפילו שאם הבעל לא באמת מעוניין לקיים את מצוות פרו ורבו הטענה תישמע כי המצווה הינה מחייבת אותו גם ללא רצונו האמיתי.

בית הדין הרבני לא מכריח אות לעשות טיפול פוריות – זה קשה לכפות כי כרוך בסבל וטיפולים קשים. אבל כפו עליו ללכת לטיפולים נפשיים ולא נתנו לו גט – כלומר דחו את תביעתו.

העניין עלה לבית הדין הגדול. בין הדין הרבני הגדול החזיר את התיק לבית הדין הרבני לבדוק אם מצבו הנפשי ישתפר, וגם אם יגיעו למסקנה שאין מקום לשיפור אבל גם שהוא לא יכול גם עם נשים אחרות, אז גם לא יתנו לו גט. זאת למרות שהוא 10 שנים איתה ואין להם ילדים.

גם בעילה זאת יש להראות שהרצון להתגרש נובע מהעילה עצמה, ולא מסיבה אחרת כך שהעילה מהווה רק תירוץ. במקור: תשי"ז פד"ג עמ' 139 – האישה אמרה: הוא רוצה להתגרש ממני בגלל הבזבזנות שלי וזה שאין לנו ילדים 10 שנים זה רק התירוץ. בית הדין קיבל את הטענה ולא חייב את הגט.

לא ניתן להעלות את הטענה לפני שחלפו 10 שנים. יש להמתין לתום התקופה.

בשיעור הבא נלמד על שתי הטענות הפופולאריות ביותר מעילות הגירושין. נראה שגם אלו לרוב לא מתקבלות, ונראה בסוף הקורס שכיום אין עילות גירושין, וכמעט שלא ניתן להתגרש אם אין הסכמה בין שני הצדדים.

16.06.2009 - שיעור מס' 10.

ראינו טענת מומים וגם שהתה עימו עשר שנים ולא ילדה שהן שתי עילות שקשה מאוד להוכיח אותן ובית הדין לא מקבל אותן. נדבר על שתי עילות יותר מקובלות וקצת יותר קל להוכיח אותם, אבל גם הן אינן קלות להוכחה. עוברת על דת משה ועוברת על דת יהודית.

עוברת על דת משה

עוברת על דת משה זאת הגדרה מדויקת שאומרת שאישה שגורמת לבעלה לעבור, בכוונה תחילה, על מצוות הדת, כשהיא יודעת שבעלה מקפיד על אותן מצוות. למשל היא יודעת שבעלה לא אוכל חזיר והיא מכינה לו תבשיל מחזיר ונותנת לו. כלומר צריך מס' רבדים:

1. שהיא יודעת שהוא שומר מצוות.
2. שהיא יודעת שזאת מצווה האסורה על פי דין תורה.
3. צריך ללא ידיעתו
4. צריך בזדון.

למשל אם אדם בא לבית הדין ואומר שאשתו גורמת לו לאכול לא כשר ולא הולכת למקווה. אגב, המקווה יותר חמור כי על המקווה יש עונש כרת. אישה אומרת שבעלה חילוני בכלל. הוא לא שומר מצוות, מתגלח בסכין, אוכל ביום כיפור, ופתאום מקווה חשוב לו ?

בית הדין יבדוק מה קורה עם אותו אדם. האם הוא באמת מקפיד על מקווה, ושהאישה יודעת שהוא מקפיד, ושהיא יודעת מה המשמעות של מקווה, ושהיא לא הלכה למקווה וסיפרה לו שכן הלכה למקווה – להוכיח את כל זה, זה בלתי אפשרי כמעט.

למשל גילוח בסכין זאת עבירה יותר חמורה מאכילת חזיר כי זה מעבר על חמישה לאווים ואכילת חזיר זה מעבר על לאו אחד בלבד.

להוכיח את הכול בכדי להכריז עליה עוברת על דת משה זה קשה מאוד. בעיקר אם מדובר בזוג חילוני.

כשיצוקים תוכן לתוך העילה היא כמעט בלתי ניתנת להוכחה ולביצוע בבית הדין.

למשל הבעל חוזר בתשובה ולאישה לא מתאים, והיא ממשיכה לעבור על המצוות, למשל להדליק טלוויזיה ועוד דברים שגורמים לו לעבור על מצוות. השאלה האם זה יחשב כעוברת על דת משה ? כשהם התחתנו הם היו חילוניים, נכון. אבל קורה שמישהו חוזר בתשובה.

הגישה של בתי הדין הרבניים שאם הוא באמת חוזר בתשובה, ולא סתם שם כיפה לצורך המשפט, אזי בית הדין נוטה לקבל את העילה. אבל, אומר לבעל תן לה את הכתובה.

יש מספר מצומצם של הרכבים שיתרו באישה ויגידו לה שעליה לעשות כך וכך. הם יאמרו לה שאם לא תעמוד בדברים הללו, אזי היא תפסיד את כתובתה.

34. כתובות עב, א

מתני'. ואלו יוצאות שלא בכתובה: העוברת על דת משה ויהודית. ואיזו היא דת משה? מאכילתו שאינו מעושר, ומשמשתו נדה, ולא קוצה לה חלה, ונודרת ואינה מקיימת. ואיזוהי דת יהודית? יוצאה וראשה פרוע, וטווה בשוק, ומדברת עם כל אדם. אבא שאול אומר: אף המקללת יולדיו בפניו. רבי טרפון אומר: אף הקולנית. ואיזוהי קולנית? לכשהיא מדברת בתוך ביתה ושכיניה שומעין קולה.

39. תיק 65/תשי"ח, פד"ר ג 346

פסק - דין הוגשה לפנינו תביעה מצד האשה לצו הפרדה זמנית נגד הבעל עד לבירור סופי ותשלום מזונות בשיעור מאה ל"י לחדש. הנימוקים לתביעה: הבעל מרעיב אותה, והרביץ בה בצורה חמורה בליווי צעקות בכל מיני דברי לעז, וזאת בהיותה בחדשי הריון וכהוכחה לכך הוגשה תעודה רפואית חתומה ע"י ד"ר ג' מתאריך /שנים עשר בספטמבר חמישים ושבע/ האומרת: בדקתי היום את הגב' א' ומצאתי אותה במצב של התרגשות גדולה, דופק מהיר מאד, פעולות הלב מוחשות, בבדיקה כללית מצאתי סימנים אדומים על הצוואר, גב ובטן וגם על הזרועות, הסימנים הנ"ל הם כתוצאה ממכות במכשיר כהה, הנ"ל מתאוננת על כאבי בטן. הנ"ל זקוקה לשכיבה במטה לפחות חמשה ימים בגלל הפלה צפויה.

צד הבעל השיב כי האשה גרמה לחיים הרעים בין הזוג בגלל אופיה והעלמת מחלתה הנפשית והגופנית ע"י משפחתה לפני הנשואין, ובידם גם להוכיח כי האשה התנהגה בצורה בלתי הוגנת עם גברים זרים, כמו"כ לא שמרה על טהרת המשפחה כראוי, מתנהגת בצורה לא נורמלית בחיי מין, ואינה יודעת לטפל במשק בית ואף לא להדליק פתיליה. הבעל הכחיש שהרביץ לה וטען שרק עקם ידיה, וב"כ הבעל הוסיף שלוא היא שהרביץ לה פעם אחת, היה זה בגלל שספרו לו על התנהגותה הבלתי הוגנת עם גברים זרים, ולפי דעתו ספק גדול אם היא מותרת לו על פי דין.

מסקנות א. א. עד אחד אינו נאמן להעיד על אשה בדבר מכוער או שהיא עוברת על דת. ב. יש סוברים שאם העד מהימן לבעל כבי תרי נאמן אבל במה דברים אמורים - כשהוא מהימן ליה גם בשאר מיילי וכשלא הרגיל קטטה עם אשתו ובשאינה מכישתו. ב. **אשה שמאשימים אותה בהתנהגות בלתי צנועה אינה נקראת עוברת על דת אלא אם התנהגה כך מחמת חציפות או פריצות והיא רגילה בזה אבל לא במקרה בעלמא. ג. עוברת על דת ללא התראה קודמת מצד הבעל אינה מפסידה כתובתה ואף אין מצוה לגרשה. ד. אין הבעל יכול לבוא בטענות כלפי אשתו לאחר תקופת הנישואין כי איננה מוכשרת לטפל במלאכת הבית, כי בודאי ידע על כך מיד ונתרצה. ה. **בעל המכה את אשתו בי"ד מתרין בו פעם או שתים ורק לאחר שאינו מציית יש אומרים שכופין להוציאו.****

ראה הדגשות בפסק הדין.

הגישה בעוברת על דת משה היא שצריך להוכיח שהיא גורמת לך לעבור על מצוות הדת באופן שיטתי ברמה כזאת שהיא גורמת לך להפרעה מכוונת לחיי המשפחה, כלומר משהו שאתה לא יכול לעבור עליו לסדר היום.

אם אתה מספר לבית הדין שהיא לא טובלת ואתה חי איתה כך חמש שנים ואף מקיים איתה חיי אישות, בית הדין לא יקבל את הטענה.

אם תאמר שאתה מקפיד מהיום והלאה אז יתנו לה התרעה של חצי שנה ואחרי זה יצטרך הבעל להוכיח שהיא לא עומדת בהתראה והיא יודעת שאתה לא מסכים ובמשך החצי שנה גם לא שכבת איתה.

כלומר כמעט בלתי אפשרי להשתמש ולהוכיח עילה זאת.

עוברת על דת יהודית.

42. רמב"ם, הלכות אישות, פרק כד הלכה יב

ואיזו היא דת יהודית, הוא מנהג הצניעות שנהגו בנות ישראל, ואלו הן הדברים שאם עשת אחד מהן עברה על דת יהודית: יוצאה לשוק או למבוי מפולש וראשה פרוע ואין עליה רדיד ככל הנשים, אע"פ ששערה מכוסה במטפחת, או שהיתה טווה בשוק וורד וכיוצא בו כנגד פניה על פדחתה או על לחיה כדרך שעושות הגויות הפרוצות, או שטווה בשוק ומראה זרועותיה לבני אדם, או שהיתה משחקת עם הבחורים, או שהיתה תובעת התשמיש מבעלה בקול רם עד ששכנותיה שומעות אותה מדברת על עסקי תשמיש, או שהיתה מקללת אבי בעלה בפני בעלה.

זאת עילה שתמיד כמעט מתקיימת, וכמעט כל עו"ד מכניס אותה אומר שהאישה הולכת לחוף ים מעורב, לובשת ביקיני, ועשתה קעקוע ועוד, לכאורה יש עילה.

אבל זה לא פשוט בכלל. אם למשל מדובר בזוג חילוניים שזו אורח חייהם הטענות לא יתקבלו. או אם הבעל טוען שהאישה מקללת אותו וגם הוא מקלל גם ידחו את הטענות.

הדבר שהכי קשה להוכיח הוא, שאין לדברים סיבה, ושמדובר בדבר שיטתי ולא במשהו חריג וחד פעמי.

אין כמעט פס"ד שמתייחס לעילה של עוברת על דת יהודית, שלא מביא את המקור הבא :

44. שו"ת הרשב"א, חלק א, סימן תקעא

אשכנז, אל הרב רבי חיים בן הרב רבי יצחק ז"ל אור זרוע מעיר ויאנא. אמרת כי מרת ארלוגה מתקוטטת על בעלה רבי יונה. ומתוך הקטטה פרצה ויצאה בשוק ואמרה בקול רם לבעלה שהיה מין. ושראתה אותו מקלקל עם עבדו ופעם אחת עם בנו ועוד קלקל עם עדים שהיו לה. ויצאה בשוק וצעקה על זה בפני גוים וישראלים רבים. ומתוך כך פרעה ראשה ונתגלו זרועותיה וקצת תחת זרועותיה. וגם שכרה גוי אחד לילך לפני השלטון כדי לשרוף בעלה מפני זה. ... וכן במה שבאו לחייבה לצאת שלא בכתובה מדין עובר על דת משה ויהודית בשפרעה ראשה וקצת זרועותיה. זה אינו אלא כשעוברין על דת משה ויהודית. ועוד שלא אמרו אלא ברגילה בכך. אבל אם גלתה ופרעה ראשה באקראי או שדברה עם הבחורים פעם אחת דרך מקרה ודאי לא הפסידה כתובתה...

מדובר באדם שאשתו טענה שעבר על הדת היהודית (שהיה מין).

המקור אומר שאם מדובר במשהו חד פעמי היא לא מפסידה את כתובתה.

המסקנה שבתי הדין למדו ממקור שיש לבדוק :

1. הם בודקים שהיא עוברת על דת יהודית ברמה של משהו **שיטתי**.
2. **שהבעל לא יכול לחיות עם זה** – עם הקללות שלה, עם הצעקות שלה ועם המשחקים עם הבחורים.
3. ובודקים **מהי הסיבה לזה?** מה גרם לזה? למשל במקור זה היה במסגרת ריב.

45. תיק 174/ט"ו, פד"ר א 333

פסק - דין הצדדים הם בעל ואשה שנישאו זו לזה בשנת תש"ח, ולהם שני ילדים, הגדול בגיל שש והקטן בגיל ארבע.

הבעל הגיש תביעה לגרושין, בטענה שביום /שלושה לנובמבר חמישים וארבע/ שפכה עליו האשה חומר נוזל חריף כדי להרגו או לעשותו בעל מום. הנוזל ששפכה עליו פגע בו קשות בעין ושכב תקופה מסוימת בבית חולים לחולי עינים ואבד לו כושר הראיה בעין אחת. המשטרה אסרה אותה בגלל פעולה זו והאשימה אותה בעבירה פלילית. על סמך זה הוא דורש לחייב את האשה לקבל גט בלא כתובה. **לכאורה אין יותר עוברת על הדת היהודית מזה.**

לפי דברי הבעל מעשה שהיה כך היה: לפני המקרה הזה היו ביניהם סכסוכים על רקע של בזבז כספים על ידה. הוא אמר לה שרוצה לגרשה, והיא סירבה להתגרש. ערב אחד חזר הבעל הביתה ונכנס למטבח לאכול. האשה גם היא נכנסה למטבח והתחילה לדבר אתו על סיבת הסכסוכים ביניהם, היא שאלה אותו אתה רוצה להשלים אתי והוא ענה לה לעולם לא אשלים אתך, ואז נגשה לארון והוציאה דבר מה ושפכה עליו וצעקה: הא לך וברחה.

גירסת האשה על המקרה היא אחרת. לפי דבריה הוא התקיף אותה בנוזל החריף, והיא התגוננה ואז נשפך עליו הנוזל, אמנם נכון שהוא נפגע יותר קשה, אבל גם היא נפגעה.

בגלל זה שהוא נפגע יותר קשה האשימה המשטרה אותה בפעולה זו, אבל אין זה משמש הוכחה שהיא עשתה דבר זה.

לפי דברי האשה סיבת הסכסוכים ביניהם היא, שהבעל נתן עיניו באחרת, לכן הוא רוצה לגרש אותה. היא רוצה גם היום בשלום.

נתקבלה בפנינו עדות בעל פה והוכחות ע"י מסמכים על קשרי ידידות שהיה לבעל עם בחורה אחת. הבעל לא הכחיש את הדבר. ...

ולפי זה לא מוכח כלל מדברי הרשב"א דאשה שעשתה מעשה והלשינה על בעלה להרגו מחמת כעס וקטטה שהיתה ביניהם, שלא תהא דינה כעוברת על דת שיוכל בעלה לגרשה בעל כרחו, כיון דלגבי לגרשה בעל כרחו לא צריכה התראה, א"כ גם כשעשתה זאת מחמת כעס וקטטה מקרי עוברת על דת. והא דכתב הרשב"א דלא מקרי עוברת על דת בזה שיצאה וראשה פרוע וזרועותיה מגולות משום שהיה זה מחמת כעס וקטטה, כבר ביאר כוונתו הבית שמואל סימן קט"ו סקי"א דוקא בכה"ג דגלתה מחמת כעס אז אמרינן דלא עשתה מחמת פריצות, אלא דוקא כשרגילה לעשות כן אז לא תלינן בשום סיבה, אבל אם מגלה זרועותיה בלי סיבה אז אפילו לא רגילה לעשות כן, הרי היא עוברת על דת. והיינו דהא דיוצאות לשוק וראשה פרוע וזרועותיה מגולות היא עברת /עוברת/ על דת, משום שמעשה כזה הוי מעשה של פריצות, ועל כן אם עשתה זאת מחמת כעס שאז היא כשטה אין זו הוכחה על מעשה פריצות, משא"כ באשה שהלשינה על בעלה להרגו, עצם המעשה הזה עושה אותה לעוברת על דת, א"כ יש לומר דגם כשעשתה זאת מחמת כעס וקטטה מקרי עוברת על דת.

אולם נראה דאין לקבוע בזה כללים קבועים, אלא בכל מקרה יש לדון לפי מידת הכעס והצער שגרם לה הבעל, ובמידת התגובה שהגיבה על זה האשה, כגון במקללת את יולדיו לאחר שהוא מכה ומצער אותה דכתב מהרא"ם הנ"ל דלא מקרי עוברת על דת, והיינו משום דמידת התגובה של האשה בשעת צערה וחמימותה מתאימה למידת הצער שגרם לה הבעל, אבל אם במקרה כזה שהבעל מכה אותה ומצער אותה, האשה תשפוך על בעלה תמצית חומצן בכוונה תחילה לעוור אותו בכדי להתנקם בו, בודאי שדינה כעוברת על דת. (0057-0000) דוגמא לזה מצינו בשו"ע חו"מ סימן שפ"ח סי' ז' דפסק הרמ"א: "א דאדם המוכה מחבירו יכול לילך לקבול לפני עכו"ם אעפ"י דגורם למכה היזק גדול, ושם בסעי' ט' אסור למסור לישראל ביד עכו"ם בין בגופו בין בממונו,,, ואפילו היה מיצר לו ומצער. הרי שיש הבדל במידת צערו וחמימותו והכל לפי הענין והמסיבות.

מעתה ניחזי אנן בנידון דידן, אפילו אם נתפוס כגירסת הבעל שהאשה שפכה עליו את תמצית החומצן בכוונה תחילה לעוור אותו בכדי להתנקם בו, אבל מכיון שהבעל היה מורד בה ונתן עיניו באחרת, ולפני המקרה הזה התחננה לפניו האשה שישלים אתה והוא ענה לה שלעולם לא ישלים אתה, והרי אין לך כעס וקטטה גדולה יותר מזה, שהאשה מתחננת על נפשה ונפש ילדיה בפני בעלה לחיות בשלום ולא להרוס את הבית והמשפחה, והבעל עונה לה שלעולם לא ישלים אתה, א"כ אם האשה עשתה את המעשה הזה למרות שיש בפעולה זו עוון פלילי ועבירה חמורה, אבל היא לא נחשבת כעוברת על דת, כיון שעשתה זאת בעת כעסותה כל כך גדול שאז הרי היא כשטה, ועל זה נאמרו דברי הרשב"א הנ"ל:

ועוד שבשעת הכעס היה ובשעת הכעס הרי היא כשוטה ואין השם ומצוותיו כנגדה באותה השעה.

ועוד דכל עיקר הטעם שעוברת על דת יוצאת בלא כתובה, זה אינו משום מעשה עבירה שעשתה האשה, כמש"כ הרא"ש בפרק המדיר בכתובות דעוברת הדת לא מקרי אלא במכשלת את בעלה, אבל אם היתה עוברת בשאר עבירות כגון שהיא עצמה אכלה דבר איסור לא הפסידה כתובתה ועיי' במל"מ בפ"ב מהלכות סוטה ה"א, והיינו דעיקר הטעם של עוברת הדת /על דת/ הוא לא משום מעשה העבירה, אלא משום דבמעשיה היא גורמת להפרעה ולקלקול בחיי המשפחה התקינים בינה לבין בעלה.

ולפי זה במקרה אשר לפנינו שהדבר ברור שלולא התנהגותו של הבעל כלפי האשה לא היו מגיעים לדבר כזה שקרה ביניהם, וא"כ אף שעצם המעשה הוא עון פלילי ועבירה חמורה, אבל מצדה אין זה גורם להפרעה בחיי המשפחה שלהם בעתיד, כיון שהאשה טוענת שהיא בכל לבה רוצה בשלום, ואנו משוכנעים שבכנות היא אומרת שהיא רוצה בשלום, והדבר תלוי רק בבעל להשלים אתה ואז מובטחים לו חיי שלום בלי שום פגיעה והפרעה מצד האשה, לכן אין דינה כעוברת על דת.

ומה שהבעל טוען שלא יכול להשלים עם האשה מפני שהוא מפחד שהיא תשפוך עליו עוד פעם תמצית חומצן, אין בדבריו כלום, כי הלא האשה, משוכנעים אנו, רוצה בשלום, והדבר תלוי רק בבעל להשלים אתה ואז מובטחים לו חיי שלום בלא שום פגיעה והפרעה מצד האשה. לכן אין לחייב את האשה לקבל גט, ומכיון שאין לחייבה לקבל גט, הבעל חייב במזונותיה.

במקור זה לא מדובר רק על צעקות כאן מדובר ממש על תקיפה פיזית - היא שפכה עליו חומצה, הוא איבד עין, היא הואשמה והורשעה בפלילים ואף נאסרה בגין כך. – זהו לכאורה טענת עוברת על דת יהודית קלאסית וללא עוררין.
הבעל טוען שהיו סכסוכים על רקע של בזבזי כספים. יום אחד הגיעה לבית ולאחר שנשאל האם הוא מעוניין להשלים עימה והוא סירב, היא שפכה עליו את החומצה וברחה.
האישה אמרה שהוא התקיף אותה בנוזל ושהיא התגוננה וכתוצאה מכך הנוזל נשפך גם עליו והוא איבד עין. – גרסה זו של האישה הופרכה במשפט הפלילי. וכן סיבת הסכסוך היא לא האירוע הפלילי ואיבוד העין, אלא בגלל שהוא נתן עינו באחרת.
אומר בית הדין – אם בעל מכה את אשתו ומצער אותה והיא מקללת ומחזירה לו ומוציאה לו עין זה לא מידתי, בוודאי שהיא עוברת על דת.
ועקרונית נראה שיש לחייב את הבעל, היות שהבעל הודה שלא הסכים להשלים עימה. הבעל אמר שאינו יכול להמשיך לחיות עם אישה שמוציאה לו עין.
בית הדין מגיע למסקנה שלמרות שהמעשה חמור ועבירה פלילית, מצידה זה לא מפריע לחיי המשפחה, כי היא רוצה לחיות בשלום וזה תלוי רק בבעל שישלים עימה. ולכן היא אינה עוברת על דת. ולא נותנים לו גט.

מה קורה כשזה הפוך? **כשהבעל תוקף את אשתו.**
מקור שלא בדפים - תיק מס' 51212/סא נ' ע – המקור יוזכר בהמשך בהקשר אחר.

מדובר על מצב שבעל זרק על אשתו צלחת פלסטיק.
האישה דרשה גירושין בטענות של אלימות פיזית וכלכלית. הוא הרביץ לה, דחף אותה וזרק עליה צלחת פלסטיק (מדובר באלימות פחותה מהמקור הקודם שם האישה הוציאה לו עין). וזה במסגרת ריב.
הוא מודה שזרק עליה צלחת פלסטיק בלבד.
אומר בין הדין : נראה שיש לחייב את הבעל בגט כלפי אשתו מטעם של עובר על הדת מכיוון שהבעל אלים ומודה על אלימותו והכאת אשתו. הבעל אף השתולל בבית הדין והכה את עצמו. בית הדין מגיע למסקנה שהתנהגות הבעל בהמתית ושהוא עובר על דת, לפיכך, הם פוסקים לבעל לתת גט פיטורין לאשתו ויפה שעה אחת קודם.

מקור 46

שם האישה איימה על בעלה בסכין. הוא התעורר וראה את אשתו מאיימת עליו בסכין.
שם לא הייתה לבעל מישהי אחרת.
בית הדין אמר שזה לא פרופורציונאלי וחייב אותה בגירושין מטעם עוברת על דת.

אם העילות כלפי נשים רמת ההוכחה שצריך היא גבוהה יותר מאשר אם העילה הפוכה כלומר כלפי הבעל. – זאת תחושה של המרצה, לא הלכה, או משהו מוצהר.
המסקנה : אם מייצגים בעל ויתכן שיש לו מישהי אחרת אין לו מה להתקרב לבית הדין הרבני. כי כמעט כל מה שאישה תעשה לו יהיה בפרופורציה.

בשיעור הבא נעבור על שתי עילות נוספות : **1. זנתה תחתיו 2. מעשה כיעור** – אלו שתי עילות כלפי נשים בלבד ולא כלפי גברים.

זנתה תחתיו

היה מקרה שבעל התקבלו כל טענותיו וקיבל גט כולל ללא חיוב ממזונות וכתובה. מגיעה למסקנה שעם אישה אחרת לא יהיה יותר טוב. לפיכך, הוא מתחרט וחוזר בו. האם הוא יכול לחזור בו?
התשובה היא שבכול העילות הוא יכול לחזור בו למעט זנתה תחתיו. בעילה זאת הוא אינו יכול לחזור בו. לפיכך יש להיזהר ולא לטעון את העילה הזאת אם לא סגורים שרוצים להתגרש ואם לא יכולים להוכיח אותה.

מקרה שמגיע הבעל מבלי להודיע. ורואה את אשתו עם השכן. הוא נוקם עם אשת השכן.
מגישים תביעות גירושין הדדיות. שני הבעלים בטענה של **זנתה תחתיו**, כל אחד כלפי אשתו. האם לשני הבעלים האלו יש עילה ?

מקרה אחר זוג הולכים למסיבת חילופי זוגות. בהשפעת הבעל. בסוף הבעל מתחרט ומגישים תביעה בעילה של **זנתה תחתיו**. האישה אומרת, הוא ביקש. האם בסיטואציה זאת תהייה לבעל עילה ?

23.06.2009 - שיעור מס' 11.

זנתה תחתיו, מעשה כיעור.

מדובר בשתי עילות הקשורות זו לזו. כי בדרך כלל אי אפשר להוכיח את העילה של "זנתה תחתיו". כדי להוכיח אותה יש להוכיח כי קוימו יחסי מין של ממש, מה שנקרא בשפה ההלכתית "מכחול בשפורפרת" עם הגבר הזר.

כל שאר סוגי קיום יחסי מין הם "מעשה כיעור" מבחינת ההלכה וזה לא "זנתה תחתיו". לאור פסיקת העליון לאחרונה לא ניתן להציג תצלומים של קיום יחסי מין. כלומר אף אם יש למישהו צילומים כאלו לא יוכל להציגם ולא יוכל להוכיח את העילה "זנתה תחתיו". כלומר אם האישה לא מודה שהיא קימה יחסי אישות עם גבר זר כמעט שלא ניתן להוכיח את העילה.

אם הבאתי ראיות שאישה נכנסה למלון עם גבר זר ויצאה ממנו בבוקר. המכסימום שיתקבל הוא "מעשה של כיעור".

בכדי להבין עד כמה קשה להוכיח את העילה יסופר על מקרה מהמציאות: האישה צולמה כדלהלן: יוצאת עם בעלה מהבית, מגיעה לעבודה של בעלה מורידה אותו, ממשיכה ונפגשת עם בחור צעיר שהתיישב לידה ברכב, הגיעו לראשון לציון שם היא מתיישבת עליו, תוך כדי הישיבה עליו היא הורידה את השמלה והעבירה אותה לאחור, נראו בסרט גם תנועות עליה וירידה. המכסימום שהאישה קיבלה בפסק הדין זה "מעשה כיעור".

גם ב"מעשה כיעור" וגם ב"זנתה תחתיו" האישה תאבד את כתובתה. אלא שב"מעשה כיעור" לעיתים בית הדין דורש תנאי מקדים, אותו יש להוכיח קודם, והוא שהאישה עברה "קינוי וסתירה" = לקנא ולהסתתר. המשמעות שהמשפט העברי קובע שהבעל בטרם הוא מגיש נגד אשתו תביעת גירושים ומאשים אותה ב"מעשה של כיעור", צריך להיות שלב מקדים של "קינוי וסתירה" – זה אומר שהבעל צריך לומר לאישה על מישהו ספציפי שהוא לא מרשה להיפגש איתו – זה "קינוי". אם האישה נפגשת בכול זאת עם אותו מישהו ספציפי בחדר סגור, או במקום שלא ניתן לראות אותם, זה "סתירה". רק אם יש אלמנטים אלו היא עברה "קינוי וסתירה" ובעקבות זאת היא תאבד את כתובתה. אם לא הוכח "קינוי וסתירה" יכול להיות "מעשה כיעור" והגם שהגבר יקבל גט, האישה לא תפסיד את כתובתה.

אחת הטעויות של עורכי הדין היא שהם הולכים לבית הדין עם העילה "זנתה תחתיו" אפילו יש להן תמונות כאלו ואחרות, אבל הראיות אינן מספיקות. מה שיקרה בעקבות הטענה ובמידה שהטענה לא תוכח הוא שאישה תהייה אסורה על בעלה, העילה של "זנתה תחתיו" לא תוכח, לא יהיה "קינוי וסתירה" והאישה תקבל גט ואת הכתובה ובכך תשיג את מה שהיא רצתה. גם אם האישה אומרת שיש לה מישהו, שהיא בוגדת ושהיא רוצה להתגרש, ואם הבעל לא מסכים להתגרש, גם אז היא לא "זנתה תחתיו" המכסימום שהיא תפסיד זה את כתובתה, וזאת רק אם בעלה ירצה להתגרש ממנה. מעבר לכך אין בעדותה שום דבר.

יש אפילו דעה בבתי הדין הרבניים שאסור לתת לאישה גט במצב כזה כי זה עלול לגרום לכול אישה שמעוניינת בגט, ובעלה מסרב, לומר זאת וזה יהפוך את בנות ישראל לבלתי צנועות. החזקה היא שהיא אומרת זאת בגלל "שמא נתנה עינה באחר" ולא מאמינים לה. אם בעלה יאמר שהוא מאמין לה הוא אוסר אותה על עצמו וזאת הטעות.

מדוע העדות שלה תופסת לעניין הכתובה ולא תופסת לעניין "זנתה תחתיו"?
היות שההודעה שלה תופסת לעניין ממוני, כלומר לכתובה, כי בעניין ממוני הודאת בעל דין כמאה עדים. אבל לא תופסת לעניין של עריות, כלומר לא לעניין גירושין.

ואין נפקא מינה מי אשם. גם אם האישה תאמר שהבעל אשם והוא שכנע אותה ללכת למסיבה של חילופי זוגות, היא תפסיד את כתובתה.

או למשל, אם זוג פרוד זמן רב. הבעל חי עם אישה אחרת. האישה אמרה שרק אחרי שהבינה שבעלה עזב אותה לטובת אישה אחרת החליטה ללכת גם היא עם גבר אחר, גם במקרה כזה היא תפסיד את כתובתה. היה מקרה שהיא קיבלה את הכתובה ולאחר שנתיים התגלה שהייתה עם גבר אחר. בית הדין חייב את האישה להחזיר לגבר את הכתובה שניתנה לה.

גם כשיש חיוב בגט הבעל יכול שלא לתת את הגט ומצידו שיפעילו נגדו סנקציות.
לפיכך, המסקנה של המרצה היא שנישואין אזרחיים זה הטוב ביותר. כי רק בהם לא ניתן למשוך ולמשוך, כי בסופו של דבר בית הדין יבטל את הנישואין הללו. נכון שבנישואים אזרחיים לא מגיע לאישה כתובה אבל לעיתים זה כדאי.

כאמור במידה שיש צילומים של האישה בוגדת לא ניתן להגיש אותן לבית הדין. הגשה של התמונות עלולה להוביל את האישה להתלונן במשטרה כנגד בעלה על חדירה לפרטיות, האזנות סתר וכד' אבל אם בכול זאת התמונות מוגשות לבית הדין והצד השני מתנגד, בית הדין לא "פראייר" הוא ישאל את האישה למה היא מתנגדת, אולי התמונות נכונות? אם האישה מתמידה בסירובה בית הדין עשוי לקבל את הטענה של "מעשה כיעור". לא יהיה כאן "זנתה תחתיו".
היתרון של זה הוא שאם לא יהיה כאן "קינוי וסתירה" עדיין היא תקבל את כתובתה וכן אם בעתיד הם יתחרטו והיא תרצה להינשא לאותו אדם היא לא אסורה עליו ותוכל לעשות זאת.
ככלל כטקטיקה משפטית אם יודעים שהאישה בגדה לבוא עם מכשיר הקרנה – D.V.D. וכד' גם אם אין כלום לרוב הצד השני יתנגד וזה יפעל לטובתנו. אבל יש סיכון שהוא כן יסכים וזאת בעיה.

אם בעל אומר "אשתי זנתה תחתיו" הוא אוסר אותה על עצמו ולא על אחרים. כי לפי ההלכה אדם יכול להטיל על עצמו איסורים אבל לא על אחרים.

המייחד את העילה "זנתה תחתיו" היא שאם הטענה הוכחה, הבעל לא יכול לחזור בו. בכול שאר העילות הבעל יכול לחזור בו בכול רגע נתון ולכן יש להיזהר כאשר מעלים את העילה הזאת.
הודאה של האישה שבגדה והכחשה של הבעל לא תאסור את האישה על בעלה.
הודאה של הבעל והכחשה של האישה כן תאסור את האישה על בעלה.
לפיכך מדובר בעילה מסוכנת לבעל שעשוי לאסור את האישה על עצמו.

53.

תיק 2496/תשי"ב, פד"ר א 55 - בבית דין הרבני הגדול.

פסק - דין הצדדים הם בעל ואשה, ולהם ילד בשם ד' שהנו עכשיו בן שלוש עשרה שנה. טענות התובעת: נישאנו בשנת /אלף תשע מאות שלושים וארבע/ ואני אז בת עשרים, ובעלי קשיש ממני בעשרים שנה. זה למעלה מעשר שנים שאין בינינו חיי אישות. שנה וחצי אחרי לידת הילד לקה בעלי בחוסר כח - גברא מוחלט. אחרי שהמשכנו לגור בדירה אחת שבע שנים, מבלי שיהיה איזה מגע אישות בינינו, עזבתי את הבית ועברתי לגור בנפרד.

אני אני דורשת לחייב את הנתבע במתן גט. אינני מציגה דרישות כספיות בקשר לגט, על הכתובה מותרת.

כן אני דורשת לחייב את הנתבע במזונות עד הגט בסך - /חמישים/ ל"י לחדש עבורי ועבור הילד. הנתבע הוא פקיד, אני עובדת כאחות.

תשובת הנתבע: שנינו מעיר אחת. לא רציתי להנשא לה, היא חזרה אחרי. היא עכשיו בת /ארבעים ושתיים/, אני למעלה מששים. אחרי שעברה לגור אצלי נישאנו. בעצם לא אהבתי אותה. שש שנים אחרי הנשואין נולד לנו הילד. זה שבע שנים שאין אנו חיים חיי אישות. אשתי השתדלה שלא יהיה לי כח - גברא; אינני זוכר אם זה היה לפני לידת הילד או אחרי זה. גם לפני זה לא היו החיים בינינו נורמליים, היא לא רצתה לחיות אתי והשתדלה שהחיים בינינו לא יהיו נורמליים.

במקום עבודתה של אשתי עבד פקיד בשם ג'. אשתו היתה חולה ולא היתה בבית. אשתי החלה לבא אליו יום - יום. היתה חוזרת הביתה בשעה מאוחרת. פגשתיה אתו בשעה /שתיים עשרה/ בלילה, פעם פגשתי אותם שלובי זרוע. היא החלה לבוא אתו במגע, ולכן לא היתה צריכה לי. אחרי זה עזבה את הבית ועברה לגור עם ג'. היא גרה אתו עד היום. הם גרים יחד בחדר וחיים כבעל ואשה. היא שינתה את שם משפחתה משם המשפחה שלי - ב', לשם המשפחה שלו - ג'.

אינני מוכן לתת לה גט, אלא אם כן תעביר על שמי את המגרש הרשום על שמה, כפצוים עבור החיים הרעים שהיו לי אתה ותמסור לי את הילד. העובדה שהילד אצלה משפיעה עליו לרעה באופן מוסרי; הוא קורא לג' אהוב - אמא.

אני דורש שהילד יהיה אצלי כפי הדין. כן אני דרוש בדיקת דם לברר אם הילד שלי. אמנם נכון שעד שהילד הגיע לגיל /חמש - שש/ לא היה לי שום חשד שהוא אינו שלי, אבל עכשיו, לאור התנהגותה, נולדו אצלי החששות.

תשובת התובעת: עברתי לגור לשכון יחד עם הילד, הדירה היא בת /שנים וחצי/ חדר והול, לחדרים נכנסים דרך ההול: חצי שנה אחרי זה נכנס לגור אצלי כשכן מר ג'. אשתו מתה, והוא גר בחדר ששכר אצלי, יחד עם ילדו.

החיים עם בעלי היו קשים והחלטתי להנתק מהם. כצעד ראשון החלפתי את שמי לג', על שם הסבתא שלי שקראו לה ג'. החלפתי את שמי אחרי שג' נכנס לגור אצלי. אין לי יחסים עם ג'. הוא אצלי שכן ומשלם שכ"ד, חוזה שכירות אין בינינו. אינני יודעת מה חושבים השכנים על זה שאנו גרים יחד. אין זה נכון שהילד קרוא לג' אהוב - אמא. הילד אינו רצה ללכת לאביו כי הוא אינו מתעניין בו כלל.

...

תביעת הגרושין כאן יש לה להשען על שני יסודות: (א) טענת האשה שאין לבעל גבורת אנשים. (ב) טענות הבעל בדבר התנהגותה של האשה. נתחיל בנקודה השניה. האשה גרה בדירה אחת עם גבר זר, והבעל טוען שהיא חיה עם גבר זה כאשה עם בעל. לכאורה, לדברי הבעל, הרי האשה אסורה עליו, דשויא אנפשיה חתיכא דאיסורא, ועליו לגרשה.

אמנם, לולא היתה האשה דורשת גט, לא היה הבעל יכול להפקיע שעבודיה עליו, אחרי החרם דרבינו גרשום, ולגרשה נגד רצונה, בטענה שהיא אסורה עליו. שאין מאמינים לו, וחיישין שטוען כן משום שנתן עיניו באחרת, כשם שאין מאמינים לאשה הטוענת שהיא אסורה לבעלה, עיי' שו"ע אבע"ז סימן קע"ח, ס"ט ברמ"א.

אבל מכיון שהאשה דורשת גט, למה לא נקבל דבריו שלפיהם עליו לגרשה, אחרי שהיא מוותרת על שעבודיה נגדו. וכן מבואר בתשובות חכם צבי שאלה ג', לענין אשה האוסרת עצמה על בעלה, והבעל דורש גט. וכתב שם: כיון דשויא נפשה חתיכא דאיסורא, אסורה,, אלא,, מותרת משום חשש דעיניה נתנה באחר, אבל בכאן הרי הבעל צווה ורוצה לגרשה,, אולם, הרי הבעל אינו טוען שראה בעצמו, או שיש לו עדים שראו שאשתו חיה עם גבר אחר; הוא רואה אותה, לפי דבריו, רק מטיילת שלובת זרוע עם הגבר, והרי ע"י זה אין אשה נאסרת על בעלה. הנחתו שהיא חיה עם הגבר היא רק על יסוד העובדא שהיא גרה עם הגבר בדירה, ובצרוף המסתבר לו לפי המסיבות ודאי הדבר לו בשכלו שהיא חיה עם גבר זה. ואם כן אנו בבואנו לדון בדבר הרי עלינו לקבוע רק על סמך העובדא והמסיבות הללו ולדון אם יש בהן כפי שהן, או אפילו רק לפי דברי הבעל, לאסור אשה על בעלה. כי אם אין בהם כדי לאסור אשה על בעלה, הרי לא אסרה הבעל עליו ע"י הבנתו. ונחזי אנו, העובדא הברורה כאן היא שהאשה גרה זה שנים בדירה אחת עם ג'. אם נגדיר זאת לפי הדין, הרי נקרא כיעור ולא יותר. הטענה שגם הילדים נמצאים בדירה, היא אולי טענה להתפלפל באיסור יחוד, אבל אין בזה למעט את הכיעור שבדבר, אשת איש העוזבת את בעלה גרה בקביעות בדירה אחת עם גבר זר. אם נוסיף לזה את העובדא שהיא עוזבת גם את שם בעלה וקוראת עליה את שם הגבר הזר, היש לך כיעור יותר גדול מזה. אין ספק שגם דרי הסביבה רואים אותם כזוג, חוקיים או לא חוקיים, גרים כבעל ואשה.

למרות שהאישה עברה לגור עם גבר זר, בית הדין פסק כאן "מעשה כיעור", ואם האישה לא הייתה מוותרת על כתובתה, היא הייתה מקבלת אותה. זה ממחיש את הקושי שבדבר.

רועה זונות.

כל העילות שיש ושלמדנו אותן הן הדדיות, חוץ מ"זנתה תחתיו".
אין "זנה תחתיה" כלפי גבר. גבר שהלך עם אחרת זה לא "זנה תחתיה". אבל גם לגבר זה אסור בתכלית האיסור ושגבר שמקיים יחסים עם אחרות נקרא "רועה זונות".
אבל לעומת הקושי להוכיח בגידה של אישה, להוכיח בגידה של גבר הרבה יותר קל.
בספר משלי פרק כ"ט פסוק ג' – "איש אוהב חכמה ישמח אביו ורועה זונות יאבד הון".

הפרשן הרלב"ג כותב על כך "כי בעבור אישה זונה יבוא איש עד כיכר לחם, רוצה לומר שלא יישאר לו מהונו כי אם כיכר לחם כי יאבד הונו ועל זה אמרו ורועה זונות יאבד הון".
פרשנים נוספים כותבים אותו דבר.

מקרה לדוגמא:

אישה מגישה תביעת גירושים נגד בעלה בטענה שהוא מקיים יחסי אישות עם נשים אחרות, היא כורכת זאת גם בעניין הרכוש. האישה אומרת מגיע לי מהבעל א' ב' ג' ד' וכתובה והבית שרשום רק על שמי צריך להישאר רק שלי.

הבעל אומר שזה לא נכון לא בגדתי באשתי, וזה שהבית רשום על שמה זה בגלל הסתבכות בשוק האפור וכדי שלא יעקלו את הבית. אם היא רוצה להתגרש, אני מוכן, אבל לא מגיעה לה כתובה כי אין לה עילת גירושין, ואני מבקש בתמורה רק \$50,000 מתוך ערך הבית (כ \$800,000, שזה הרבה פחות מחצי).

האישה נשאלת איזה הוכחות יש לה? היא אומרת הוא עצמו מודה. בכך שהוא אומר שאיבד את הונו זה סימן שרועה זונות, כי כתוב בפסוק שרועה זונות מאבד את הונו.
למרבה הפלא הטענה התקבלה.

פסק הדין, בית הדין הרבני, כבוד הרב מ. י. מזוז אב בית הדין, תיק מס' 551-21-2

"האישה הוכיחה כי הבעל רועה זונות, ונימוקיה לחייבו בגט מטעם רועה זונות אף על פי שלא היו ראיות לבגידה עם אחרות. בעניינינו מודה הבעל כי הוא אדם לא מן השורה בנושאים הכלכליים שהודה בפרוטוקול מיום ד כסליו שעשה בשוק האפור בגין חובות וכולי עלמא ידעי שאין כוונתו לאפר פרה אדומה אלא לעסקים לא כשרים בלשון המעטה שעל פי רוב עוסקת המהמרים הכפיייתיים ודומיהם. כל אלו חברו יחדיו לחייב את הבעל לתת גט פיטורין לאשתו ויפה שעה אחת קודם"

מה שקרה הוא שהאיש ישב בכלא כחצי שנה, והאישה ויתרה על הכתובה בסופו של דבר וקיבלה גט.

מאין באה העילה והאיסור של "רועה זונות"? הרי גבר יכול להיות עם מספר נשים?
בעניין זה בתי הדין הרבניים פיתחו שתי דרכים:

דרך אחת, אומרת שברגע שבעל מקיים יחסי מין עם נשים אחרות, האישה מאבדת את האמון בו ולא יכולה לחיות בחיי משפחה שלווים וטובים. כלומר התא המשפחתי נהרס ואם אין סיכוי לשלום בית המקרה הזה נחייב את הצדדים בגט.

פסקי דין רבניים פד"ר אעמ' ה':

"המקרים כאלו שהבעל מודה שהוא רועה זונות או שיש הוכחות שהוא רועה זונות או שהוא חי או רוצה להבא לחיות עם אשתו בנידתה נגד רצונה, כמו באישה עוברת על דת הרי החיוב בגירושין אינו בגלל עבירות שאדם עושה, אלא בגלל הרס חיי המשפחה הבא כתוצאה מהנהגה זאת ולפיכך זהו סכסוך בין בעלי דין ודנים על פי הודאת בעל דין. וזהו ההבדל בין הנושאים כי עניין הכפייה לגירושים ברועה זונות אינו מצד העבירה שברעיה אחרי זונות כי

אין דין כפיה לגט בגלל עבירות שאדם עובר אלא הרס חיי המשפחה הבה כתוצאה מהנהגה כזו של הבעל ועקב קלקול חיי המשפחה שהבעל גרם זכאית האישה לדרוש גט".

כלומר בתי הדין הרבניים גוזרים מ"רועה זונות" "הרס חיי המשפחה" ומחייבים בגט, כולל כתובה, בשל כך, הגם שזו לא עילת גירושין.

הדרך השנייה היא האישה אומרת שהיא לא רוצה לקיים עימו יחסי מין בגלל שהוא קיים יחסי מין עם מישהי אחרת. על כך אומר בית הדין שהוא יכול להבין את האישה ושכתוצאה מכך נוצר מצב שהבעל לא ממלא אחר "חובת האונה" כלפי האישה, וזאת עילה לגירושין.

פדר ח' עמ' קכ"ד:

"מכל מקום דאף על גב שעל שאר עבירות כשאין נוגע לה אין כופים אותו על דת, מכל מקום רועה זונות נוגע לה ולאונתה, ורועה זונות ממאס בהיתר, ומים גנובים לא ימתקו, בוודאי שמאוס עליה ואפשר יש סכנה בדבר, ולדעת רמב"ם במעיש עליו כופין להוציא אלא אפילו חולקים במעיש עלי בהאי גבנה גם כן מודים. והרי בש"ס מבואר ובמורד מתשמיש כופים וכל שכן ברועה זונות דגרוע ביותר."

אומר בית הדין כיוון שבגלל הבעל, האישה מסרבת לקיים עם הבעל יחסי אישות, הוא פוגע "בחובת אונתה". הוא "מורד מתשמיש". בית הדין אומר שהיא מסרבת בצדק זה בגללו, הוא אשם. בסיטואציה כזאת כופין עליו לגרש, ועל זה נוסף שיש סיכון בדבר והוא יכול העביר לה מחלות.

במקרה כזה יקבלו הוכחות כגון שהבעל מודה או האישה תביא מישהי שתודה שהבעל היה איתה, או שחי עם מישהי או מביאים תמונות. זה שונה מהמקרה ההפוך שאישה מודה, שם מדובר על איסורי עריות ולא מספיק שהיא מודה.

המבחן

הבחינה תהייה כנראה קיים אחד שישלב בתוכו כמה נושאים שלמדנו. לענות קצר ולעניין. חומר סגור. לא צריך לזכור פסקי דין או מקורות, לזכור את ההיגיון של הדברים וניתוח משפטי נכון. אין בבחינה שום נתון מיותר, לכול נתון יש משמעות.

דוגמאות.

רוויטל נישאה לירון. לאחר שלושה חדשים נולדה להם בת. רינה, במשקל של 5 ק"ג.
ירון טען שרינה אינה ביתו, כי הכיר את רוויטל רק לפני 4 חודשים. לשם הוכחת טענתו מציע ירון לעשות בדיקת רקמות. חווה דעתך.

- א. על פי המשפט העברי, אין צורך בבדיקות רקמות כי "רוב בעילות אחר בעל".
- ב. על פי המשפט העברי, בדיקת רקמות בנסיבות המתוארות אינה מהווה ראיה.
- ג. על פי המשפט העברי, אין כל מניעה לערוך בדיקת רקמות בנסיבות המתוארות אולם אין לכפות על בדיקה זו.
- ד. על פי המשפט העברי, אין כל מניעה לערוך בדיקת רקמות בנסיבות המתוארות ואף ניתן לכפות על בדיקת רקמות

התשובה הנכונה היא ד'

לפי הנתון של 5 ק"ג היה היריון מלא של 9 חדשים. כלומר יצירת הוולד הייתה לפני הנישואין. לפיכך אין כאן חשש ממזרות, כי האקט המיני היה לפני הנישואין, ואין מניעה לאפשר בדיקת רקמות. זה נכון גם לבית המשפט לענייני משפחה ובבית הדין אף ניתן לכפות על הבדיקה. הנימוק היחיד נגד בדיקת רקמות יכול להיות טובת הילד – כלומר יתכן שבית המשפט לענייני משפחה עשוי לא לפסוק לבדיקת רקמות מחשש שלא יהיה לילד אב ולא יהיה מי שישלם לו מזונות.

לעומת בית הדין הרבני שחשוב לו יותר לדעת מי האב, ואם לא יודעים מהו האב הילד נכנס לרשימה השחורה של **שתוקי** כי לא יודעים מי האבא.
אב לצורך מזונות לא רלוונטי למקרה זה. זה רלוונטי למקרים בהם יש חשש למזרות.

דוגמא נוספת :

רון ורננה נישאו בשמחה וצהלה. אולם רון החליט להתגרש. זמן קצר לפני שפנה לבית הדין הרבני ובעקבות אחת המריבות קיבלה רננה שבץ מוחי, בגינו שותק חצי מגופה והרופאים אמרו שמצבה לא ישתפר.

בעקבות זאת פנה רון לבית הדין בבקשה לחייב אותה בגט כיון שמדובר במום חמור.

- א. טענתו לא תתקבל כיוון שהמום אירע לאחר הנישואין.
- ב. טענתו לא תתקבל כיוון שמלכתחילה זו לא סיבת הגירושין של רון.
- ג. טענתו לא תתקבל כיוון שאין מדובר במום חמור.
- ד. גם אם טענתו של רון תתקבל, היא לא תפסיד את כתובתה.

תשובה ב' נכונה. - גם אם מדובר במום חמור.

דוגמא נוספת :

רועי הגיש תביעת גירוש נגד אשתו דבורית, בטענת עוברת על דת יהודית לטענתו היא צועקת עליו ומשפילה אותו בפני חבריו ומשפחתו. דבורית לא הכחישה את הטענות נגדה אבל רועי לא הצליח להוכיח אותן. חווה דעתך :

- א. בנסיבות אלו דבורית תחויב בגט אבל לא תפסיד את כתובתה.
- ב. אם דבורית הייתה מודה לטענת רועי, היא הייתה מחויבת וגט ואף מפסידה את כתובתה.
- ג. אף אם דבורית הייתה מודה לטענות רועי, היא לא הייתה מפסידה כתובתה, כיוון שעל רועי להוכיח טענותיו בעדים וכן להתרות קודם בדבורית.
- ד. תשובות א. ו-ב. נכונות.

תשובה ד. נכונה.

דוגמאות שניתנו בשנה שעברה מתוך סיכום משנה שעברה :

דוגמא למבחן מלפני 3 שנים :

דוד כהן פגש את רונית ישראל במסיבת הניצחון של נבחרת גאנה על ברזיל. בין הצדדים נוצר קליק מייד. לאחר שבילו את הערב יחד, עברו הצדדים להתגורר זה עם זה, שכן לטענת רונית, היא אישה של גבר אחד בלבד. לאחר שנה של מגורים משותפים, סיפרה רונית לדוד שהיא בהיריון. דוד לא ידע את נפשו מרוב שימחה והציע לה להתחתן מייד. שמחים ומאושרים, הגיעו הצדדים לרבנות בת"א וביקשו להירשם לנישואין. תוך כדי שיחה עם הרב, סיפרה רונית כי היא בת לעובדים זרים מדרום אפריקה, שמאבתה לישראל ולנוכח היחס החם לו היא זוכה ממעסיקתה (היא בת לעובדים זרים מדרום אפריקה) היא אף החליטה להתגייר. מששמע הרב את הסיפור המהמם, הוא החליט להשיב לצדדים באותו מטבע. והודיע להם, כי הם לא יכולים להינשא. אכן הצדדים היו המומים, אולם דוד החליט, שאת רונית הוא נושא לאישה בכל מקרה. (היא עברה גיור). לכן, הזמין דוד את שני חבריו לביתו, ונשא את רונית לאישה בפניהם. חצי שנה לאחר מכן, נולד לבני הזוג בנם הראשון. (שבגללו התחתנו) אלא שלתדהמת דוד, הילד נולד עם עיניים כחולות ושיער בלונדיני. הדבר נראה לדוד מוזר, במיוחד לנוכח העובדה שהוא שחום עור (תימני) ורונית בכלל מדרום אפריקה. שמה של רונית טרם הגיור היה בונבה סווטו. (אחד מהשבטים של שבט הזולו). מששאל דוד את רונית לפשר התופעה המוזרה (לגבי הילד) היא הסבירה לו שהיא אכן אישה של גבר אחד, אבל כוונתה הייתה בכל פעם. דוד הנזעם החליט לעזוב את רונית ולבצע בדיקת רקמות לתינוק הבלונדיני. דונו בסוגיות המשפטיות שעולות מהמקרה :

- א. רוב בעילות אחר הבעל- לא קשור. היא נכנסה להריון לפני הנישואין.
- ב. לא יתנו לו בדיקת רקמות-
תוקף הנישואין כן תקפים או לא- לא רלוונטי.

התשובה לשאלה היא 4 שורות :

כיוון שאין מחלוקת שהגברת בונסטו נכנסה להריון טרם הנישואין, ללא קשר באם הנישואין בתוקף או לא, אין מניעה לבצע את בדיקת הרקמות כי אין חשש ממזרות לקטין הזה.
לא רלוונטי כן נותנים בדיקת רקמות, לא נותנים בדיקת רקמות, זה העיקרון של השאלה ומשם לפתח.
אפשר להזכיר במשפט אחד ולהגיד שזה לא רלוונטי.
אפשר לדון אבל לא למדנו, האם בכלל מותר להם להתחתן, אסור להם להתחתן.
לדון במה שעולה לנו, אבל לדון בעיקר.
יש נקודה עיקרית.

וכל השאר לא רלוונטי.

לתת נקודות.

אין מטרה לקחת את המחברת בחינה ולהעתיק.

להראות שהבנו את השאלה, את הנקודה ולכתוב בלי למרוח.

2. לאחר שבע שנות נישואין, עברה גילה תאונת דרכים. בגין התאונה נאלצו הרופאים לכרות את ריחמה.

גיל בעלה, שתמך באשתו כל העת, החליט שרצונו בילדים, ולנוכח המצב שנוצר, הוא אינו יכול

להישאר עוד עם גילה, לפיכך הגיש גיל תביעת גירושין לביה"ד הרבני האזורי.

גילה סירבה להתגרש בטענה שלגיל שתי בנות מנישואיו הראשונים.

עוד טענה גילה כי לאחר התאונה היא גילתה שלגיל יש מאהבת ושמה דיצה.

עוד היא טוענת, שגיל אינו יכול עוד להביא ילדים, שכן הוא עבר עיקור לפני כשנתיים.

משהבין גיל שאשתו מסרבת לגירושין, הוא החליט ללמדה לקח וחזר בתשובה.

במסגרת חזרתו בתשובה, הוא התחיל לבקש מאשתו שתשמור שבת, תאכל כשר, תשמור נידה ועוד.

גילה סירבה.

א. דון בעילות הגירושין אם בכלל הקיימות לגיל.

ב. דון בזכויותיה של גילה למזונות ולכתובה.

2.א. הפרטים הרלוונטיים-

לאחר שבע שנים עדיין לא עברו עשר שנים.

השאלה אם צריך לחכות עשר שנים או לא כי אין ספק שלא תוכל להביא ילדים.

השאלה אם רצונה להתגרש ממנו היא בגלל אי יכולתה להביא ילדים או דיצה.

אם עבר עיקור או לא.

האם קיים מצוות פרו ורבו, היום רלוונטי שתהיה בת אחת.

היום גם אם יש לו זרע מבת אחת, לא יכפו עליו גט לפי עילת שהייתה איתו יומיים או עשר שנים.

העילה היום כל כך חלשה, השאלה האם היא צריכה להוכיח או לא.

האם היא צריכה להוכיח שיש בעיה בריאותית, שהיא לא מצליחה להוליד למרות שטרם עברו 10

שנים או מספיק שתמצא הוכחה כזאת שהוא עקר.

ומה לגבי הבעיה שלו שהוא מעוקר.

לזוג הזה יש שני ילדים, זה מלמד שהוא לא רוצה להתגרש ממנה בגלל דיצה.

מה קורה – צריכה להוכיח את דיצה, מספיק ההודעה שלו, לא מספיק.

הנושא של חזר בתשובה, עוברת על דת משה, איך מתייחסים לחזרה בתשובה, האם הוא רוצה

לקיים את המצוות האלו, חזר בתשובה באמת או בגלל שהוא רוצה לחייב אותה.

רק לדון לא פס"ד.

השאלה אם הוא רוצה להתגרש ממנה בגלל העילה הספציפית הזאת.

לא צריכים להיות מעורים במקורות.